# Dziennik ustaw państwa

dla

królestw i krajów w radzie państwa reprezentowanych.

Zeszyt XLII. — Wydany i rozesłany dnia 30 czerwca 1873.

## 119.

## Ustawa z dnia 23 maja 1873.

**zaprowadzająca kodeks postępowania karnego.**

Za zgodą obu izb rady państwa postanowiłem i stanowię co następuje:

Art. I.

Zamieszczony poniżej kodeks postępowania karnego wnijdzie w wykonanie, z upływem sześciu miesięcy po ogłoszeniu, we wszystkich sądach dla osób cywilnych, jako jedyne prawidło postępowania co do zbrodni, występków i wszelkich innych przestępstw, których sądzenie sądom jest poruczone.

Art. II.

Od chwili, kiedy ten kodeks postępowania karnego zacznie obowiązywać, nie można stósować dotychczasowych ustaw o postępowaniu karnem, tylko w miarę następnych artykułów.

Art. III.

Jeśli uchwała zaniechania lub oskarżenia albo wyrok stanowczy zapadł pierwej aniżeli ten kodeks postępowania karnego zaczął obowiązywać, trybunały drugiej instancyi i trybunał najwyższy rozstrzygną założone przeciw takowym środki prawne gwoli ustaw dotychczasowych.

Art. IV.

Jeżeli w skutek uchwały oskarżenia, przed wspomnioną chwilą, w ślad §. 200 kodeks, postępowania karnego z dnia 29 lipca 1853 zapadłej, ma się odbyć rosprawa ostateczna tak ta rosprawa jak i dalsze postępowanie nastąpi podług dotychczasowych ustaw.

Jeżeli jednak później wypada powziąść nową uchwałę oskarżenia a to na podstawie §§. 220 i 251 kodeksu postępowania karnego z dnia 29 lipca 1853, wówczas dalsze postępowanie zastósowane będzie do nowej ustawy.

Sprawy drukowe będą dokończone podług dotychczasowych ustaw, jeśli rosprawa główna w ślad §. 12 ustawy z dnia 9 marca 1869, Dz. u. p. Nr. 32 już zarządzoną została, jeżeli zaś to nie nastąpiło, według niniejszego kodeksu postępowania karnego.

Art. V.

Czy wznowienie postępowania karnego i dochodzenie z powodu nowo odkrytego przestępstwa ma miejsce, wtedy tylko sądzić należy podług niniejszego kodeksu postępowania karnego, jeżeli dawniejsza ustawa, podług której poprzednie postępowanie przewiedziono, nie jest dla obwinionego korzystniejszą.

Do stanowienia o wznowieniu właściwemi są sądy, które wnijdą w miejsce dotychczasowych sądów karnych.

Postępowanie zaś wznowione toczyć się będzie według niniejszego kodeksu postępowania karnego i należy do sądów, które według tegoż kodeksu są właściwe.

### Art. VI.

Od chwili wnijścia nowego kodeksu postępowania karnego w wykonanie, rosprawa główna toczyć się będzie przed sądami przysięgłych co do wszystkich oskarżeń:

*A.* o zbrodnie i występki popełnione przez osnowę pisma drukowego,

*B.* o zbrodnie i występki poniżej wymienione:

1. zdrada główna (§§. 58—61 kodeksu karnego z dnia 27 maja 1852, Dz. u. p. Nr. 117 i Art. I ustawy z dnia 17 grudnia 1862, Dz. u. p. z r. 1863 Nr. 8);

2. zakłócenie spokojności publicznej (§§. 65 i 66 k. k. i Art. II ustawy z dnia 17 grudnia 1862, Dz. u. p. z r. 1863 Nr. 8);

3. bunt i rozruch (§§. 68—73 i 75);

4. gwałt publiczny:

*a)* przez gwałtowne działanie przeciw zgromadzeniu od rządu do roztrząsania spraw publicznych powołanemu, przeciw sądowi lub innej władzy publicznej (§§. 76, 77 i 80);

*b)* przez gwałtowne działanie przeciw prawnie uznanym korporacyom lub przeciw zgromadzeniom, odbywającym się za społudziałem lub pod nadzorem władzy publicznej (§§. 78, 79 i 80);

*c)* przez złośliwe uszkodzenie cudzej własności (§§. 85 i 86), albo przez inne złośliwe czyny lub opuszczenie śród okoliczności szczególnie niebezpiecznych (§§. 87 i 88); wszelako we wszystkich tych przypadkach tylko wtedy, gdy albo zaszła jedna z okoliczności w §. 86 ustęp 2 k. k. wyrażonych, albo gdy w przypadkach §. 85, lit. *b)* i *c)* i §. 87 akt oskarżenia wyraźnie wnosi, aby ze względu na wielką złość lub niebezpieczeństwo kara więzienia na więcej nad 5 lat wymierzoną została;

*d)* przez porwanie osoby (§§. 90 i 91);

*e)* przez dalsze prowadzenie handlu niewolnikami (końcowy ustęp §. 95);

*f)* przez uprowadzenie (§§. 96 i 97), ale tylko wtedy, gdy najmniejszą karą podług ustawy jest więzienie pięcioletnie.

5. Nadużycie władzy urzędowej (§§. 101—103);

6. fałszowanie publicznych papierów kredytowych (§§. 106—117);

7. fałszowanie monety (§§. 118—121);

8. naruszenie religii (§§. 122 i 123), ale tylko wtedy, gdy akt oskarżenia wyraźnie wnosi, aby w ślad §. 123 ze względu na wielką złość lub niebezpieczność skazanie na karę więzienia więcej niż pięcioletniego nastąpiło;

9. zgwałcenie niewiasty (§§. 125—127);

10. zesromocenie (§. 128), jeżeli jedno z następstw w §. 126 k. k. wspomnionych miało miejsce, albo akt oskarżenia wyraźnie wnosi, aby ze względu na okoliczności nader obciążające, skazanie na karę więzienia nad pięć lat nastąpiło;

11. lubieżność nienaturalna (§. 129), ale tylko wśród okoliczności w §. 130, ustęp 2, wyrażonych;

12. morderstwo i zabójstwo (§§. 134—143);

13. spędzenie płodu mimo wiedzy i woli matki (§§. 147 i 148), gdy podług ustawy kara ma być wymierzoną od pięciu do dziesięciu lat więzienia;

14. porzucenie dziecka (§§. 149 i 150), gdy podług ustawy wymierzyć należy karę więzienia od pięciu do dziesięciu lat;

15. ciężkie uszkodzenie na ciele (§§. 152 do 157), gdy według ustawy należy wymierzyć karę więzienia od pięciu do dziesięciu lat;

16. pojedynek (§§. 158—162), gdy podług ustawy najmniejszą karą jest więzienie pięcioletnie;

17. podpalenie (§§. 166—169), gdy podług ustawy najmniejszą karą jest pięcioletnie więzienie;

18. kradzież (§§. 171—176), gdy w ślad §. 179 należy wymierzyć karę więzienia od lat pięciu do dziesięciu;

19. przeniewierzenie (§§. 181—184), gdy podług ustawy najmniejszą karą jest pięcioletnie więzienie, albo akt oskarżenia w myśl §. 184 k. k. wnosi, aby kara z powodu osobliwie obciążających okoliczności na więzienie więcej niż pięcioletnie wymierzoną była;

20. rabunek (§§. 190—195);

21. oszustwo (§§. 170, 197 do 204), jeżeli najmniejszą karą podług ustawy jest pięcioletnie więzienie;

22. potwarz (§§. 209 i 210), gdy akt oskarżenia przytacza jedną z okoliczności w §. 210, lit. *a)—c)* wyrażonych i dla tego wnosi, aby skazanie na karę więzienia powyżej pięciu lat nastąpiło;

23. danie pomocy zbrodniarzom, ale tylko wtedy, gdy w myśl §. 218 należy wymierzyć karę od pięciu do dziesięciu lat więzienia;

24. znieważenie rozporządzeń władz i podburzanie (§. 300 k. k. i Art. III i IV ustawy z dnia 17 grudnia 1862, Dz. u. p. Nr. 8 z r. 1863);

25. podżeganie do kroków nieprzyjacielskich (§. 302 k. k.).

Za zbrodnie, co do których gwoli powyższym przepisom sądy przysięgłych nie są właściwe, sąd wyrokujący nie może w żadnym razie rozciągać kary powyżej pięcioletniego więzienia.

### Art. VII.

Jeżeli w jakim okręgu działalność sądów przysięgłych, w sposobie przez ustawę zasadniczą dozwolonym, czasowo zawieszoną zostanie, wówczas przepisy Rozdziału XVIII. tudzież §. 338, ustęp 2 i 3 i §§. 339 i 341 kodeksu postępowania karnego zastósowane będą tak co do rosprawy głównej jak co do środków prawnych przeciw wyrokom podczas tejże zapadłym.

### Art. VIII.

Co do wszystkich w kodeksie karnym z dnia 27 maja 1852 przewidzianych, jak niemniej co do wszystkich innych przekroczeń wyraźnie sądom do osądzenia przydzielonych, postępowanie i wyrokowanie należy do sądów powiatowych.

### Art. IX.

Wykonanie niniejszej ustawy poruczone jest ministrowi sprawiedliwości. Tenże minister w porozumieniu z ministrem spraw wewnętrznych wyda tym końcem stósowne rozporządzenia.

Wiedeń, dnia 23 maja 1873.

**Franciszek Józef r. w.**

**Auersperg** r. w. **Glaser** r. w.

# Kodeks postępowania karnego.

## Rozdział I.

### Przepisy ogólne.

§. 1. Ukaranie za czyny, których osądzenie sądom jest poruczone, nie może nastąpić aż za poprzedniem postępowaniem karnem, stósownie do kodeksu postępowania karnego przeprowadzonem, i w skutek wyroku wydanego przez właściwego sędziego.

§. 2. Ściganie sądowe przestępstw następuje tylko na wniosek oskarżyciela.

Co do czynów, które gwoli ustaw karnych tylko na żądanie strony interesowanej ścigane być mogą, do tejże strony należy wystąpić z oskarżeniem prywatnem.

Wszystkie inne przestępstwa są przedmiotem oskarżenia publicznego; wyniesienie onego należy przedewszystkiem do prokuratoryi, wszelako i prywatna strona interesowana może je wziąść na siebie o ile tego dozwalają przepisy niniejszego kodeksu (§. 48).

Oskarżenie publiczne gaśnie, skoro Cesarz nakaże, aby co do przestępstwa nie wytaczać postępowania sądowego w drodze karnej albo wytoczonego zaniechać.

§. 3. Wszystkie w postępowaniu karnem działające władze, powinny z równą starannością brać na uwagę okoliczności czy do potępienia czy ku obronie obwinionego służące i obowiązane są obwinionego nawet tam, gdzie to nie jest wyraźnie przepisane, o prawach jego pouczać.

§. 4. Na wniosek poszkodowanego i roszczenia prywatne z przestępstw wynikłe powinny być pospołu załatwione w przewodzie karnym, chyba że potrzeba dalszego wywodu nieodzownem czyni odesłanie ich przed sądy cywilne.

§. 5. Śledztwo sądowe i ocenienie w drodze karnej rozciąga się także i do pytań uprzednich, dotyczących prawa prywatnego.

Sędzia karny nie jest związany w tej mierze orzeczeniem sędziego cywilnego jak dalece chodzi o ocenienie karygodności obwinionego.

Tylko wtedy gdy pytanie uprzednie dotyczy ważności małżeństwa, należy orzeczenie właściwego sędziego cywilnego wziąść za podstawę orzeczenia sądowego w drodze karnej. Jeśli takie orzeczenie jeszcze nie zapadło, ale sprawa już się toczy albo sędzia karny sam ją spowodował, dla tego że się okazały zaszłości, stanowiące przeszkodę do małżeństwa, którą z urzędu rozpoznać trzeba: wówczas należy czekać na orzeczenie sędziego cywilnego, a jeśli wypada, nalegać o przyśpieszenie.

§. 6. Naznaczone w tej ustawie okresy nie mogą być przedłużane, chyba że ustawa wyraźnie co innego przepisuje. Gdy te od dnia oznaczonego upływać mają, dzień ten nie liczy się. Niedziele i święta tudzież dnie, przez które pismo dla sądu przeznaczone było w drodze, będą wliczane.

§. 7. Kary pieniężne w ustawie niniejszej przepisane, a których od skazanego ściągnąć nie można, zamieniają się na kary aresztu, licząc po jednym dniu za każde pięć złotych. Według tego mierzydła zamienione będą na areszt kary pieniężne, jeśli skazany o to prosi,

ponieważ by mu wyrządzały dotkliwy uszczerbek w położeniu majątkowem lub zarobkowaniu, z którego się utrzymuje. Wszelkie kary pieniężne obracać należy na wspieranie niedostatnich więźniów przy wypuszczaniu ich na wolność, osobliwie zaś na dopomaganie im do zajęcia się jakiem uczciwem rzemiosłem. Uprawidlenie tego obrotu nastąpi w drodze rozporządzenia.

## Rozdział II.

### O sądach.

§. 8. Do orzectwa w sprawach karnych są powołane:

1. sądy powiatowe,
2. trybunały pierwszej instancyi,
3. sądy przysięgłych,
4. trybunały drugiej instancyi,
5. trybunał najwyższy jako sąd kasacyjny.

Orzectwo każdego sądu karnego rozciąga się na cały jego obręb i obejmuje wszystkie osoby tamże znajdujące się, co do których w ustawie niniejszej niema wyraźnego wyjątku. Każdy obowiązany jest stawić się na wezwanie przed sądem karnym, odpowiadać mu i poleceniom jego ulegać.

### I. Sądy powiatowe.

§. 9. Sądy powiatowe jako jednoosobowe obowiązane są:

1. do postępowania karnego względem przekroczeń, których sądzenie onym ustawą zaprowadczą poruczone zostało;

2. do spółdziałania według przepisów niniejszego kodeksu w dochodzeniach wstępnych i śledztwach przygotowawczych, zbrodnie i występki za przedmiot mających.

Jeżeli w tem samem mieście jest kilka sądów powiatowych, ten albo te z pomiędzy nich wykonywają wyłącznie sądztwo w sprawach karnych, które przez osobne rozporządzenia są do tego przeznaczone.

### II. Trybunały pierwszej instancyi.

§. 10. Trybunały pierwszej instancyi sprawują swoje sądztwo:

1. jako sądy śledcze (§. 11);
2. jako izby radne co do dochodzeń wstępnych i śledztw przygotowawczych (§. 12);
3. jako sądy wyrokujące (§. 13, L. 1);
4. jako sądy powoływu w sprawach o przekroczenia (§. 13, L. 2).

§. 11. W każdym trybunale pierwszej instancyi jeden lub więcej członków tegoż, będą ustanowieni sędziami śledczymi.

Do sędziego śledczego należy przeprowadzenie śledztwa przygotowawczego co do wszelkich zbrodni i występków.

§. 12. Wydział trybunału pierwszej instancyi, jako izba radna sprawuje nadzór nad wszystkiemi śledztwami przygotowawczemi i dochodzeniami wstępnemi, które w ślad §. 9, L. 2 i §. 11 do jego obrębu należą i wywiera na nie wpływ, w granicach niniejszym kodeksem zakreślonych.

W szczególnych przypadkach może izba radna wysłuchawszy oskarżyciela, należące do sędziego śledczego przedsiębranie dochodzeń wstępnych i śledztwo przygotowawcze

w sprawach zbrodniowych i występkowych przenieść w całości lub w części na sąd powiatowy, który leży w obrębie trybunału. Wszelako może też takowe czynności każdego czasu znowu odebrać i wziąść na siebie, a jest do tego na żądanie oskarżyciela lub obwinionego, obowiązana.

Uchwały izby radnej zapadają na zebraniu trzech sędziów.

§. 13. Do trybunałów pierwszej instancyi należy:

1. odbywanie rosprawy głównej i orzekanie we wszystkich sprawach o zbrodnie i występki, które nie wytaczają się przed sądy przysięgłych;

2. odbywanie rosprawy i orzekanie co do środków prawnych, wynoszonych przeciw wyrokom i postanowieniom sądów powiatowych w sprawach o przekroczenia.

W obu tych razach (1 i 2) wykonywają swe czynności na zebraniu czterech sędziów.

We wszystkich przypadkach, kiedy podług niniejszego kodeksu w postępowaniu zbrodniowem lub występkowem uchwała trybunału pierwszej instancyi zapadać ma poza tokiem rosprawy głównej, zapadać będzie na zebraniu trzech sędziów, wyjąwszy gdy co innego wyraźnie jest przepisane.

## III. Sądy przysięgłych.

§. 14. Do sądów przysięgłych, w składzie przepisami Rozdziału XIX postanowionym, należy odbywanie rosprawy głównej i orzekanie co do tych zbrodni i występków, które im przydziela ustawa zaprowadcza.

## IV. Trybunały drugiej instancyi.

§. 15. Trybunały drugiej instancyi orzekają co do zażaleń przeciw uchwałom izby radnej (§. 114), co do sprzeciwów (oppozycyj) założonych przeciw oddaniu pod oskarżenie i co do powołań, o ile takowe podług obmowy §§. 283 i 345 są dozwolone, a nadto sprawują nadzór nad czynnościami sądów karnych swojego obrębu i orzekają co do zażaleń przeciw tymże sądom, jak dalece odwoływanie się do wyższej instancyi nie jest wyraźnie zakazane lub inaczej urządzone. W trybunałach drugiej instancyi uchwały zapadają na zebraniu pięciu sędziów.

## V. Trybunał najwyższy jako sąd kasacyjny.

§. 16. Trybunał najwyższy orzekać będzie jako sąd kasacyjny co do wszystkich zażaleń nieważności, które niniejszy kodeks wymienia jako dozwolone.

Uchwały jego zapadają na zebraniu siedmiu sędziów.

## VI. Skład zebrań sędziowskich i głosowanie tychże.

§. 17. Przy orzekaniu w sprawach karnych liczba głosujących na zebraniach sędziowskich, z policzeniem przewodniczącego, nie powinna być ani mniejsza ani większa, tylko taka, jaka jest ustanowiona w §§. 12 do 16.

§. 18. Wydziały (senaty) trybunałów, które w sprawach karnych przeznaczone są do rospraw i orzeczeń w §§. 12, 13 (L. 1 i 2) i 15 wymienionych złożone będą stale, na początku każdego roku i na tenże rok, przez przełożonych tychże sądów, którzy zarazem

każdemu wydziałowi wyznaczą stałych zastępców tak dla przewodniczących jak dla członków i ustanowią stałą kolej zastępstwa. Gdyby w skutek zmian, zaszłych w trybunale co do osób do składu jednego lub więcej wydziałów (stałych) należących, istnienie jednego lub więcej (stałych) wydziałów stało się niemożnem, wolno będzie przełożonemu sądu poczynić niezbędne zmiany w składzie tych wydziałów na pozostałą część roku.

§. 19. Na każdem zebraniu sędziowskiem obrada poprzedza głosowanie. Sprawozdawca, jeśli tenże gwoli ustawy jest ustanowiony, daje głos swój naprzód a na ostatku przewodniczący, który równie jak każdy inny sędzia głosować powinien. Z resztą sędziowie starsi w randze służbowej głosują przed młodszymi.

§. 20. Do każdej uchwały potrzebna jest prosta większość głosów, to jest większa połowa wszystkich głosów, chyba że ustawa wyraźnie co innego przepisuje.

Jeżeli głosy podzielone są na więcej niż dwa różne zdania tak że żadne z tych zdań nie ma za sobą potrzebnej większości, przewodniczący będzie usiłował osiągnąć prostą większość przez rozdzielenie pytań i powtórne zbieranie głosów. Jeśli to usiłowanie nie odniesie skutku, wówczas głosy najniekorzystniejsze dla obwinionego dopóty doliczać się będą do najwięcej zbliżonych mniej niekorzystnych głosów, dopóki się nie okaże prosta większość głosów.

W razie równości głosów uchwała zapada zawsze podług zdania, które jest dla obwinionego korzystniejsze.

Jeśli zajdzie różność zdań pod tym względem, które z dwojga zdań dla obwinionego jest mniej niekorzystne, trzeba głosować nad tem osobno jako nad pytaniem wstępnem. Jeśli w tem głosowaniu zdania równo są rozdzielone, wówczas pod względem pytania wstępnego przeważa to zdanie, do którego przewodniczący przystąpił.

§. 21. W każdym razie należy naprzód głosować nad tem czy sąd jest właściwy, czy zachodzi potrzeba uzupełnień w postępowaniu i nad innemi pytaniami wstępnemi. Jeśli większość głosów postanowi, że pomimo wątpliwości wszczętych co do pytania wstępnego, należy przystąpić do orzeczenia w przedmiocie głównym, wówczas i ci sędziowie, którzy w mniejszości pozostali, obowiązani są głosować pospołu w przedmiocie głównym.

§. 22. Orzekając w przedmiocie głównym należy zawsze odłączać pytanie: czy oskarżony jest winnym zarzuconego mu przestępstwa, od pytania co do kary i przed tem ostatniem oddać pod głosowanie. Jeśli oskarżony zostaje pod zarzutem kilku przestępstw, wówczas co do każdego szczególnego czynu zapadnie odrębna uchwała względem winy lub bez winy oskarżonego. Obrada co do kary ograniczy się do tych przestępstw, których oskarżonego winnym uznano. Wolno jest w takim razie sędziom, którzy w oskarżonym nie dopatrzyli winy zarzuconego mu przestępstwa, albo na podstawie zapadłej uchwały względem winy, oddać swe głosy co do kary, albo wstrzymać się od głosowania. W ostatnim przypadku głosy ich tak się liczą, jak gdyby przystąpili do zdania dla obwinionego, z pomiędzy wszystkich zdań, jakie inni głosujący otworzyli, najkorzystniejszego.

## VII. Osoby podrzędne przy sądach.

§. 23. Na każdem posiedzeniu sądowem obecny będzie trzymający pióro, który spisze protokół takowego. Tak ci protokolanci jak i osoby użyć się mające do sporządzania protokołów przy dochodzeniach wstępnych i śledztwach przygotowawczych w sprawach o zbrodnie i występki, powinni złożyć przysięgę na należyte protokołowanie.

## VIII. Stosunek sądów karnych do innych władz.

§. 24. Władze bezpieczeństwa a między temi i przełożeni gmin, powinni śledzić wszelkie zbrodnie i występki, z wyjątkiem tych, które tylko na żądanie strony interesowanej są dochodzone, a jeśli nie da się sprawić aby sędzia śledczy bezzwłocznie do działania przystąpił, poczynić zarządzenia przygotowawcze, żadnej niecierpiące zwłoki a mogące posłużyć do wyjaśnienia rzeczy lub zapobiedz zatarciu śladów przestępstwa lub ucieczce sprawcy. Dla ułatwienia wymiaru sprawiedliwości karnej, mogą władze bezpieczeństwa i ich czynniki chociażby nie wezwane, przedsiebrać przeszukanie domów i tymczasowe zatrzymanie osób, ale tylko w przypadkach w kodeksie niniejszym przewidzianych. O poczynionych zaś przez siebie krokach i ich skutku, powinni zaraz donieść właściwemu prokuratorowi lub sędziemu śledczemu.

§. 25. Czynnikom bezpieczeństwa tudzież wszystkim publicznym urzędnikom i służebnikom, zakazuje się pod najsurowszą karą dla pozyskania poszlaków lub dowodu przeciw posądzonemu, kusić go do przedsiebrania, dalszego wykonywania lub dokończenia przestępstwa, albo przez podmówienie potajemnie osoby wyłudzać od niego wyznania w celu następnego doniesienia o nich sądowi.

§. 26. Sądy karne mają prawo, w tem wszystkiem, co do ich postępowania należy, porozumiewać się bezpośrednio przez odezwy wezwawcze ze wszystkiemi władzami pospólnemi, krajowemi i gminnemi krajów w radzie państwa zastępowanych. Wszystkie pospólne, krajowe i gminne władze obowiązane są nieść sądom karnym skuteczną pomoc i wezwaniom ich z jak największym pośpiechem zadość czynić, lub też tymże sądom karnym o zachodzących przeszkodach bezzwłocznie donosić. Również mogą sądy karne znosić się bezpośrednio tak z władzami król. węgierskiemi jak i z władzami zagranicznemi, chyba że szczególne przepisy inaczej w tej mierze stanowią.

§. 27. Jeżeli sąd karny dostrzeże opieszałość lub zwłokę w zadość uczynieniu wezwaniu, które do innej władzy wystósował, wówczas winien albo podać to do wiadomości władzy nad tamtą bezpośrednio przełożonej albo donieść o tem trybunałowi drugiej instancyi, do którego obrębu sam należy, dla uzyskania we właściwej drodze zarady. Gdyby sąd karny obowiązku tego zaniedbał, nie będzie się mógł zasłaniać opieszałością innej władzy.

W szczególności, przepis powyższy i wtenczas znajduje zastósowanie, gdy prokuratorya nieczyni ściśle swemu obowiązkowi zadosyć w owych przypadkach, kiedy gwoli ustawy obowiązaną jest w oznaczonym okresie czasu wnieść oświadczenie lub wniosek.

§. 28. Sądy karne upoważnione są, w razie potrzeby, zawezwać o pomoc siłę zbrojną bezpośrednio i z pominięciem innych władz.

# Rozdział III.

## O prokuratoryi przy sądach.

§. 29. Przy każdym trybunale pierwszej instancyi będzie ustanowiony prokurator, przy każdym trybunale drugiej instancyi nadprokurator a przy trybunale najwyższym jako sądzie kasacyjnym prokurator jeneralny z potrzebną zastępców liczbą. Zastępcy prokuratorów i nadprokuratorów tudzież prokuratora jeneralnego, zastępując tych ostatnich, upoważnieni są gwoli ustawy do przedsiebrania wszelkich czynności, jakie do zastępowanych należą.

§. 30. Obowiązkiem jest członków prokuratoryi dopilnować interesu Pospołu w poruczonym sobie zakresie działania; w czynnościach swoich nie zależą od sądów, przy których są ustanowieni.

Prokuratorowie przy trybunałach pierwszej instancyi podlegają nadprokuratorom przy trybunałach drugiej instancyi, ci zaś równie jak prokurator jeneralny przy sądzie kasacyjnym podlegają bezpośrednio ministrowi sprawiedliwości.

§. 31. Do zakresu działania prokuratora przy trybunale pierwszej instancyi należy branie udziału we wszystkich należących do tego sądu dochodzeniach wstępnych, śledztwach przygotowawczych i rosprawach głównych, których przedmiotem są zbrodnie i występki, tudzież w postępowaniach toczących się przed trybunałem pierwszej instancyi na drodze odwołania się od orzeczeń sądów powiatowych i w posłuchaniach sądu przysięgłych, odbywanych w obrębie trybunału pierwszej instancyi. Jest on także moccn brać udział osobiście lub przez swego zastępcę w postępowaniach, które należą do sądów powiatowych.

Składać będzie co miesiąc nadprokuratorowi sprawozdanie tak o załatwionych jak wiszących jeszcze sprawach karnych i o ich stanie.

I w wątpliwych także przypadkach, kiedy chodzi o wytoczenie lub zaniechanie śledztwa, albo tylko o szczególne ważne kroki śledcze, ma się do niego odnosić i do zleceń jego stósować.

§. 32. Nadprokurator przy trybunale drugiej instancyi sprawować będzie swój urząd w postępowaniach, które się toczą przed tym sądem.

Oprócz tego do niego należy nadzór nad wszystkiemi w obrębie tegoż sądu przy trybunałach pierwszej instancyi oraz przy sądach powiatowych ustanowionemi czynnikami prokuratoryi. Ma on prawo brać udział w każdej sprawie karnej, do zakresu ich działań należącej bać osobiście bać przez zastępcę.

§. 33. Postępowania przed sądem kasacyjnym należą do zakresu działania ustanowionego przy tymże sądzie prokuratora jeneralnego lub jego zastępców.

Prokurator jeneralny przy sądzie kasacyjnym czy z urzędu czy z polecenia ministra sprawiedliwości moccn jest występować z zażaleniem nieważności jako stróż prawa przeciw wyrokom sądów karnych, zawierającym obrazę lub opaczne zastósowanie ustawy, tudzież przeciwko wszelkiej prawu przeciwnej uchwale lub postąpieniu sądu karnego do jego wiadomości doszłemu. Może to uczynić, chociażby nawet oskarżony lub oskarżyciel w okresie ustawowym nie zrobił użytku ze środka prawnego jakim jest zażalenie nieważności. Prokuratorowie przedstawiać mają nadprokuratorom przypadki, które zdaniem ich otwierają drogę do zaskarzenia nieważności, ci zaś ocenią ażali wypada donieść o nich prokuratorowi jeneralnemu przy sądzie kasacyjnym.

§. 34. Prokuratorowie obowiązani są ścigać z urzędu wszelkie przestępstwa, które do ich wiadomości dochodzą, z wyjątkiem tych, które tylko na żądanie strony interesowanej dochodzeniu i ukaraniu podlegają, a tem samem dopilnować dochodzenia i ukarania onych przez sąd właściwy.

Baczyć będą na to, ażeby należycie korzystano z wszelkich środków, do wybadania prawdy posłużyć mogących. Mają prawo o każdym czasie przekonywać się o stanie śledztw wiszących i w tym celu akta przeziérać, lub żądać udzielenia onych i stósowne wnioski czynić, atoli w ten sposób iżby przez to bieg postępowania karnego nie był tamowany. Jeśli dostrzegą nieprawidłowości lub zwłoki, dopilnują w drodze ustawowitej usunięcia takowych.

Prokuratorowie mają na wykonanie kary taki wpływ, jaki im kodeks niniejszy naznacza,

§. 35. Prokuratorowie dają wnioski ustnie lub na piśmie. Na każdy wniosek winno zapaść sędziowskie zarządzenie lub postanowienie. W taki sam sposób dają swoje oświadczenia co do wniosków obwinionego lub na zapytania sądu.

Mogą być obecni przy naradach sądu, o ile przedmiotem takowych nie jest orzeczenie, podczas rosprawy głównej lub na posłuchaniu, naznaczonem w przedmiocie odwołania się lub zaskarżenia nieważności zapaść mające; ale nie mają prawa być przy głosowaniu i powzięciu uchwały.

§. 36. Prokuratorowie upoważnieni są do porozumiewania się bezpośrednio z władzami bezpieczeństwa lub innemi pospólnemi, krajowemi lub gminnemi władzami i żądać od nich poparcia; w razie zaś potrzeby wolno im wzywać o pomoc siłę zbrojną, z pominięciem innych władz. Władze bezpieczeństwa i podporządkowani im służebnicy winni są słuchać ich nakazów.

§. 37. Prokurator jeneralny przy sądzie kasacyjnym i nadprokuratorowie składać będą ministrowi Sprawiedliwości po upływie każdego roku sprawozdanie o załatwionych w ciągu tegoż sprawach karnych i o wiszących jeszcze, wykazując zarazem stan i bieg wymiaru sprawiedliwości, tudzież dostrzeżone w ustawodawstwie i w toku czynności niedostatki.

## Rozdział IV.

### O obwinionym i jego obronie.

§. 38. Ten, na kogo pada podejrzenie o przestępstwo, dopiero w tedy może być za obwinionego uważanym, gdy przeciw niemu wniesiony został akt oskarżenia lub wniosek o wytoczenie śledztwa przygotowawczego.

Za oskarżonego ten będzie uważany, przeciw któremu zarządzono już rosprawę główną.

Wszelako o ile przepisy niniejszego kodeksu, obwinionego dotyczące, z natury swojej nie są ograniczone do śledztwa przygotowawczego, znajdują także zastósowanie i do oskarżonego i do tego, który był słuchany jako podejrzany o przestępstwo lub jako taki do przesłuchania zawezwany, lub został zatrzymanym lub do aresztu wziętym.

§. 39. Obwiniony może używać obrońcy we wszystkich sprawach karnych i w tym celu wybrać sobie każdego, kto jako taki jest wpisany w listę obrońców jednego z krajów w radzie państwa zastępowanych.

Małoletniemu lub pod pieczą będącemu, obrońcę może wybrać ojciec, opiekun lub kurator nawet wbrew jego woli.

Każdy trybunał drugiej instancyi ułoży dla swego obrębu spis obrońców, który na początku każdego roku będzie odnawiany i doręczany wszystkim sądom karnym, gdzie ma być publicznie wywieszonym. W tym spisie zamieścić należy naprzód wszystkich adwokatów, którzy się rzeczywiście trudnią adwokaturą w obrębie trybunału drugiej instancyi. Na żądanie będą także w niej zamieszczeni i prawnicy, którzy złożyli egzamin na sędziego, adwokata lub notaryusza tudzież wszyscy doktorzy prawa, którzy należą do grona nauczycielskiego wydziału prawa lub umiejętności politycznych, o ile nie zachodzą okoliczności, których skutkiem gwoli ustawy, jest wykluczenie od urzędu sędziowskiego, adwokatury lub notaryatu. Kto się uważa za pokrzywdzonego przez wyłączenie z tej listy, może wnieść zażalenie do ministra sprawiedliwości.

Urzędnicy pospólni tylko wtedy mogą być zamieszczeni w spisie obrońców, gdy się wykażą pozwoleniem swojej władzy przełożonej.

§. 40. Wyłączeni są od obrony na rosprawie głównej ci, którzy do tejże jako świadkowie są przyzwani. Izba radna osądzi jak dalece w postępowaniu wstępnem, te lub owe osoby od obrony wyłączone być mają z powodu że były słuchane jako świadkowie lub że ich przyzwanie do rosprawy jest żądane.

Obwinionemu wolno jest także przybrać sobie więcej obrońców; jednakże liczba wywodów obwinionemu w rosprawie głównej dozwolonych, niebędzie przez to zwiększona.

§. 41. Przy udzieleniu aktu oskarzenia należy objaśnić obwinionego że mu służy prawo użycia obrońcy.

Do rosprawy głównej przed sądem przysięgłych, ustanowiony będzie dla oskarżonego obrońca z urzędu, jeżeli oskarżony niechce mieć obrońcy.

Jeśli sąd zna położenie obwinionego i wie że tenże nie jest w możności poniesienia kosztów obrony z własnego mienia, wówczas na żądanie jego, przyda mu obrónce ubogich do wywodu wymienionych dokładnie a zgłoszonych przezeń środków prawnych, do upodstawnienia zgłoszonego przezeń sprzeciwu na przeciw aktowi oskarżenia jak niemniej do rosprawy głównej.

§. 42. Ilekroć sąd powinien ustanowić obrońcę z urzędu, wyznaczy go, ile możności, z grona obrońców (§. 39) w miejscu sądu mieszkających.

W tych miejscach, gdzie się znajduje delegacya adwokatów, do niej należy wyznaczenie obrońcy, z grona adwokatów lub kandydatów adwokatury ustanowić się mającego.

Można ustanowić spólnego obrońcę dla kilku równocześnie obwinionych; wszelako na wniosek obwinionego lub obrońcy a nawet z urzędu obmyślić należy osobną obronę dla tych obwinionych, których interesa okazują się być sprzeczne.

§. 43. Każdy zamieszczony w spisie obrońców obowiązany jest w miejscu swego zamieszkania podjąć się obron sobie poruczonych, chyba że przytacza przyczyny uchylenia się od obrony. Izba radna osądzi czy te przyczyny są ważne.

Umieszczeni w sądzie, a do urzędu sędziowskiego usposobieni urzędnicy obowiązani są podjąć obrony, jakie im przełożony sądu w braku innych obrońców poruczy, chociażby nawet niebyli wciągnięci do spisu obrońców.

§. 44. Obrońca raz ustanowiony nie potrzebuje szczególnego umocowania do przedsięwzięcia szczególnych działań przewodowych, ani nawet do uczynienia wniosku o wznowienie postępowania karnego.

Obwiniony może każdego czasu odebrać obronę wybranemu przez siebie obrońcy i powierzyć takową komu innemu. Nawet polecenie dane obrońcy z urzędu ustanowionemu gaśnie, jak tylko obwiniony ustanowi sobie innego obrońcę. Wszakże w takich razach, zaszła w osobie obrońcy zmiana nie może wstrzymywać postępowania.

§. 45. Także i podczas dochodzeń wstępnych i śledztwa przygotowawczego może obwiniony używać pomocy rzecznika z grona obrońców a to dla dopilnowania praw swoich w aktach sądowych, które dotyczą bezpośrednio ustanowienia istoty czynu i później powtórzone być nie mogą, tudzież do wywodu dokładnie oznaczonych a przez siebie zgłoszonych środków prawnych tudzież, jeśli jest aresztowany rozmawiać się z nim w przytomności osoby sądowej.

Jak dalece sędzia śledczy a w razie zażalenia, izba radna uważa że to da się pogodzić z celem postępowania, można dozwolić rzecznikowi nawet przejrzenia wszystkich aktów lub części tychże; w każdym atoli razie należy mu udzielić na żądanie odpis rozkazu przyaresztowania i jego pobudek tudzież zarządzenia sądowego, przeciw któremu zgłosił środek prawny.

Po udzieleniu zaś aktu oskarżenia może się obwiniony rozmawiać z obrońcą bez obecności osoby sądowej i oba mają prawo akta z wyjątkiem protokołów obrady trybunału pod nadzorem sądu przeglądać i wyjąć odpisy takowych. Na żądanie należy im wydać bezpłatne odpisy protokołów oględzin, zdania znawców i pierwotników, stanowiących przedmiot przestępstwa.

## Rozdział V.

### O oskarżycielu prywatnym i o rościcielu prywatnym.

§. 46. Gdy chodzi o występek, który gwoli ustaw karnych tylko na żądanie osoby w prawie swem pokrzywdzonej, sądownie w drodze karnej dochodzony być może, wolno jej, jako oskarżycielowi prywatnemu od sądu karnego bać ustnie bać na piśmie domagać się takowego dochodzenia.

W toku dochodzeń wstępnych i śledztwa przygotowawczego oskarżyciel prywatny ma prawo dostarczać sądowi wszelkich środków, jego oskarżenie popierać mogących, przeglądać akta i dla nadania skuteczności swemu oskarżeniu czynić w sądzie wszelkie kroki, jakie w innych razach prokurator ma prawo przedsiębrać.

Jeśli oskarżyciel prywatny niewniosł w okresie ustawowym aktu oskarżenia lub niepoczynił wniosków do utrzymania w swej mocy oskarżenia potrzebnych, jeśli do rosprawy głównej nie stanął lub na takowej wniosków końcowych nie postawił, w ówczas poczytuje się że od zaskarżenia odstąpił.

Na oświadczone życzenie oskarżyciela prywatnego, prokurator może wziąść na siebie jego zastępstwo.

§. 47. Każdy, kto jest w prawie swojem pokrzywdzony zbrodnią lub występkiem, który z urzędu powinien być dochodzony, może aż do rozpoczęcia rosprawy głównej, przyłączyć się do przewodu karnego dla dochodzenia swoich roszczeń prywatnych i staje się przez to rościcielem prywatnym.

Rościcielowi prywatnemu następne służą prawa:

1. Może prokuratorowi i sędziemu śledczemu dostarczać wszystkich środków do przekonania obwinionego lub do upodstawnienia roszczonego odszkodzenia posłużyć mogących.

2. Może przeglądać akty nawet w toku wstępnych dochodzeń i śledztwa przygotowawczego, jeżeli szczególne względy nie są temu na przeszkodzie.

3. Rościciel prywatny będzie wezwany do rosprawy głównej z tym dodatkiem, że w razie jego niestawiennictwa rosprawa mimo to odbędzie się a jego wnioski z aktów odczytane będą. Może zadawać pytania oskarżonemu, świadkom i znawcom albo dla poczynienia stósownych uwag jeszcze podczas rosprawy głos otrzymać. W końcu rosprawy dostaje głos zaraz po uczynionym i upodstawnionym przez prokuratora końcowym wniosku, dla wyłuszczenia i upodstawnienia swoich roszczeń oraz postawienia tych wniosków, co do których żąda aby i te w wyroku głównym rozstrzygnięte były.

§. 48. Rościciel prywatny ma oprócz tego prawo wynieść i przeprowadzić, zamiast prokuratora oskarżenie publiczne a to w miarę następujących przepisów:

1. Jeżeli prokurator odrzuca doniesienie pokrzywdzonego i uchyla się od ścigania w drodze sądowej, czy to zaraz czy też po przedsięwziętych dochodzeniach wstępnych (§. 90), powinien go o tem zawiadomić.

Jeżeli w takowym razie pokrzywdzony oświadcza iż się przyłącza do przewodu karnego, wówczas ma prawo uczynić wniosek do izby radnej o wytoczenie śledztwa przygotowawczego, która na wniosek ten zaraz lub po przedsięwziętych dochodzeniach, poweźmie uchwałę.

2. Jeżeli prokurator odstępuje od ścigania przestępstwa, zanim obwinionego o takowe pod oskarżenie prawomocnie oddano, wówczas rościciel prywatny będzie o tem zawiadomiony, i będzie miał prawo, w trzech dniach, po nastąpionem zawiadomieniu złożyć sędziemu śledczemu oświadczenie bądź ustnie bądź na piśmie, że przy ściganiu obstaje. Jeżeli pokrzywdzony przestępstwem o odstąpieniu prokuratora nie został urzędownie zawiadomiony, może złożyć takowe oświadczenie w ciągu trzech miesięcy po zaniechaniu postępowania.

W obu tych przypadkach przedłożyć należy wraz z wszystkiemi aktami trybunałowi drugiej instancyi takowe oświadczenie, w którem tak obwiniony jak i czyn mu zarzucany dokładnie ma być wskazany. Jeśli ten trybunał uzna że jest powód do dalszego ścigania obwinionego, tedy postanowi że należy wytoczyć lub wznowić śledztwo przygotowawcze. Jeśli obwiniony był już słuchany co do zarzuconego mu czynu, wówczas trybunał drugiej instancyi nawet na podstawie oświadczenia rościciela prywatnego zaraz postanowi oddanie pod oskarżenie.

3. Jeśli prokurator odstępuje wtedy od oskarżenia gdy oddanie pod oskarżenie już jest prawomocnem, zawiadomić należy o tem rościciela prywatnego z oznajmieniem że ma prawo obstawać przy zaskarżeniu ale powinien to oświadczyć w ciągu trzech dni trybunałowi pierwszej instancyi. Na oświadczenie później uczynione nie można mieć względu.

§. 49. I wtenczas gdy rościciel prywatny występuje jako oskarżyciel, wolno jest prokuratorowi wywiadywać się o tok postępowania karnego. Ma on prawo każdego czasu podjąć na nowo ściganie w drodze sądowej.

Co do reszty, przepisy niniejszego kodeksu, dotyczące oskarżyciela prywatnego, znajdują zastósowanie do rościciela prywatnego zamiast prokuratora z zaskarżeniem występującego atoli z następnemi ograniczeniami:

1. Nie jest zostawione jego uznaniu wnieść akt oskarżenia bez poprzedniego śledztwa przygotowawczego.

2. Przeciw uchwałom izby radnej nie służy mu żaden środek prawny, wyjąwszy zażalenie przeciw zaniechaniu śledztwa przygotowawczego.

3. Nie ma prawa wynosić zaskarżenia nieważności ani przeciw uchwałom trybunału drugiej instancyi ani przeciw wyrokowi. w rozprawie głównej zapadającemu; odwołanie się od tego wyroku o tyle mu tylko służy, o ile służy (§§. 283, 345, 465), w ogóle rościcielowi prywatnemu. Nie ma prawa stawiać wniosku o wznowienie postępowania karnego.

4. Prawo gwoli §. 48, l. 2, rościcieloi prywatnemu służące nie wstrzymuje wypuszczenia obwinionego na wolność.

W przypadku §. 48, l. 3, izba radna postanowi według swego uznania ażali wypuszczenie aresztowanego oskarżeńca zawiesić należy.

§. 50. Oskarżyciel prywatny i rościciel prywatny, tudzież ich zastępcy ustawowi mogą sprawę swoją prowadzić sami lub przez pełnomocnika i używać pomocy rzecznika z grona umieszczonych w spisie obrońców.

Jeśli sąd uzna za rzecz stósowną może nakazać nieobecnemu w miejscu sądu oskarżycielowi prywatnemu lub rościcielowi prywatnemu aby wymienił pełnomocnika tamże zamieszkałego, i tak jednemu jak drugiemu polecić aby sobie obrał rzecznika z grona umieszczonych w spisie obrońców.

## Rozdział VI.

### O właściwości Sądów karnych i łączeniu spraw karnych ze sobą.

#### I. Szczególne sądy właściwe.

§. 51. Postępowanie karne należy w ogóle do tego sądu, w którego obrębie przestępstwo zostało popełnione, a to nawet wtenczas, kiedy skutek należący do istoty czynu, gdzie indziej nastąpił.

Jeśli przestępstwo popełnione zostało w kilku powiatach lub na granicy dwóch sądów powiatowych, albo jeśli nie ma pewności w którym z kilku okręgów sądowych popełnione zostało, wówczas z pomiędzy sądów w mowie będących, ten jest właściwym, który inne uprzedził.

Uprzedził zaś ten sąd, który pierwej działanie śledcze przedsięwziął.

Jeśli niepewność co do miejsca popełnionego czynu usuniętą została jeszcze przed oddaniem pod oskarżenie, dalsze postępowanie karne należy do sądu miejsca czynu.

§. 52. Jeśli doniesienie o przestępstwie otrzyma sąd, w którego obrębie obwiniony zamieszkuje lub przebywa lub ujętym zostaje, wówczas tenże sąd jest właściwym, chyba że go już uprzedził sąd powiatowy miejsca popełnionego czynu. Wszelako odstąpić należy sprawę temu ostatniemu sądowi, gdy się tego domaga prokurator jednego lub drugiego obrębu, oskarżyciel prywatny lub obwiniony, a gdy jest ich więcej, choćby tylko jeden z nich.

Jeśli postępowanie karne wytoczone przeciw aresztowanemu, który jest obwiniony o zbrodnię lub występek, zostanie zaniechanem przed rozprawą główną, natenczas co do przestępstw jeszcze na nim ciążących a do sądu powiatowego należących właściwym będzie sąd, w którego okręgu on pod aresztem zostaje. Wszelako i w tym razie tak oskarżyciel jak obwiniony może żądać odstąpienia sądowi miejsca czynu.

§. 53. Postępowanie w sprawie o przestępstwo, popełnione w krajach, zastępowanych w radzie państwa, należy do tego sądu karnego, który się o niem pierwej dowiedział, a to tak długo, dopóki nie jest wyśledzoną okoliczność, z której gwoli jednego z przepisów §§. 51 i 52, właściwość innego sądu wypływa.

§. 54. Jeśli przestępstwo zostało popełnione zewnątrz krajów, zastępowanych w radzie państwa, wówczas właściwym jest ten sąd wewnątrz tychże położony, w którego obrębie obwiniony zamieszkuje lub przebywa, w braku zaś takiego, ten w którego obrębie schwytanym zostaje.

Jeśli rząd zagraniczny lub która władza krajów należących do korony węgierskiej oświadcza gotowość wydania obwinionego, albo jeśli wydanie ma być dopiero żądane, a wła-

ściwość tutejszo-krajowego sądu nie jest już upodstawnioną, właściwym będzie ten sąd, który do tej sprawy przez sąd kasacyjny, po wysłuchaniu prokuratora jeneralnego, wyznaczonym zostanie.

§. 55. Właściwość sądu co do sprawcy pociąga za sobą także właściwość co do wszystkich spólników i uczestników.

§. 56. Jeśli na obwinionym różne ciążą przestępstwa, albo jeśli w tem samem przestępstwie, więcej osób udział miało, albo jedna z tych osób oprócz tego jeszcze i w połączeniu z innemi osobami przestępstw się dopuściła: wówczas należy w powszechności przeciw wszystkim tym osobom i co do wszystkich tych przestępstw jednocześnie w tym samym sądzie postępowanie karne odbyć i we wszystkich tych sprawach karnych, które się ze sobą zbiegły, stanowczo zawyrokować.

Do takowego postępowania ten z pomiędzy sądów, których to dotyczy, jest właściwym, który inne uprzedził. Wszakże jeśli jedna ze schodzących się z sobą spraw karnych toczyć się powinna przed sądem przysięgłych, wówczas sprawa ta rozstrzyga o właściwości, chociażby nawet sąd, w innej sprawie karnej właściwy, był uprzedził. Tak samo właściwość ocenia się podług zbrodni lub występku przed trybunał wytaczać się winnego, chociażby sąd powiatowy był uprzedził co do przestępstwa podlegającego sądztwu tegoż sądu powiatowego.

§. 57. Sąd który gwoli §. 56 w kilku zbiegających się sprawach karnych jest właściwym, może bądź na wniosek bądź z urzędu postanowić że co do szczególnych przestępstw lub szczególnych obwinionych, postępowanie karne osobno przewiedzione i załatwione będzie, o ile się zdaje że to posłuży do przyśpieszenia i ułatwienia postępowania lub do skrócenia aresztu obwinionego.

W każdym takim przypadku oskarżyciel obowiązany jest oświadczyć czy sobie zastrzega ściganie co do innych, przeciw temuż obwinionemu zachodzących zarzutów. Jeśli to nastąpi, wówczas należy postępowanie co do rzeczonych zarzutów bez niepotrzebnej zwłoki dalej prowadzić i załatwić: w przeciwnym zaś razie, ściganie co do tych zarzutów tylko pod temi warunkami miejsce mieć może, pod jakiemi wznowienie przewodu karnego przed rozprawą główną zaniechanego, jest dozwolone.

Jeśli w tem oświadczeniu pominięto przestępstwo, które było przedmiotem sądowych dochodzeń wstępnych i śledztwa przygotowawczego w drodze karnej, obwiniony może się domagać, ażeby oskarżyciel i co do tego się oświadczył, gdyż inaczej byłby uważanym za zrzekającego się ścigania.

Jeśli chodzi o występki lub przekroczenia, nie należące do rzędu tych, które tylko na żądanie strony interesowanej są dochodzone, należy w każdym razie żądać także oświadczenia się prokuratora.

§. 58. Jeśli nastąpiło zarządzenie że w jednej ze spraw karnych, związek ze sobą mających, rosprawa główna osobno toczyć się ma, albo że co do jednego z obwinionych śledztwo przygotowawcze osobno będzie przeprowadzone, wówczas wyłączona sprawa karna może być odstąpioną temu sądowi, który byłby w niej właściwym, gdyby się nieschodziła z innemi sprawami karnemi.

§. 59. Gdy obwinionego przychodzi wydać której władzy królewsko-węgierskiej lub zagranicznej, wówczas ocenienie i znoszenie się z ową władzą należy do tego trybunału pierwszej instancyi, w którego okręgu wydać się mający zamieszkuje lub przebywa, w braku zaś zamieszkania lub pobytu, do tego trybunału, w którego okręgu tenże zostanie schwytanym. Na takie żądanie wydania lub w skutek rozpisanych listów gończych należy wprawdzie zarządzić co wypadnie dla zapobieżenia ucieczce obwinionego; potrzebę zaś wydania tegoż

wtenczas tylko izba radna, wysłuchaniu prokuratora trybunałowi drugiej instancyi przedstawi, jeśli władza żądająca wydania bezwłocznie lub w stósownym przeciągu czasu takich dowodów lub poszlaków dostarczy, względem których obwiniony w swojem przesłuchaniu natychmiast wykazać się nie może. Trybunał drugiej instancyi uchwałę swoją w tej mierze, po wysłuchaniu nadprokuratora powziętą za każdym razem przedstawi uprzednio ministrowi sprawiedliwości do zatwierdzenia.

## II. Wyłączne sądy właściwe.

§. 60. Postępowanie karne przeciw osobom, które według ustawy w sprawach karnych wojskowemu orzectwu podlegają, pozostawia się i nadal sądom wojskowym. Wszelako sprawdzenie istoty czynu w takich przestępstwach, które według ogólnych ustaw karnych sądzić należy, tylko wtedy służy sądom wojskowym, gdy obwiniony oczywiście podlega sądztwu wojskowemu. Jeżeli się to okaże dopiero w toku śledztwa przed sądem karnym dla osób cywilnych, wtedy tenże sąd karny przerwie postępowanie i sprawę sądowi wojskowemu odstąpi.

§. 61. Posłowie zagraniczni, uwierzytelnieni przy dworze austryacko-węgierskim i właściwy skład osób ich poselstwa niepodlegają orzectwu władz krajowych. Domownicy i służba tychże posłów, i przebywających w Austryi obcych panujących, będący zarazem poddanymi kraju, do którego panujący lub poseł należy, nie podlegają również sądom austryackim. Gdyby więc z takiemi osobami przyszło mieć do czynienia w drodze urzędowego działania co do przestępstwa, władza zapewni się wprawdzie, w miarę okoliczności, o osobie obwinionego, ale natychmiast doniesie o tem naczelnemu marszałkowstwu nadwornemu dla dalszego oznajmienia o tem władcy lub posłowi tym końcem aby obwinionego odebrano.

## III. Władza delegowania.

§. 62. Ze względów bezpieczeństwa publicznego lub innych ważnych przyczyn trybunały drugiej instancyi po wysłuchaniu nadprokuratora mogą wyjątkowo odejmować sprawy karne właściwemu sądowi i przydzielać innemu takiemu samemu sądowi swojego obrębu.

§. 63. Też samą władzę ma także sąd kasacyjny na cały obszar krajów w radzie państwa zastępowanych.

Przeciw delegacyi innego sądu przez trybunał drugiej instancyi w myśl §. 62 postanowionej, może wnieść zażalenie tak oskarżyciel jak i obwiniony do sądu kasacyjnego. To zażalenie powinno być wyniesione w sądzie oznajmiającym w ciągu trzech dni po oznajmieniu uchwały.

## IV. Spory o właściwość sądów.

§. 64. Jeśli zachodzi spór o właściwość między sądami powiatowemi, które podlegają temu samemu trybunałowi pierwszej instancyi, rozstrzyga izba radna tego ostatniego. Jeżeli dwa trybunały pierwszej instancyi nie mogą się zgodzić co do swojej właściwości albo co do właściwości dwóch podlegających im sądów, rozstrzygnie trybunał drugiej instancyi. Jeśli zachodzi spór o właściwość między sądami, które nie podlegają temu samemu trybunałowi drugiej instancyi, lub między dwoma trybunałami drugiej instancyi, rozstrzygnie sąd kasacyjny. Rozstrzygi tego rodzaju nie mogą nastąpić tylko po wysłuchaniu prokuratoryi, a przeciw nim żaden osobny środek prawny nie ma miejsca.

Tymczasem każdy ze sądów spór wiodących powinien przedsiębrać w swoim okręgu działania potrzebne do rozpoczęcia śledztwa i ustanowienia istoty czynu a mianowicie wszelkie kroki śledcze, których odwłoka niebezpieczeństwem zagraża.

### V. Działanie sądów niewłaściwych.

§. 65. Wszystkie, chociażby niewłaściwe sądy karne, w których okręgu znajdą się ślady zbrodni lub występku, mają prawo i obowiązek, w razie gdyby zwłoka zagrażała niebezpieczeństwem, przedsiębrać czynności, mogące posłużyć do wyświecenia istoty czynu lub schwytania obwinionego. Jednakowoż powinny zaraz zawiadomić o tem właściwe sądy lub prokuratorów i przesłać im sporządzone przez siebie akty.

§. 66. Czynności śledcze, które niewłaściwy sąd karny w innych razach oprócz przypadku paragrafu poprzedzającego uskutecznił, nie są jeszcze przez to samo nieważne, o ile takowe dotyczą tylko śledztwa przygotowawczego; atoli sąd właściwy osądzi czy i o ile zarządzić wypada powtórzenie lub uzupełnienie tych czynności.

## Rozdział VII.

### O wykluczeniu i wyłączeniu osób sądowych i prokuratorów.

### I. Wykluczenie osób sądowych.

§. 67. Każdy sędzia i protokolant wykluczony jest od przedsiębrania działań sądowych w postępowaniu karnem, gdy przestępstwem sam jest pokrzywdzony, albo gdy osoba obwiniona lub pokrzywdzona jest z nim połączona węzłem małżeństwa, albo gdy obwiniony, pokrzywdzony, prokurator, oskarżyciel prywatny lub obrońca jest z nim spokrewniony lub spowinowacony w linii wstępnej lub zstępnej, jest jego krewnym w stopniu dzieci rodzeństwa, lub jeszcze bliżej z nim w linii pobocznej spokrewnionym lub w tym samym stopniu spowinowaconym, albo zostaje z nim w stosunku przysposobiciela lub wychowawcy, lub przysposobieńca, lub wychowańca, opiekuna lub pod opieką będącego.

§. 68. Następnie wykluczonym jest we wszystkich instancyach od działania jako sędzia lub protokolant,

1. kto za obrębem swoich czynności służbowych, był świadkiem czynu, o który chodzi, lub też był słuchany w tej sprawie jako świadek lub znawca;

2. kto w tej sprawie występował jako obrońca, jako zastępca oskarżyciela prywatnego lub rościcieli prywatnych, albo jako prokurator.

Od spółdziałania i sądzenia podczas rosprawy głównej wykluczonym jest, kto w tejże sprawie czynnym był jako sędzia śledczy albo brał udział w rozstrzyganiu sprzeciwu założonego przeciw oddaniu pod oskarżenie (§§. 211 do 214). Gdy w skutek odwołania się lub zaskarżenia nieważności rosprawę główną ponownie odbyć przychodzi, od tej nowej rosprawy głównej wykluczeni są sędziowie, którzy w pierwszej udział brali.

§. 69. Członkowie sądowi wyższych instancyi są także wykluczeni, a mianowicie:

1. od rozpoznawania wszystkich spraw karnych, w których byli czynni jako sędziowie śledczy;

2. od rozpoznawania środków prawnych przeciw wszystkim tym rozstrzygom, w których sami w niższej instancyi brali udział jako głosujący;

3. od sprawozdawstwa i od przewodniczenia postępowaniu w tych sprawach karnych, w których sędzią śledczym lub sprawozdawcą sądu podporządkowanego była osoba, zostająca z niemi w jednym ze stosunków w §. 67 wyrażonych.

§. 70. Sędzia obowiązany jest bezzwłocznie donieść przełożonemu sądu, którego jest członkiem, o stosunku, stanowiącym przyczynę jego wykluczenia. Wykluczony przełożony sądu powiatowego doniesie o tem przełożonemu trybunału pierwszej instancyi.

Protokolant uczyni w tej mierze oznajmienie sędziemu, przy którym spisywać ma protokół.

§. 71. Każda osoba sądowa wstrzyma się, pod nieważnością, od wszelkich działań sądowych, od chwili gdy się dowiedziała o przyczynie wykluczenia. Tylko wtedy, gdy zwłoka zagraża niebezpieczeństwem, a wyznaczenie innego sędziego lub protokolanta nie zaraz nastąpić może, powinna taż osoba sądowa sama przedsięwziąść czynności sądowe, nie cierpiące żadnej zwłoki, wyjąwszy gdyby przychodziło działać przeciw małżonce sędziego lub przeciw osobom, z nim spokrewnionym lub spowinowaconym (§. 67), w którym to przypadku czynność urzędową najbliższemu sędziemu odstąpić należy.

## II. Wyłączenie osób sądowych.

§. 72. Prokurator, rościciel prywatny, oskarżyciel prywatny i obwiniony, mocni są wyłączać członków sądu i protokolantów, gdy oprócz przypadków w §§. 67—69, wyrażonych, mogą przytoczyć i wykazać inne przyczyny, które tego są rodzaju, że zupełną bezstronność wyłączanego w wątpliwość podają.

§. 73. Prośba strony, której na tem zależy, o wyłączenie sędziego, podaną będzie lub wniesioną do protokółu w każdym razie w tym sądzie, do którego należy wyłączany, a to, gdy chodzi o wyłączenie członka sądu wyrokującego, najpóźniej w ciągu dwudziestu czterech godzin przed rozpoczęciem rosprawy, a gdy chodzi o wyłączenie całego trybunału, najpóźniej w przeciągu trzech dni po przyzwaniu do rosprawy. W tej prośbie należy dokładnie wskazać przyczyny wyłączenia i o ile można dokumentami pisemnemi poprzeć.

§. 74. Ażali wyłączenie osoby sądowej ma miejsce, rozstrzyga w powszechności przełożony tego sądu, do którego ona należy.

W razie wyłączenia sędziego powiatowego, rozstrzyga izba radna trybunału pierwszej instancyi; w razie wyłączenia całego sądu pierwszej instancyi lub jego przełożonego, rozstrzyga trybunał drugiej instancyi, w razie zaś wyłączenia trybunału drugiej instancyi lub jego prezydenta, rozstrzyga sąd kasacyjny.

Przeciw tym rozstrzygom żaden środek prawny nie ma miejsca. Jeżeli przełożony a względnie trybunał, rozstrzygając co do wyłączenia, takowemu daje miejsce, wyznaczy zarazem innego sędziego lub inny sąd do sprawy, o którą chodzi.

## III. Wykluczenie prokuratorów.

§. 75. Od działania w sprawach karnych wykluczeni są ci członkowie prokuratoryi przy sądach, z którymi obwiniony lub jego obrońca lub pokrzywdzony zbrodnią lub wy-

stępkiem, albo oskarżyciel prywatny zostaje w jednym ze stosunków, w §. 67 wspomnionych; następnie ci, którzy byli słuchani w sprawie jako świadkowie lub znawcy, albo czynni byli jako obrońcy, jako zastępcy oskarżyciela prywatnego lub rościciela prywatnego, albo nareszcie jako sędziowie.

§. 76. Każdy członek prokuratoryi obowiązany jest wstrzymać się od działania w sprawie, od której jest wykluczonym, a to od chwili gdy się dowiedział o przyczynie wykluczenia, pozostawić takową swojemu zastępcy, i donieść o tem swojemu bezpośredniemu przełożonemu. Zażalenia stron przeciw działaniu prokuratora, który gwoli ustawy powinien się był wyłączyć, nie wstrzymują postępowania.

## Rozdział VIII.

### O oznajmieniu postanowień sądowych i o dozwoleniu przejrzenia aktów.

§. 77. Oznajmienie postanowień sądowych następuje albo w drodze ustnego ogłoszenia w obec sądu, albo w drodze doręczenia pierwotnika lub odpisu urzędownie poświadczonego.

Ogłoszenie ustne będzie stwierdzone protokólarnie. Komu postanowienie ustnie ogłoszono, ten może żądać takowego w odpisie.

§. 78. Doręczenie postanowień sądowych prokuratoryi, nastąpi w drodze udzielenia pierwotnika. Urzędnik prokuratoryi poświadczy na pierwotniku nastąpione przejrzenie przy położeniu daty. Jeśli zażąda odpisu, będzie mu udzielony.

§. 79. Przyzwanie do rosprawy głównej w pierwszej instancyi będzie doręczone obwinionemu osobiście.

Doręczenie tegoż przyzwania oskarżycielowi prywatnemu i rościcielowi prywatnemu, tudzież doręczenie wszystkich tych aktów, od których doręczenia zaczyna upływać stronie interesowanej okres do założenia środka prawnego, lub sprzeciwu przeciwko oddaniu pod oskarżenie, nastąpi do rąk samejże strony lub jej pełnomocnika.

Jeśli strona unika doręczenia osobistego, mimo że jej pobyt jest wiadomy, postanowienie sądowe, doręczyć się mające oddać należy przełożonemu gminy i zawiadomić o tem stronę przez przylepienie go na jej mieszkaniu i na domu gminnym.

§. 80. Jeśli doręczenie ma nastąpić w innych przypadkach oprócz wspomnionych w §. 79, albo jeśli nie zastano w domu tego, kogo dotyczy, postanowienie sądowe oddane będzie jego dorosłemu domownikowi. W braku takiego domownika dokument doręczyć się mający należy oddać sąsiadowi, albo gdyby się nikt nie znalazł coby chciał przyjąć, złożyć u przełożonego gminy i zawiadomienie pozostawić w mieszkaniu w miejscu łatwo w oczy wpadającem, albo jeśli mieszkanie jest zamknięte, na drzwiach przylepić.

Jeśli nie można wyszukać mieszkania osoby, której doręczyć przychodzi, doręczenie uskuteczni się przez przylepienie aktu na domu gminnym, a jeśli to sąd za stósowne uzna, przez ogłoszenie w pismach publicznych.

§. 81. Jeśli strona, której trzeba doręczyć, nie znajduje się w okręgu sądu, który wydał postanowienie, należy wezwać o doręczenie sąd powiatowy miejsca doręczenia. Tak samo postąpić wypada z postanowieniami trybunału pierwszej instancyi, które przychodzi doręczyć za okręgiem sądu powiatowego, który się znajduje w siedzibie tegoż trybunału.

W tych razach wolno jest stronie, w sądzie powiatowym, o doręczenie wezwanym, wnieść środki prawne w sposób niniejszym kodeksem przepisany.

§. 82. Pozostawia się ocenieniu sądów czy należy dozwolić stronie lub wykazanemu jej pełnomocnikowi nawet w innych przypadkach, oprócz poszczególnie wymienionych w tym kodeksie, przejrzenia aktów sądu karnego lub wydania odpisów z tychże, gdy osoby te wiarygodnie wykazują, że takowe jest im potrzebne do wywodu roszczenia o odszkodzenie lub do żądania wznowienia, lub z innych przyczyn.

§. 83. O rozpoczęciu i ukończeniu postępowania karnego przeciw osobom wojskowym i do obrony krajowej należącym, tudzież przeciw osobom, które zostają w służbie pospólnej, lub innej publicznej, a tem samem w urzędowaniu lub w służbie krajowej lub gminnej, są członkami zastępstwa gminnego lub innego powołanego do zawiadywania spraw publicznych, albo przeciw tym, którym nadane są tytuły publiczne, ordery krajowe lub zagraniczne lub też znaki honorowe, należy donieść ich przełożonej władzy względnie zaś naczelnikowi ciała zastępczego i urzędom dworskim lub kancelaryom orderów, których to dotyczy.

## Rozdział IX.

### O śledzeniu przestępstw i dochodzeniach wstępnych, które dotyczą zbrodni i występków.

§. 84. Wszystkie władze i urzędy publiczne obowiązane są donieść natychmiast prokuratorowi przy sądzie właściwym o przestępstwach przez siebie dostrzeżonych lub zkąd inąd do swej wiadomości doszłych a nie będących takiemi, których tylko na żądanie strony interesowanej dochodzić należy.

Jeśli zwłoka grozi niebezpieczeństwem, doniesienie o popełnionem przestępstwie można także uczynić temu sądowi powiatowemu, w którego obrębie znajduje się donosząca władza.

§. 85. Sąd uznający upadłość za otwartą lub stanowiący że otwarcie upadłości tylko dla szczupłości majątku lub tylko dla tego miejsca niema, ponieważ tylko jeden jest wierzyciel osobisty, powinien zawiadomić o tem bezzwłocznie prokuratora przy tym trybunale pierwszej instancyi, w którego obrębie dłużnik zamieszkuje; nadto sąd cywilny obowiązany jest udzielać tak prokuratorowi jak sędziemu karnemu wszelkich potrzebnych wyjaśnień i aktów, których zapotrzebują, a to w pierwotniku lub poświadczonym odpisie.

§. 86. Ktokolwiek dowie się o przestępstwie, które z urzędu ścigane być powinno, ma prawo donieść o takowem. Do przyjęcia doniesienia obowiązany jest nie tylko prokurator ale też i sędzia śledczy, sędzia powiatowy i władza bezpieczeństwa, którzy doniesienie prokuratorowi przesłać powinni.

§. 87. Prokurator obowiązany jest rozpoznawać wszystkie przychodzące do niego doniesienia o przestępstwach, które z urzędu ścigać należy, i postępować dalej za śladami

takowych przestępstw, do jego wiadomości dochodzącemi. Powinien także dokładać się do odkrycia niewiadomych sprawców przez wyśledzenie wiodących do tego celu poszlaków.

Jeśli doniesienia bezimienne, albo od osoby całkiem nieznanej pochodzące, zawierają okoliczności dokładnie określone, wiarygodnie jakość przestępstwa znamionujące, należy w prawdzie tych okoliczności dochodzić, ale postępować w tej mierze unikając wszelkiego rozgłosu i ochraniając, ile tylko można, dobre imie osób obwinionych.

Gdy się prokurator dowie z publicznego odgłosu o przestępstwie nie należącem do rzędu tych, które tylko na żądanie strony interesowanej ma być dochodzone, obowiązkiem jest jego dopilnować przesłuchania tych osób, które pogłoskę rozsiewały, docierać aż do jej źródła za pomocą władz bezpieczeństwa, i, o ile można, przekonywać się czy pogłoska ma podstawę lub nie.

§. 88. W ogóle ma on prawo zawezwać sędziego śledczego, sądy powiatowe lub władze bezpieczeństwa o prowadzenie dochodzeń wstępnych a to w celu uzyskania podstaw do nalegania o postępowanie karne przeciw pewnej osobie lub o odrzucenie doniesienia.

Sędziowie śledczy i sędziowie powiatowi, nawet przy przedsiębraniu tych dochodzeń wstępnych mają te same prawa i obowiązki, co sędzia śledczy w śledztwie przygotowawczem.

Prokurator może żądać od władz bezpieczeństwa aby przesłuchały, bez oprzysięgania, osoby, które może są w możności udzielenia wyjaśnień co do popełnionych przestępstw; i sam być obecnym przy przesłuchaniach. Odbycia oględzin i przeszukania domu wtedy tylko od nich żądać może, jeżeli pod nieobecność osoby sądowej, do działania urzędowego powołanej, zachodzi potrzeba bezzwłocznego działania; może też i sam być obecnym przy tych czynnościach śledczych, w których zachować należy wszelkie formalności dla aktów sądowych tego rodzaju pzepisane. Jednak protokóły w tej mierze sporządzone, tylko wtedy, pod nieważnością mogą być używane jako środki dowodowe, jeśli bezzwłocznie udzielone zostały sędziemu śledczemu który ich formę i zupełność rozpoznać, a jeśli potrzeba, czynność na nowo uskutecznić lub uzupełnić powinien.

§. 89. Dopóki niema wniosku prokuratora, sędzia śledczy trybunału pierwszej instancyi przedsiębierze tylko takie działania, które bez narażenia ich celu na niebezpieczeństwo albo bez przekroczenia ustawowego okresu, na później odkładane być nie mogą. O tem co zdziała, zawiadomi prokuratora a następnie wniosków jego oczekiwać będzie.

Co się zaś tyczy sądów powiatowych, te powinny wprawdzie również donosić niebawem prokuratorowi o zbrodniach i występkach, z urzędu dochodzić się mających; ale zarazem, nie czekając jego wniosków, prowadzić dochodzenia wstępne (§. 88. ustęp 1 i 2). Jednakowoż czynności śledcze, które mogłyby zatrzeć ślady przestępstwa lub takowe usunąć z pod ponownego podejrzenia, wtedy tylko będą przedsiębrały, kiedy zwłoka groziłaby niebezpieczeństwem; oprócz tego w składanem doniesieniu wskazywać mają potrzebę takiej czynności śledczej i czuwać nad zachowaniem śladów czynu, aż do przybycia sędziego śledczego lub nadejścia jego żądania o przedsięwzięcie czynności śledczych.

Sporządzone protokóły dochodzeń wstępnych prześle sąd powiatowy prokuratorowi z jak największem pośpiechem a, w razie przyaresztowania najpóźniej w dniach ośmiu. W tym ostatnim przypadku prokurator najdalej w dniach trzech po nadejściu protokółów uwolni aresztowanego od ścigania albo poczyni swoje wnioski u sędziego śledczego co do osoby i postępowania (§. 27, ustęp 2).

§. 90. Jeżeli prokurator rozpatrzywszy się w doniesieniu i w aktach dochodzeń wstępnych, które, o ile potrzeba, na wniosek jego uzupełnione być winny, znajduje dostateczne przyczyny do nalegania o postępowanie karne pewnej osobie, wówczas poda albo wniosek o wytoczenie śledztwa przygotowawczego (§. 91) albo akt oskarżenia. W przeciwnym zaś razie odrzuci otrzymane doniesienie przy wyrażeniu w krótkości pobudek, które go do tego skłaniają, i prześle sędziemu śledczemu akta dochodzeń wstępnych z tą wzmianką że nie znajduje powodu do dalszego ścigania. W tym razie sędzia śledczy zaniecha dalszych dochodzeń wstępnych a obwinionego, jeśli jest aresztowany, natychmiast na wolność wypuści.

## Rozdział X.

### O śledztwie przygotowawczem, dotyczącem zbrodni i występków, w ogólności.

#### 1. Wytoczenie śledztwa przygotowawczego i stanowisko sędziego śledczego w temże śledztwie.

§. 91. Oddanie pod oskarżenie (rozdział XVI) poprzedzone będzie śledztwem przygotowawczem, gdy chodzi o zbrodnię, której osądzenie należy do sądu przysięgłych, albo gdy postępowanie karne ma być wytoczone przeciw nieobecnemu. We wszystkich innych razach pozostawia się uznaniu prokuratora odnośnie zaś oskarżyciela prywatnego, ażali wypada domagać się śledztwa przygotowawczego.

Śledztwo przygotowawcze ma na celu poddać uprzedniemu rozpoznaniu obwinienie wniesione przeciw pewnej osobie o przestępstwo, i stan rzeczy o tyle wyświecić, o ile potrzeba do stwierdzenia okoliczności, które są tego rodzaju że albo pociągają za sobą zaniechanie postępowania karnego albo przygotowują oddanie pod oskarżenie i przewód dowodu na rosprawie głównej.

§. 92. Sędzia śledczy tylko o takie przestępstwa i tylko przeciw tym osobom wytoczyć może śledztwo przygotowawcze, względem których domaga się tego oskarżyciel prawo mający.

Jeśli prokurator nastaje o wytoczenie śledztwa przygotowawczego, udzieli sędziemu śledczemu doniesienie oraz doszłe do swej wiadomości środki dowodowe i wyniki dochodzeń wstępnych, jeśli te miały miejsce.

Gdyby sędzia zostawał w wątpliwości, czy ma się zgodzić z wnioskiem na wytoczenie śledztwa przygotowawczego, przedstawi rzecz pod uchwałę izby radnej. Sędzia śledczy weźmie udział w naradach ale nie w głosowaniu. O takich naradach należy za każdym razem zawiadomić wprzódy prokuratora tym końcem, aby swoje poglądy ustnie lub na piśmie mógł wyłuszczyć.

§. 93. Śledztwo przygotowawcze prowadzi w powszechności sędzia śledczy, osobiście i bezpośrednio. Wolno mu atoli używać sądy powiatowe, tak w obrębie jak i za obrębem swojego trybunału znajdujące się, o przedsiębranie szczególnych czynności sądowych.

Sądy powiatowe powinny zadość uczynić takiemu wezwaniu a to przy zastósowaniu się do przepisów, dla sędziego śledczego nakreślonych, a gdyby się wywiązała potrzeba dalszych czynności śledczych w ich obrębie odbyć się mających, zaraz takowe przedsiębrać.

§. 94. Sędzia śledczy zdaje sprawę ustnie izbie radnej o stanie wszystkich wiszących śledztw przygotowawczych, a to co miesiąc i nawet w ciągu miesiąca, jeśli to uważa za potrzebne ze względu na ważność sprawy lub wypada mu poddać rzecz rozstrzygowi izby radnej. Prokurator obecnym jest na posiedzeniach, na których izba radna słucha takich sprawozdań i wolno mu dawać wniosek.

§. 95. Jeśli izba radna postanowi poruczyć (§. 12) sądowi powiatowemu prowadzenie śledztwa przygotowawczego, tenże sąd powinien przestrzegać wszelkich przepisów jakie dla sędziego śledczego są nakreślone. Sąd powiatowy składa sprawozdanie miesięczne o stanie wszystkich wiszących śledztw przygotowawczych na piśmie; w ten sam sposób przedstawia rzecz do rozstrzygu izby radnej. Ustne sprawozdanie na posiedzeniu izby radnej, poruczone będzie w takich przypadkach jednemu z jej członków. I na takich posiedzeniach bywa prokurator obecnym.

## II. Tok czynności w śledztwie przygotowawczem.

§. 96. Po rozpoczęciu śledztwa przygotowawczego, sędzia śledczy działa z urzędu, i nie czekając na dalsze wnioski prokuratora, a to tym końcem, aby istotę czynu wyświecić, sprawcę wyśledzić i dowody do przekonania lub obrony obwinionego posłużyć mogące tak dalece utwierdzić, jak tego wymaga cel śledztwa przygotowawczego.

§. 97. Oskarżyciel ma także prawo czynić sędziemu śledczemu wnioski i co do przedsiębrania szczególnych czynności śledczych. Jeśli sędzia śledczy ma wątpliwość czy się do nich przychylić wypada, przedstawi (§. 94) rzecz do rozstrzygu izby radnej.

Prokurator nie może przedsiębrać czynności śledczych pod nieważnością aktu. Ani oskarżyciel ani obrońca nie mogą być obecni przy formalnem słuchaniu obwinionego lub świadków przez sędziego śledczego. Ale wolno im być przy oględzinach, przy przeszukaniu domu i przeszukaniu papierów, i wskazywać przedmioty, do których te czynności śledcze rozciągnąć wypada. Tym końcem sędzia śledczy, w powszechności, zawiadomi naprzód oskarżyciela o mających się przedsiębrać czynnościach, lecz jeśli zwłoka niebezpieczeństwem grozi, może je przedsiębrać i bez uprzedniego zawiadomienia.

§. 98. Jeśli zbrodnia lub występek pozostawiły po sobie ślady, należy takowe opisać i sprawdzić w sposób właściwy, mianowicie zaś przez oględziny a to podług przepisów zawartych w następnym rozdziale.

Przedmioty, na których lub za pomocą których przestępstwo zostało popełnione, albo te, któreby sprawca na miejscu czynu pozostawił, zgoła przedmioty, których tożsamość obwiniony lub świadkowie rozeznawać mają lub które w inny sposób do ustalenia dowodu posłużyć mogą, będą wzięte, jeśli można, w przechowanie sądowe. Należy je obłożyć lub obwinąć i okładkę lub obwój pieczęcią sądową opieczętować albo położyć na nich znak sądowy, zabezpieczający od podsunięcia lub odmienienia.

Jeśli między znalezionemi przedmiotami są rzeczy poświęcane z przeznaczeniem do służby bożej, sąd winien postarać się o to, aby od wszystkich innych przedmiotów oddzielone i w sposób odpowiedni były przechowane.

§. 99. Jeśli zeznania poszkodowanego nie dają pewnej podstawy do wyśledzenia szkody, zrządzonej zbrodnią lub występkiem, albo zysku w skutek tychże utraconego, albo jeśli jest powód do domniemania że poszkodowany za wysoko szkodę ocenia, wówczas ilość

tejże w przypadkach, gdy ta wpływa na przypisanie czynu jako zbrodni, na wymiar kary lub na przyznanie odszkodzenia, dochodzoną będzie przez wysłuchanie świadków lub przez znawców.

§. 100. Co do pism, pisanych w języku nie używanym w sądzie, a ważnych pod względem śledztwa, sędzia śledczy zarządzi ich przekład przez oprzysiężonego tłumacza i złoży do akt wraz z przekładem.

§. 101. Będą sporządzane protokóły wszystkich czynności sądowych, do śledztwa należących; oprócz urzędnika, który czynność przedsiębierze lub jej przewodniczy, będzie w każdym razie obecnym oprzysiężony protokólant.

§. 102. Jeżeli do czynności śledczej należy przybrać świadków sądowych, to powinni być nimi mężowie pełnoletni, nieposzlakowani, nie interesowani w sprawie, a którzy albo w ogólności albo na ten jeden raz podaniem ręki uroczyście przyrzekli, iż dla złożenia w razie potrzeby przed sądem świadectwa, na wszystko co się w ich obecności dziać i mówić będzie, pilnie uważać, nad wiernem zapisywaniem wszystkiego do protokółu czuwać będą, i że aż do rosprawy głównej zachowają milczenie względem tego wszystkiego, o czem się z dochodzenia dowiedzą.

§. 103. Obowiązek znajdowania się bezpłatnego, jako świadek sądowy, przy czynnościach śledczych jest powszechną powinnością obywatelską. Obowiązek ten ciąży najpierwej na mieszkańcach gminy, w której się odbywa czynność śledcza.

Uwolnieni są od tego obowiązku:

1. pasterze duchowni społeczności religijnych, prawnie uznanych;
2. osoby wojskowe tudzież należące do obrony krajowej a w służbie czynnej będące tudzież urzędnicy i posługacze publiczni, zostający w rzeczywistej służbie;
3. nauczyciele publiczni, osoby rzeczewiście trudniące się praktyką w zawodzie zdrowia, adwokaci, notaryusze, osoby zostające w służbie dróg żelaznych i żeglugi parowej, zgoła wszyscy, których służba zawodowa nie może być przerwaną bez uszczerbku dobra publicznego, nakoniec
4. osoby, które się utrzymują z zarobku dziennego lub tygodniowego.

§. 104. Protokóły czynności sądowych będą spisywane podczas odbywania tychże a jeśli to być nie może, zaraz potem.

Każdy protokół zawierać ma wyrażenie miejsca, roku i dnia spisania i osób obecnych.

Pytania o tyle zapisywać należy, o ile to potrzebne do zrozumienia odpowiedzi. Pytania będą zapisywane tylko w streszczeniu i w sposobie opowiadającym. Tylko tam gdzie to jest ważnem pod względem osądzenia rzeczy albo gdzie spodziewać się należy, że będzie potrzeba odczytać protokół na rosprawie głównej, należy przytoczyć, własne wyrażenia przesłuchanego w taki sposób jak mówił.

Sędzia dyktować ma protokół głośno, tak żeby go obecni słyszeli. Wolno atoli słuchanemu dyktować swoje odpowiedzi do protokółu. Jeśli słuchany nadużywa tego prawa, sędzia może mu takowe odjąć.

§. 105. Każdy protokół należy odczytać osobom przesłuchanym lub innym przybranym, nawet na żądanie dać do odczytania, i o przeczytaniu lub daniu do odczytania i potwierdzeniu uczynić w protokóle wzmiankę. Wszystko to następnie osoby przesłuchane podpiszą lub znakiem swej ręki podznaczą a to na każdym arkuszu, przy końcu zaś podpiszą się urzędnicy obecni, protokolant i przybrani świadkowie sądowi. Jeśli przesłu-

chany odmówi podpisu, uczyni się o tem wzmianka w protokóle przy wyrażeniu przyczyny odmówienia.

§. 106. W tem co raz napisano nie wolno nic ważnego wymazać, dodać ani odmienić. Przekreślenia powinny być takie, aby można przeczytać to co przekreślono. Co się tyczy ważnych dodatków lub sprostowań, które słuchany do swych zeznań dokłada, o tych uczyni się wzmianka na brzegu protokółu lub w przypisku, i będą stwierdzone i podpisane w sposób, w §. 105 obmówiony.

§. 107. Jeżeli protokół składa się z więcej arkuszy, wszystkie trzeba zeszyć nicią, a końce tejże pieczęcią sądową przypieczętować.

Sędzia śledczy będzie utrzymywał dziennik, zapisując do takowego dokładnie wszystkie akta śledztwa przygotowawczego.

§. 108. Na tych, którzyby podczas jakiejkolwiek czynności urzędowej sędziego śledczego, pomimo upomnień zachowywali się burzliwie lub w sposób ubliżający, tenże sędzia rozciągnąć może grzywnę aż do 50 złotych lub karę aresztu aż do ośmiu dni, a jak długo przychodzący pod ukaranie i tak już zostaje w areszcie, używanie twardego łoża, trzymanie w odosobnionym areszcie, zamknięcie w ciemnej komórce (przy zachowaniu ograniczeń, nakazanych w §§. 255—257 kodeksu karnego) lub odjęcie ciepłej strawy przez tydzień. Na świadków sądowych, znawców i rzeczników tylko kary pieniężne mogą być rozciągane.

Każde takie postanowienie należy ujawnić w aktach i donieść o niem zaraz izbie radnej, która ma władzę kary, przez sędziego śledczego rozciągnięte, nawet z urzędu znosić lub łagodzić (§. 113).

## III. Zaniechanie lub zamknięcie śledztwa przygotowawczego.

§. 109. Śledztwo przygotowawcze będzie zaniechane na mocy postanowienia sędziego śledczego, jak tylko oskarżyciel cofnie domaganie się ścigania sądowego w drodze karnej, zażąda zaniechania śledztwa przygotowawczego lub oświadczy że nie znajduje (§. 112) powodu do dalszego ścigania sądowego.

Oprócz tych przypadków, zaniechanie śledztwa przygotowawczego nie może nastąpić tylko na mocy uchwały izby radnej lub trybunału drugiej instancyi.

§. 110. W razie zaniechania śledztwa przygotowawczego, należy o tem zawiadomić oskarżyciela, rościciela prywatnego i obwinionego, a nadto tego ostatniego, jeśli zostaje w areszcie zaraz na wolność wypuścić.

Na żądanie, należy mu wydać świadectwo, że nie ma powodu do dalszego ścigania go w drodze sądowej.

Jeżeli osoba zbrodnią lub występkiem w prawie swojem pokrzywdzona nie przyłączyła się do postępowania, trzeba jej wydać na żądanie poświadczenie że nastąpiło zaniechanie.

§. 111. Śledztwo przygotowawcze będzie zamknięte, jak skoro odbyte dochodzenia dają dostateczną podstawę do zarządzenia rozprawy głównej, a zarazem przedstawiają zarys środków dowodowych, potrzebny do zupełnego rozwinięcia onych na rozprawie głównej.

§. 112. Po zamkniętem śledztwie przygotowawczem, sędzia śledczy prześle akta prokuratorowi. Ten jest obowiązany (§. 27) albo w ośmiu dniach po odbiorze aktów wnieść do

sędziego śledczego akt (pismo) oskarżenia albo zwrócić mu akta z oświadczeniem że nie znajduje powodu do dalszego ścigania w drodze sądowej.

O zamknięciu śledztwa przygotowawczego zawiadomić należy oskarżyciela prywatnego z wezwaniem aby wniósł akt oskarżenia w dniach 14 i z pouczeniem, że niedopilnowanie tego okresu znaczyłoby (§. 109) tyle co odstąpienie od oskarżenia.

W ciągu okresu naznaczonego do wniesienia aktu oskarżenia można także żądać uzupełnienia śledztwa przygotowawczego. W razie nieprzychylenia się do tego żądania, nowy okres do wniesienia aktu oskarżenia upływać zacznie od zawiadomienia o odnośnej uchwale izby radnej.

## IV. Srodki prawne przeciw postanowieniom sędziego śledczego i izby radnej.

§. 113. Wszyscy ci, którzy w toku dochodzeń wstępnych, śledztwa przygotowawczego albo w postępowaniu, następującem po wniesieniu aktu oskarżenia, uważają się być uciążonymi postanowieniem lub przewłocznością sędziego śledczego, mają prawo żądać w tej mierze rozstrzygu izby radnej i żądanie swoje wnieść, bądź na piśmie bądź ustnie, do sędziego śledczego lub bezpośrednio do izby radnej. Takie zażalenie nie wstrzymuje wykonania postanowienia sędziego śledczego, wyjąwszy przypadki w §. 108 obmówione.

Izba radna rozstrzyga na posiedzeniu nie jawnem po wysłuchaniu sędziego śledczego i prokuratora.

§. 114. W powszechności dalsze odwołanie się od takiego rozstrzygu izby radnej nie ma miejsca. Wszelako tak prokurator lub oskarżyciel prywatny jak i obwiniony mogą przeciw takowemu wynieść do trybunału drugiej instancyi zażalenie, gdy to dotyczy wyłączenia szczególnych spraw karnych z postępowania, które łącznie toczyć się powinno, rozciągnięcia lub uchylenia aresztu lub oznaczenia ilości zabezpieczenia. Wolno jest nadto prokuratorowi lub oskarżycielowi prywatnemu wnosić zażalenia do trybunału drugiej instancyi przeciw rozstrzygom, któremi wniosek o wytoczenie śledztwa przygotowawczego odrzucono lub zaniechanie takowego postanowiono.

Zażalenie takowe nie ma w ogólności (§. 197) skutku zawieszającego. Należy je wnieść do izby radnej w trzech dniach po oznajmieniu uchwały, przeciw której jest wystósowane. Trybunał drugiej instancyi orzeka co do tego zażalenia ostatecznie, na posiedzeniu niejawnem i po wysłuchaniu nadprokuratora.

Orzekając co do takich zażaleń nie może ten trybunał nigdy zmieniać na niekorzyść obwinionego, tych postanowień i uchwał, przeciw którym nie ma zażalenia; co do reszty zaś ma prawo nakazać usunięcie dostrzeżonych usterków postępowania, nawet wtenczas, kiedy przeciw tymże zażalenia wynieść nie było można lub niewyniesiono.

Jeśli uważa że zażalenie przeciw zaniechaniu śledztwa przygotowawczego ma podstawę, wówczas mocen jest o takie czyny, których ścigania żądał (§. 92) oskarżyciel, mający do tego prawo, i względem których obwiniony był już słuchany, natychmiast oddanie go pod oskarżenie postanowić.

§. 115. Ile możności należy się o to starać ażeby bieg postępowania niebył tamowany przedstawianiem aktów na skutek wynoszonych środków prawnych; jeśli potrzeba, będą sporządzone odpisy tych pism, które do dalszego postępowania są niezbędne.

# Rozdział XI.

## O oględzinach i znawcach.

### I. O oględzinach i przybraniu znawców w ogólności.

§. 116. Należy odbywać oględziny, ilekroć to jest potrzebne do wyjaśnienia ważnej ze stanowiska śledztwa okoliczności. Będą zawsze przybierani dwaj świadkowie sądowi; a jeśli to okaże się stósownem ze względu na potrzebę uznania tożsamości przedmiotów rozpoznać się mających, albo dla otrzymania wyjaśnień, i obwiniony także będzie przybrany. Obrońcy obwinionego nie można zabronić brania udziału w przedsiębraniu oględzin; obrońcę już ustanowionego należy także w ogóle o przedsiębraniu oględzin zawiadomić, jeżeli jaka szczególna wątpliwość nie stoi na zawadzie.

§. 117. Protokół oględzin będzie sporządzony tak dokładnie i wywodnie, iżby przedstawiał zupełny i wierny obraz predmiotów oglądanych. Będą do niego, jeśli tak wypada, dołączone rysunki, plany lub zarysy; miary, wagi, wielkości i stosunki miejscowe będą wyrażone według znanych i niewątpliwych oznaczeń.

§. 118. Jeśli przy oględzinach potrzeba znawców, sędzia śledczy dwóch w powszechności przybierać będzie.

Dosyć jest przybrać jednego znawcę, jeśli chodzi o przypadek mniejszej wagi lub oczekiwanie na przybycie drugiego znawcy cel śledztwa zwichnąć by mogło.

§. 119. Wybór znawców należy do sędziego śledczego. Jeśli są stale ustanowieni przy sądzie do jakiego przedmiotu określonego, innych tylko wtedy przybierać może, gdy niebezpieczeństwo leży w odwłoce, albo tamci dla różnych przeszkód przybyć nie mogą, albo w szczególnym przypadku o stronniczość są podejrzani.

Jeżeli znawca nie stawi się na wezwanie lub odmawia udziału swego w odbyciu oględzin, sędzia śledczy może nań rozciągnąć karę od pięciu do stu złotych.

§. 120. Osoby, których w śledztwie nie należy ani słuchać jako świadków ani od nich przysięgi odbierać, albo które z obwinionym lub pokrzywdzonym zostają w jednym ze stosunków w §. 152, l. 1, określonych, nie będą przybierane jako znawcy a to pod nieważnością aktu. O wyborze znawców w powszechności zawiadomić należy przed oględzinami tak oskarżyciela jak obwinionego; jeśli wniesiono ważne zarzuty a zwłoka nie jest niebezpieczna, będą przybrani inni znawcy.

§. 121. Co do tych znawców, którzy jako stale ustanowieni już ogólną złożyli przysięgę, sędzia śledczy przed rozpoczęciem czynności urzędowej zwróci ich uwagę na świętość złożonej przez nich przysięgi.

Inni znawcy powinni przed przystąpieniem do oględzin, wykonać przysięgę, że przedmiot tychże starannie zbadają, poczynione spostrzeżenia wiernie i dokładnie opiszą, a spostrzeżyny i zdanie swoje z całą sumiennością podług swej wiedzy i stosownie do prawideł swej umiejętności lub sztuki udzielą.

§. 122. Znawcy obejrzą i zbadają przedmioty oględzin w obec osób sądowych, wyjąwszy gdyby te ze względów przyzwoitości uznały za stósowne oddalić się, albo gdyby po-

trzebne spostrzeżenia jak np.: przy badaniu trucizn nie mogły być inaczej czynione tylko za pomocą ciągłego uważania lub dłużej trwających doświadczeń.

Za każdem takiem oddaleniem się osób sądowych z miejsca oględzin, należy w sposób właściwy dopilnować, aby wiarygodność dochodzeń przez znawców czynionych nie podpadała wątpliwości.

Jeżeli przedmiot badaniu znawców poddany, w skutek użycia sposobów rozpoznania, może zniknąć lub uledz zmianom, należy jeśli być może, pozostawić część takowego, w przechowaniu sądowem.

§. 123. Oględzinom przewodniczy sędzia śledczy. Mając, ile można, wzgląd na wnioski, przez oskarżyciela i obwinionego lub jego obrońcę czynione, wskazuje przedmioty, na które znawcy uwagę zwracać mają i zadaje pytania, których rozwiązanie za potrzebne uważa. Znawcy mogą żądać aby im z aktów lub po przesłuchaniu świadków udzielono wyjaśnień co do punktów, które dokładnie określić powinni, a które za potrzebne do dania opinii uważają.

Jeżeli znawcy dla objawienia podstawnego zdania, potrzebują niezbędnie przejrzeć akta śledcze, można im takowe udzielić jeśli szczególne wątpliwości nie stoją na zawadzie.

§. 124. Oznajmione przez znawców własne spostrzeżenia (spostrzeżyny), powinny być natychmiast przez protokolanta zapisane. Zdanie z pobudkami mogą albo zaraz podać do protokółu albo zastrzedz sobie złożenie zdania na piśmie, do czego stósowny okres czasu naznaczyć wypada.

§. 125. Jeżeli oznajmienia znawców o spostrzeżonych zaszłościach znacznie się od siebie różnią, albo ich spostrzeżyny są ciemne, nieokreślone, same ze sobą albo z okolicznościami zaszłościowemi już sprawdzonemi sprzeczne, i jeśli wątpliwości nie dały się usunąć przez ponowne przesłuchanie znawców, wówczas należy, jeśli można, powtórzyć oględziny za przybraniem tych samych lub innych znawców.

§. 126. Jeśli takie same sprzeczności lub niedostatki znajdują się i w zdaniu, albo jeśli się okazuje iż zdanie zawiera wnioski, które z przytoczonych założeń nie wypływają jako konieczne następstwa loiczne, a wątpliwości niedały się usunąć przez ponowne znawców przesłuchanie, zasięgnąć należy zdania innego lub kilku innych znawców.

Jeśli znawcy są lekarze lub chemicy, w takich razach można zasięgnąć zdania jednego z wydziałów lekarskich krajów w radzie państwa zastępowanych. Tak samo się postąpi gdy izba radna uważa za potrzebne zasięgnąć zdania wydziału lekarskiego ze względu na ważność lub trudność przypadku.

## II. Postępowanie w śledztwach, dotyczących uśmiercenia lub uszkodzenia na ciele, w szczególności.

§. 127. Jeżeli w jakim przypadku śmierci zachodzi podejrzenie że taż nastąpiła w skutek zbrodni lub występku, wówczas przed pogrzebaniem należy przystąpić do oględzin i otwarcia trupa.

Jeśli trupa już pogrzebano, trzeba go w tym celu odgrzebać, gdy odgrzebanie w miarę okoliczności jeszcze ważny skutek rokuje a nie zagraża blizkiem niebezpieczeństwem zdrowiu osób, do udziału w oględzinach trupa powołanych.

Przed przystąpieniem do otwarcia trupa, należy go dokładnie opisać, i przez przesłuchanie osób, które zmarłego znały, wszelką wątpliwość co do jego tożsamości usunąć. Osoby te, jeśli potrzeba, wezwane będą przed rozpoznaniem, aby zmarłego dokładnie opisały. Jeśli zaś ten ostatni jest całkiem nieznajomy, ogłosić należy dokładny opis trupa przez pisma publiczne.

Podczas oględzin trupa dopilnuje sędzia śledczy, aby dokładnie było opisane jak trup leży, jaki jest, miejsce gdzie i odzież w której go znaleziono i aby nic takiego nie uszło uwagi, co w miarę okoliczności pod względem śledztwa ważność mieć by mogło. W szczególności zaś należy spisać dokładnie według liczby i jakości rany i inne zewnętrzne ślady doznanego gwałtu, wskazać środki i narzędzia, któremi takowe prawdopodobnie zadane zostały, i porównać z widocznemi obrażeniami narzędzia, jakieby się znalazły a które użyte być mogły.

§. 128. Oględziny i otwarcie trupa uskutecznią dwaj lekarze, z których jeden tylko może być chirurgiem, a to stósownie do istniejących w tej mierze przepisów.

Jeśli zmarły przed śmiercią chorował, lekarz który w tej chorobie miał o nim staranie, powinien być wezwany do znajdowania się przy oględzinach trupa, gdy to do wyświecenia rzeczy przyczynić się i bez przewłoki nastąpić może.

§. 129. Zdanie wyrzecze co było w obecnym razie, najbliższą przyczyną śmierci i co sprawiło tę przyczynę.

Jeśli dają się widzieć obrażenia, wyszczególnić należy:

1. czy takowe zadane zostały zmarłemu przez czyn innej osoby, a jeśli na to pytanie nastąpi odpowiedź potakująca,

2. czy ten czyn

*a)* już z natury swojej w ogólności,

*b)* w skutek właściwego osobie usposobienia lub szczególnego stanu obrażonego,

*c)* w skutek przypadkowych okoliczności w których popełniony został, lub

*d)* w skutek przyczyn pośrednich, które przypadkowo do niego przystąpiły, ale przezeń spowodowane były lub z niego wynikły, śmierć sprowadził — nakoniec

*e)* czyby można było zapobiedz śmierci przez wczesną i stósowną pomoc.

O ile zdanie nie do wszystkich ważnych dla sędziego wyrokującego okoliczności rozciąga się, sędzia śledczy powinien w tej mierze znawców wypytać szczegółowo.

§. 130. Gdy zachodzi podejrzenie o uśmiercenie dziecka, wówczas oprócz dochodzeń poprzedzającemi przepisami wskazanych, należy wyśledzić czy dziecko urodziło się żywe.

§. 131. Jeśli zachodzi podejrzenie o otrucie, natenczas do wyświecenia istoty czynu, przybrać należy oprócz doktora, jeśli można, jeszcze dwóch chemików. Samo zaś badanie trucizn, według okoliczności, chemicy sami jedni przedsiębrać mogą w miejscu co do tego sposobnem.

§. 132. Również w razie uszkodzeń na ciele obejrzenie pokrzywdzonego przedsiewezmą dwaj znawcy. Ci opisawszy dokładnie obrażenia orzekną zarazem w szczególności, które z po między znalezionych obrażeń ciała lub nadwerężeń zdrowia same przez się lub w związku z innemi, bezwzględnie lub ze względu na szczególne okoliczności przypadku uważać należy jako lekkie, ciężkie lub śmiertelne, jakie skutki takie uszkodzenia zwykle za sobą pociągają

a jakie w obecnym szczególnym przypadku ztąd wynikły tudzież jakiemi środkami i narzędziami i w jaki sposób uszkodzenia zadane zostały.

§. 133. Jeśli potrzeba przystąpić do obejrzenia ciała niewieściego, wówczas czynność tę, w miarę okoliczności zamiast lekarzy i chirurgów, można także poruczyć akuszerom a w przypadkach mniejszej wagi akuszerkom.

## III. Postępowanie w razie wątpliwości co do chorób umysłowych czyli co do posądności.

§. 134. Jeśli zachodzi wątpliwość co do tego czy obwiniony posiada używanie rozumu lub cierpi na duszy lub umyśle, przez coby posądność jego uchyloną być mogła, wówczas badanie stanu duszy i umysłu obwinionego powinno być w powszechności poruczone dwom ekarzom.

Ci obwiązani są zdać sprawę o wyniku swoich spostrzeżeń, zestawić wszelkie zaszłości mogące wpływać przeważnie na ocenienie stanu duszy i umysłu obwinionego, rozebrać ich znaczenie poszczególłowe i w związku ze sobą, a jeżeli mniemają że obłęd duchowy rzeczywiście istnieje, określić naturę choroby, rodzaj i stopień i tak na podstawie aktów jak i własnego postrzegania wyrzec o wpływie, jaki ta choroba na wyobrażenia, popędy i czyny obwinionego wywierała i dotąd wywiera, oraz czy i jak dalece ten chorobliwy stan ducha już istniał w czasie popełnionego czynu.

## IV. Sprawdzanie pism ręcznych.

§. 135. Jeżeli zachodzą powątpiewania co do prawdziwości dokumentu, albo jeśli wypada dochodzić czyją ręką to lub owo pismo było pisane, wówczas można zarządzić aby znawcy porównali je z pismami niewątpliwie prawdziwemi.

## V. Postępowanie w dochodzeniu fałszowania lub podrabiania publicznych papierów kredytowych i fałszowania monet.

§. 136. W przypadkach podrabiania lub fałszowania publicznych papierów kredytowych, sędzia śledczy powinien w powszechności przesłać ministerstwu skarbu sztuki będące przedmiotem śledztwa a to tym końcem ażeby uzyskał poświadczenie urzędowe co do ich prawdziwości lub nieprawdziwości, tudzież dalsze objaśnienia a mianowicie w jaki sposób sfałszowanie nastąpiło, ażali użyto przysposobionych narzędzi, rozmnożenie ułatwiających nakoniec czy i gdzie takie fałszywe sztuki już się pojawiły.

Po skończonem w zupełności postępowaniu karnem w drodze sądowej należy przesłać tamże i obecne falsyfikaty wraz z wszelkiemi z przestępstwa pochodzącemi narzędziami, materyałami i innemi przynależnemi przedmiotami. Jak skoro te przedmioty będą potrzebne do nowej czynności urzędowej w postępowaniu karnem na drodze sądowej, należy zażądać ich zwrotu.

W razie sfałszowania not lub papierów kredytowych uprzywilejowanego narodowego banku austryackiego, sędziowie śledczy udawać się mają wprost do tegoż banku, w razie fałszowania krajowych pieniędzy kruszcowych do przeznaczonego ku temu urzędu menniczego i również przesyłać tam falsyfikaty po ukończonem postępowaniu.

W celu otrzymania spostrzeżeń co do sfałszowanych pieniędzy zagranicznych lub takichże papierów kredytowych, sędzia śledczy powinien się udać wprost do ministerstwa sprawiedliwości.

### VI. Postępowanie w dochodzeniu podpalenia.

§. 137. W sprawach o podpalenie należy szczególniej dochodzić w jaki sposób ogień podłożono, czy do tego użyto podpaliwa i jakiego; wyśledzić miejsce gdzie i czas kiedy podpalenie nastąpiło, czy za dnia czy w nocy, i czy w takich okolicznościach, że stąd rzeczywiście powstał pożar w cudzej własności albo przynajmniej wynikło niebezpieczeństwo takowego, albo życie ludzkie na niebezpieczeństwo narażone było i czy ogień podczas wybuchu byłby łatwo mógł się rozszerzyć; nakoniec gdy pożar rzeczywiście wybuchnął należy wykryć wielkość zrządzonej przez takowy szkody.

### VII. Postępowanie w dochodzeniu innych uszkodzeń.

§. 138. W zbrodniach i występkach, z których, w sposób od dopiero wspomnionego odmienny, szkoda lub narażenie życia lub własności ną niebezpieczeństwo wynikły, należy w drodze oględzin dochodzić przedewszystkiem jaki był rodzaj użytego gwałtu lub podstępu, jakich użyto środków lub narzędzi, jak wielką jest zrządzona lub zamierzona szkoda i utracony zysk oraz jak wielkie było niebezpieczeństwo, którem życie, zdrowie lub bezpieczeństwo ciała ludzkiego i cudza własność zagrożone były.

## Rozdział XII.

## O przetrząsaniu domu, obszukaniu osoby i o położeniu aresztu.

### I. Przetrząsanie domu i obszukanie osoby.

§. 139. Przetrząsanie domu to jest przeszukanie mieszkania i innych miejsc, do gospodarstwa domowego należących, wtedy tylko odbyte być może gdy zachodzi niepłonne podejrzenie, że się tam ukrywa osoba podejrzana o zbrodnię lub występek lub że się tam znajdują przedmioty, których posiadanie lub obejrzenie pod względem jakiego określonego śledztwa ważnem być może.

Przeciw osobom, które bardzo prawdopodobnie takie przedmioty posiadają, albo które podejrzane są o zbrodnię lub występek lub skądinąd są osławione, dozwolonem jest także przetrząsanie ich odzieży i obszukanie osoby.

§. 140. Przeszukanie ma miejsce w powszechności tylko za poprzedniem przesłuchaniem tego u kogo lub około którego osoby ma nastąpić, i to tylko wtenczas gdy przesłuchanie nieskłoniło go do oddania dobrowolnego poszukiwanej rzeczy ani nie usunęło powodów przeszukania.

Przesłuchanie takowe można pominąć gdy rzecz dotyczy osób osławionych tudzież wtenczas gdy zwłoka jest niebezpieczną lub gdy przeszukanie odbywa się w miejsach dla publiczności otwartych.

W powszechności przeszukanie może nastąpić tylko na mocy upobudkowanego nakazu sędziowskiego. Nakaz będzie doręczony stronie, której dotyczy, natychmiast albo pzynajmniej w ciągu najbliższych dwudziestu czterech godzin.

O przeszukaniu domów z powodu zbrodni i występków, co do których dalsze poszukiwania policyjne lub zarządzenia w interesie bezpieczeństwa publicznego potrzebne być mogą, zawiadomić należy uprzednio o ile to bez odwłoki stać się może, najbliższą władzę bezpieczeństwa, a to tym końcem ażeby delegowany tejże mógł być przy przeszukaniu obecny i, nie miejszając się do czynności śledczej, pozbierać potrzebne wiadomości do dalszych, jakie poczynić wypada, zarządzeń.

Jeśli przeszukanie domu odbyć się ma w budynku wojskowym lub przez wojskowych (należących do obrony krajowej) zajmowanym, należy donieść o tem komendantowi i przybrać dodaną osobę wojskową (z obrony krajowej).

§. 141. W niebezpieczeństwie zwłoki mogą urzędnicy sądowi lub urzędnicy władz bezpieczeństwa zarządzić przeszukanie domu w celu karno-sądowym, nawet bez nakazu sędziowskiego. Delegowany do odbycia go będzie zaopatrzony w upoważnienie na piśmie, które okaże temu, kogo to dotyczy.

Nawet czynniki władzy bezpieczeństwa mogą w tymże celu odbyć przeszukanie domu na mocy służącej sobie władzy, gdy przeciw komu wydany już jest nakaz dostawienia lub aresztowania, albo gdy kto na uczynku zostaje schwytany, gdy przez publiczną pogoń lub przez odgłos publiczny posądzany jest o przestępstwo albo gdy w jego posiadaniu znaleziono przedmioty, które udział w takowem wskazują.

W obu razach, temu kogo to dotyczy doręczyć należy na żądanie, natychmiast a przynajmniej w ciągu najbliższych dwudziestu czterech godzin, poświadczenie pisemne że i dla czego przeszukanie domu nastąpiło.

§. 142. Przetrząsanie domów i obszukanie osób odbywać się powinno w każdym razie w taki sposób aby nie robić niepotrzebnego wrażenia, aby ile tylko można unikać wszystkiego, coby mogło sprawić przykrość lub niedogodność osobom których to dotyczy, aby osłaniać jak najstaranniej ich dobre imie i ich tajemnice prywatne, nie mające związku z przedmiotem śledztwa, zgoła aby zachować wszelkie względy stósowności i przyzwoitości.

Dzierżyciel miejsca, które ma być przetrząsane, powinien być wezwany, aby był przytomny tej czynności; jeśli go zaszła przeszkoda lub jest nieobecny, wezwanie należy wystósować do dorosłego członka jego rodziny, w braku zaś tego, do domownika lub sąsiada.

Oprócz tego do przeszukania przybrać należy za każdym razem protokolanta i dwóch świadków sądowych.

Protokół przeszukania podpiszą wszyscy obecni. Jeśli nie znaleziono nic podejrzanego, wówczas, na żądanie strony interesowanej, należy jej wydać na to poświadczenie.

## II. Zajęcie i zapowiedzenie.

§. 143. Jeśli znaleziono przedmioty, które pod względem śledztwa mogą być ważne, należy je spisać i wziąść w zachowanie sądowe albo przynajmniej pod dozór sądowy albo zapowiedzieć (§. 98).

Każdy jest obowiązany takowe przedmioty mianowicie zaś i dokumenta wydać na żądanie. Gdyby odmawiano wydania przedmiotu, którego posiadanie jest przyznane lub inaczej udowodnione, a odebranie takowego w drodze przetrząśnięcia domu nie dało się uskutecznić, wówczas posiadacz, któryby sam nie był o przestępstwo dochodzone podejrzany albo od obowiązku składania świadectwa gwoli ustawy uwolniony, może być do tego znaglony grzywną do pięćdziesięciu złotych a w razie dalszego wzbraniania się, w przypadkach większej wagi, aresztem do sześciu tygodni.

§. 144. Jeśli podczas przetrząsania domu lub obszukania osoby znaleziono przedmioty, z których wnosić można o popełnieniu innego przestępstwa lubo nie tego, z powodu którego przeszukanie się odbywa, wówczas takowe przedmioty, jeśli owe przestępstwo podpada ściganiu z urzędu, będą wprawdzie zajęte; jednakowoż należy sporządzić osobny protokół zajęcia i przesłać takowy natychmiast prokuratorowi. Jeśli ten nie zażąda wytoczenia postępowania karnego, rzeczy zajęte niezwłocznie mają być zwrócone.

## III. Przetrząśnienie i zajęcie papierów.

§. 145. Przetrząsając papiery należy mieć staranie o tem, aby ich osnowa nie doszła do wiadomości osób, które nie są do tego upoważnione.

Jeśli posiadacz papierów nie chce dozwolić przejrzenia onych, powinny być opieczętowane i w sądzie złożone; poczem należy natychmiast odnieść się do izby radnej, która rozstrzygnie ażali takowe mają być przejrzane lub zwrócone.

I w innych także przypadkach, papiery wzięte do zachowania w sądzie a nie mogące być zaraz spisanemi, powinny być obwinięte i pieczęcią sądową opieczętowane. Jeśli strona, której to dotyczy, obecną jest przy przetrząsaniu, należy jej dozwolić wyciśnięcia swojej pieczątki. Gdy się przystępuje do odpieczętowania, wezwaną będzie strona, której to dotyczy, aby przytem była obecną. Jeśli na takowe wezwanie nie stawi się albo takowego z powodu nieobecności nie można jej doręczyć, odpieczętowanie pomimo to nastąpi.

## IV. Zapowiedzenie lub zajęcie i otwieranie listów i innych posyłek.

§. 146. Jeżeli obwiniony o zbrodnię lub występek już się w areszcie znajduje, albo jeżeli z powodu takiego przestępstwa nakaz dostawienia lub aresztowania go wydany został, wówczas sędzia śledczy wyprawiane przez obwinionego lub do niego przychodzące telegramy, listy lub inne posyłki może zapowiedzieć lub żądać wydania sobie takowych z poczt, urzędów telegraficznych lub innych zakładów przesyłkowych.

Nadto zakłady te obowiązane są, na żądanie prokuratora, zatrzymać takowe posyłki aż do nadejścia postanowienia sądowego; wszelako jeżeli sędzia śledczy nie wyda takowego w ciągu dni trzech, nie wolno im przesłania dłużej odwlekać.

§. 147. Zapowiedziane posyłki tylko sędzia śledczy może otwierać, a to zaraz jeśli obwiniony się na to zgadza. Jeśli zaś obwiniony na to nie przystaje, sędzia śledczy powinien się postarać o zezwolenie izby radnej, chyba że zwłoka niebezpieczeństwem zagraża.

Będzie spisany protokół otwarcia. Otwierać należy w ten sposób aby nie naruszyć pieczęci; okładki lub obwoje i adresy mają być zachowane.

§. 148. O zapowiedzeniu posyłek należy zawiadomić obwinionego, albo, gdy ten jest nieobecny, jednego z jego należących a to zaraz lub najdalej w przeciągu dwudziestu czterech godzin. Jeżeli otwarcie posyłek nastąpiło, wówczas listy lub telegramy, w miarę jak nie ma obawy by udzielenie ich osnowy szkodliwie wpływało na śledztwo, powinny być udzielone obwinionemu lub temu, dla kogo są przeznaczone, a to w pierwotniku lub w odpisie, w całości lub w wypisie. Jeśli obwiniony jest nieobecny, udzielenie należy uczynić jednemu z jego należących. Jeżeli nie ma należących obwinionego, list należy zwrócić nadsyłającemu, gdy sędzia uważa że tego wymaga interes tego ostatniego, lub donieść mu o nastąpionem zajęciu w razie gdy list lub telegram w aktach pozostawić trzeba.

§. 149. Posyłki zajęte, których otwarcie nie zostało uznane za potrzebne, niezwłocznie winny być wydane temu, dla kogo są przeznaczone lub zakładowi przesyłkowemu zwrócone.

## Rozdział XIII.

### O wysłuchaniu świadków.

§. 150. Każdy kto jest przyzwany jako świadek, obowiązany jest w powszechności stawić się i zeznać przed sądem, co mu jest wiadomo w przedmiocie śledztwa.

§. 151. Nie mogą być słuchani jako świadkowie pod nieważnością zeznania:

1. duchowni względem tego co im powierzono na spowiedzi lub w innej drodze pod pieczęcią tajemnicy, jaką kapłan z obowiązku swego zachować powinien;

2. urzędnicy pospólni, gdyby nie mogli zeznawać bez zdradzenia tajemnicy do której z urzędu swego są obowiązani, chyba że przez swoich przełożonych od tego obowiązku zostali uwolnieni;

3. osoby, które w czasie kiedy zeznawać mają, z powodu stanu swego ciała lub umysłu nie są w możności zeznania prawdy.

§. 152. Wolni są od obowiązku składania świadectwa:

1. krewni i powinowaci obwinionego w linii wstępnej i zestępnej, jego małżonek i tegoż rodzeństwo, jego własne rodzeństwo i tegoż małżonkowie, rodzeństwo jego rodziców oraz dziadów i bab, jego synowcowie i synowice, siostrzeńcy i siostrzenice, krewni w stopniu dzieci rodzeństwa, przysposobiciele i wychowawcy, przysposobieńcy i wychowańcy, jego opiekun i pupil;

2. obrońcy pod względem tego, z czem się obwiniony przed nimi jako takimi zwierzył.

Jeżeli osoba przyzwana jako świadek z jednym tylko z pomiędzy obwinionych zostaje w którym ze stosunków wyżej wymienionych, wówczas od świadectwa co do innych obwinionych tylko wtedy uchylić się może, gdyby odłączenie zeznań, które tych ostatnich dotyczą, było niemożne.

Gdy osoby pod 1. wyrażone przywołane będą jako świadkowie, sędzia śledczy przed przesłuchaniem onych lub jak tylko się dowie o ich stosunku do obwinionego, powinien im oznajmić że mają prawo wyłączyć się od świadectwa i przyjąć do protokółu oświadczenie ich w tej mierze uczynione. Jeżeli świadek nie zrzekł się wyraźnie prawa uchylenia się od świadczenia, zeznanie jego jest nieważne.

§. 153. Gdyby złożenie świadectwa lub odpowiedź na zapytanie narażało świadka na bezpośrednią a znaczną stratę pod względem mienia lub na zesromienie jego samego lub kogo z jego należących (§. 152, L. 1) a świadek dla tego świadectwa odmawiał, nie może być do świadczenia zniewolonym, chyba tylko w nader ważnych przypadkach.

§. 154. Osoby, które dla słabości zdrowia lub ułomności nie mogą się stawić przed sądem, można przesłuchać w ich mieszkaniu.

§. 155. Członków domu cesarskiego jako świadków słuchać będzie najwyższy marszałek dworu, a gdyby się nie znajdowali w Wiedniu, prezydent trybunału pierwszej instancyi miejsca pobytu w ich mieszkaniu.

§. 156. Gdy miejsce pobytu świadka leży za obrębem sądu powiatowego, który urzęduje w siedzibie sędziego śledczego, o przesłuchanie go wezwać należy w powszechności sąd powiatowy, w którego okręgu świadek się znajduje. Jeśli jednak sędzia śledczy sądzi że dla uzyskania wyczerpującego zeznania lub dla przyspieszenia sprawy, zachodzi potrzeba, iżby go sam przesłuchał, wówczas może go wezwać, bądź bezpośrednio bądź przez sąd powiatowy, któremu świadek podlega, ażeby się osobiście stawił. Gdyby stawienie się świadka przed sędzią śledczym połączone było ze zbyt wielkiemi trudnościami lub zbyt wielkiemi kosztami, wówczas może go nawet sam przesłuchać w miejscu jego pobytu, wsze-

lako jeśli to miejsce nie leży w obrębie trybunału, do którego sędzia należy, powinien jednocześnie zawiadomić o tem trybunał właściwy.

§. 157. Jeśli przychodzi przesłuchać świadków, znajdujących się za granicami krajów, zastępowanych w radzie państwa, należy w powszechności wezwać o to właściwy sąd zagraniczny, udzielając mu zarazem przedmioty i pytania na które świadkowie mają być słuchani a jeśli wypada, upraszając zarazem o przesłuchanie ich i na te okoliczności, jakie się wywiązać mogą z zeznań świadków. Gdyby zaś osobiste stawienie się takiego świadka przed sądem karnym było koniecznem, a świadek nie chciał się dobrowolnie stawić, należy o tem donieść ministrowi sprawiedliwości.

§. 158. Gdy osoba, która ma być przesłuchana, jest publicznym urzędnikiem lub posługaczem a dla zapewnienia bezpieczeństwa ogółu lub pilnowania innych jego interesów na czas jej nieobecności zastępstwo obmyślonem być powinno, wówczas o przyzwaniu tejże zawiadomić należy jednocześnie bezpośredniego jej przełożonego.

Przepis ten i wtenczas ma także zastósowanie, gdy przychodzi przyzywać umieszczonych w służbie dróg żelaznych lub statków parowych albo robotników kopalń, hut, kuźnic i walcowni, albo osoby które zostają w publicznej lub gminnej służbie zdrowia, lub w publicznej lub prywatnej służbie leśnej.

§. 159. Jeżeli świadek nie stanie na wezwanie, nastąpi ponowne jego przyzwanie pod karą pieniężną aż do stu złotych, w razie niestawiennictwa oraz przy zagrożeniu że przeciw niemu nakaz przystawienia wydanym będzie. Jeśli pomimo to nie staje a nie przedstawia ważnych przyczyn usprawiedliwiających, sędzia śledczy rozciągnie na niego karę pieniężną i wyda rozkaz przystawienia. W przypadkach nagłych może sędzia śledczy zaraz po pierwszem nieusprawiedliwionem niestawieniu się świadka, wydać przeciw niemu nakaz przystawienia. Świadek zwróci koszta przystawienia.

§. 160. Jeżeli świadek staje lecz bez przyczyny prawnej wzbrania się złożyć świadectwo lub wykonać przysięgę dla świadków przepisaną, może go sędzia śledczy zniewolić do tego grzywną aż do sta złotych, a gdyby się dalej wzbraniał, w razach ważniejszych, aresztem do sześciu tygodni, co jednak nie będzie wstrzymywało ani dalszego toku ani ukończenia śledztwa przygotowawczego.

§. 161. W ciągu takiego śledztwa, świadków podlegających sądztwu wojskowemu, sędzia śledczy, według swego uznania, albo sam przesłucha tak jak innych świadków albo o przesłuchanie ich zawezwie sąd wojskowy, który ma nad nimi władzę sądową. W pierwszym przypadku o doręczenie przyzwania wezwie komendę świadka lub najbliższą komendę stacyi wojskowej, w drugim zaś przypadku o przesłuchanie świadka wezwie sąd wojskowy, któremu świadek podlega.

Gdy członkowie żandarmeryi, wojskowej straży policyjnej i straży bezpieczeństwa mają być słuchani jako świadkowie, należy z nimi zawsze tak postępować jak z osobami stanu cywilnego. Wszelako przyzwania, które ich dotyczą, tylko samodzielnym komendantom bezpośrednio, innym zaś tych korpusów członkom zawsze doręczane być winny za pośrednictwem ich przełożonych, którzy obowiązani są nakazać przyzwanemu aby się stawił przed władzą cywilną.

Gdyby świadek podlegający sądztwu wojskowemu wzbraniał się stanąć przed sędzią śledczym, lub zeznawać lub wykonać przysięgę dla świadków przepisaną, wówczas sędzia śledczy ma się udać bezpośrednio do osoby nad świadkiem przełożonej, która ma obowiązek zniewolić go, aby się do ustawy zastósował.

§. 162. Sędzia śledczy przesłucha każdego świadka osobno, a mianowicie w nieobecności oskarżyciela, rościciela prywatnego, obwinionego lub innych świadków. Będzie mu dozwolono siedzieć podczas przesłuchania.

§. 163. Jeśli świadek nie zna języka sądu, przesłuchanie jego bez tłumacza tylko wtedy nastąpić może, gdy tak sędzia śledczy jak protokólant dostatecznie obeznani są z jego językiem; jeśli potrzeba, dołączy się do aktów uwierzytelniony przekład protokółu na język sądowy.

W innych zaś przypadkach przesłuchanie świadka nastąpi za przybraniem tłumacza przysięgłego, a przesłuchanie wniesione będzie do protokółu tak w tym języku, w którym świadek był słuchany jak i w przekładzie na język sądowy. Tłumacza można zarazem użyć za protokólanta.

§. 164. Jeżeli świadek jest głuchy, należy mu przedstawić pytania na piśmie, a jeśli jest niemy, trzeba go wezwać aby odpowiadał na piśmie. Jeżeli ani ten ani tamten sposób przesłuchania nie da się zastósować, wówczas przesłuchanie świadka nastąpi za przybraniem jednej lub więcej osób, które z nim na znaki rozmawiać umieją lub zkądinąd posiadają biegłość porozumiewania się z głuchoniememi, a które wprzód jako tłumacze przysięgę złożyć powinny.

§. 165. Przed wysłuchaniem należy upomnieć świadka, że na wszystko o co tylko pytanym będzie wypowiedzieć ma szczerą i rzetelną prawdę a to z całą sumiennością i nic nieprzemilczając, zgoła w taki sposób zeznawać, aby mógł, w razie potrzeby, zeznanie swoje przysięgą stwierdzić.

§. 166. Następnie zapytanym będzie świadek o imię i nazwisko, wiek, miejsce urodzenia, religię, stan, sposób zarobkowaniu lub zatrudnienie, miejsce zamieszkania, a jeśli wypada, o inne stosunki osobiste, mianowicie zaś w jakich stosunkach zostaje z obwinionym lub innemi osobami, których śledztwo dotyczy.

Gdyby sędzia śledczy uważał, że ze względu na szczególne okoliczności przypadku zachodzi tego konieczna potrzeba, może zapytać świadka i o to czy był kiedy pod śledztwem sądowem w drodze karnej, i jaki takowe skutek odniosło.

§. 167. Przesłuchaniem świadka co do rzeczy samej należy w taki sposób kierować, aby naprzód opowiedział porządnie wszystkie okoliczności o które jest pytanym a następnie dopiero uzupełnił swoję opowieść i zachodzić w niej mogące niejasności wyjaśnił lub sprzeczności uchylił. Mianowicie też należy nalegać na świadka, aby wskazał źródło swojej wiadomości. Ile tylko można, wypada unikać zadawania mu pytań, z których by się dowiadywał okoliczności, które dopiero z jego odpowiedzi wypływać powinny, a jeśli już takie pytania koniecznie zadawać przychodzi, należy uczynić o tem wzmiankę w protokóle.

§. 168. Gdy chodzi o to aby świadek stwierdził czy poznaje osoby lub rzeczy, należy mu takowe w stósowny sposób przedstawić, wszelako wypada wezwać pierwej świadka aby dokładnie opisał lub wskazał odróżniające znamiona.

Jeśli świadkowie nie zgadzają się co do ważnych okoliczności, wolno sędziemu zarządzić aby sobie zeznania swoje do oczu wypowiedzieli.

W powszechności tylko dwie osoby mogą sobie do oczu wymawiać. Wymawiających należy pojedynemu słuchać co do każdej z osobna okoliczności, względem której się różnią, i wzajemnie ich odpowiedzi zapisywać do protokółu.

§. 169. Oprzysięganie świadków wtedy tylko może mieć miejsce w śledztwie przygotowawczem gdy zachodzi obawa że świadek nie będzie mógł być na rosprawie głównej,

bądź dla tego że z powodu słabości nieobecność jego dłużej potrwać może, bądź że nie ma stałego pobytu lub z innych przyczyn; gdy oskarżyciel lub obwiniony żąda oprzysiężenia świadka z ważnych przyczyn, albo gdy sędzia śledczy mniema że nie inaczej tylko żądając od świadka przysięgi na zeznanie, zdoła z niego zupełną wydobyć prawdę.

§. 170. Przysięga nie może być, pod nieważnością, odbierana od tych:

1. przeciw którym jest dowód lub zachodzi podejrzenie, że sami dopuścili się przestępstwa, względem którego są słuchani lub że w takowem udział wzięli;

2. którzy zostają pod śledztwem o zbrodnię albo za takową skazani są na karę wolności pozbawiającą, której jeszcze nie odcierpieli;

3. którzy już raz byli skazani za fałszywe świadectwo lub krzywoprzysięstwo;

4. którzy w czasie przesłuchania nie skończyli jeszcze czternastego roku życia;

5. u których władza czynienia postrzeżeń lub władza przypominania sobie są nader słabe;

6. którzy zeznają przeciw obwinionemu a żyją z nim w takiej nieprzyjaźni że ta z uwagi na jakość osób lub ze względu na okoliczności zwątla wiarygodność świadków;

7. którzy w zeznaniach swoich przytoczyli okoliczności ważne ale dowodnie nieprawdziwe, gdy nie mogą wykazać że się to stało tylko przez prostą pomyłkę.

§. 171. Odebranie przysięgi od świadka następuje dopiero po przesłuchaniu, w obec sędziego śledczego i przy zastósowaniu się do ustawy z dnia 3 maja 1868 Dz. u. p. N. 33.

§. 172. Jeżeli ten, kto zbrodnią lub występkiem pokrzywdzony jest w prawie swojem, ma być słuchanym jako świadek, należy zapytać go w szczególności, czy się przyłącza do postępowania karnego.

Tak w tym razie jak wtedy gdy występuje jako oskarżyciel, stosują się do niego wszystkie przepisy o przesłuchaniu świadków.

## Rozdział XIV.

### O przyzwaniu, przystawieniu, zatrzymaniu tymczasowem i areszcie obwinionego.

### I. Przyzwanie.

§. 173. Obwiniony powinien być naprzód przyzwany tylko w celu przesłuchania, chyba że ustawa co innego przepisuje.

Przyzwanie uskutecznia się przez doręczenie wezwania, wystósowanego na piśmie do osoby przyzwać się mającej. Wezwanie będzie podpisane przez sędziego śledczego i zapieczętowane. Ma ono wyrażać nazwę sądu i nazwisko przyzwanego, ogółowe wymienienie przedmiotu śledztwa, miejsce, dzień i godzinę stawienia się z tym dodatkiem, że przyzwany będzie słuchany jako obwiniony, w razie zaś niestawiennictwa zostanie przed sąd osobiście przyprowadzonym.

### II. Przystawienie, zatrzymanie tymczasowe i zwyczajny areszt śledczy.

§. 174. Jeśli przyzwany nie stanie, nie doniosłszy o przyczynie dostatecznie wymawiającej, należy wydać przeciw niemu na piśmie nakaz przystawienia.

§. 175. Sędzia śledczy, nawet bez poprzedniego przyzwania może zarządzić przystawienie i zatrzymanie tymczasowe podejrzanego o zbrodnię lub występek, a to wtenczas:

1. gdy ten został schwytanym na gorącym uczynku, albo zaraz po czynie urzędowa pogoń lub odgłos publiczny wskazuje go jako podejrzanego o tę zbrodnię lub występek albo gdy go ujęto z bronią lub innemi przedmiotami, które ze zbrodni lub występku pochodzą lub też skądinąd wskazują że miał w takowych udział.

2. Gdy się gotował do ucieczki albo jest o ucieczkę podejrzany ze względu na wielkość czekającej go prawdopodobnie kary, z powodu swego włóczęgostwa albo jako nieznany w okolicy, jako nie mogący się wykazać, lub jako nie mający stałego mieszkania, albo też z innych ważnych przyczyn.

3. Gdy w sposób przeszkadzający wykryciu prawdy starał się wpłynąć na świadków, znawców lub współobwinionych, lub utrudnić śledztwo przez zniweczenie śladów zbrodni lub występku, lub gdy zachodzi niepłonna obawa że to stać się może.

4. Gdy szczególne okoliczności usprawiedliwiają obawę, że obwiniony powtórzy czyn popełniony lub wykona czyn usiłowany lub zagrożony.

Wszakże gdy chodzi o zbrodnię na którą ustawa karę śmierci lub najmniej dziesięcioletnie więzienie przepisuje, sędzia śledczy przeciw podejrzanemu o taką zbrodnię wyda natychmiast nakaz aresztowania.

§. 176. W powyższych przypadkach (§. 175) sędzia śledczy wyda nakaz aresztowania na piśmie wraz z pobudkami i nakaz ten będzie doręczony obwinionemu zaraz przy jego aresztowaniu albo przynajmniej w przeciągu najbliższych dwudziestu czterech godzin.

Jeśli do aresztu wziętą zostanie jedna z osób w §. 158 wymienionych, należy o tem niezwłocznie zawiadomić jej bezpośredniego przełożonego, a jeśli żadne wątpliwości nie są na przeszkodzie, jeszcze przed wykonaniem nakazu aresztowania. Jeżeli następuje wypuszczenie, i o tem natychmiast wiadomość będzie udzielona.

§. 177. Ściganie przez pogoń i zatrzymanie tymczasowe podejrzanego o zbrodnię lub występek w celu stawienia go przed sędziego śledczego, mogą także przedsiębrać wyjątkowo niewłaściwi sędziowie i czynniki bezpieczeństwa publicznego bez nakazu na piśmie:

1. w przypadku paragrafem 175, L. 1, i

2. w przypadkach §. 175, L. 2, 3 i 4 określonych, jeżeli ze względu na niebezpieczeństwo zwłoki nie można otrzymać nakazu sędziowskiego.

Zatrzymanego przesłucha zaraz sędzia lub władza policyjna, a jeśli się okaże, że nie ma powodu do dalszego zatrzymania, natychmiast uwolni, w innych zaś razach odstawi w dwudziestu czterech godzinach do sędziego śledczego.

§. 178. Jeżeli na obwinionym, nawet po przesłuchaniu go ciąży podejrzenie o czyn mu zarzucany, a zachodzi jeden z przypadków w §. 175 wymienionych, wówczas sędzia powiatowy (§. 89), który jest właściwym do dochodzeń wstępnych, może postanowić, że obwiniony pozostanie w zatrzymaniu aż do dalszego rozporządzenia sędziego śledczego.

Postanowienie to wraz z pobudkami należy ustnie oznajmić obwinionemu, i uczynić o tem wzmiankę w protokóle. Jeżeli jednak obwiniony domaga się aby go stawiono przed sędziego śledczego, powinien być do tegoż sędziego odstawionym najdalej w czterdziestu ośmiu godzinach.

§. 179. Sędzia śledczy powinien przesłuchać w dwudziestu czterech godzinach każdego, kto do sądu zostaje dostawiony lub na rozkaz sędziego śledczego doprowadzony.

Jeśli to być nie może, wówczas można wprawdzie obwinionego zatrzymać tymczasowo, ale należy go jak najprędzej a najpóźniej w ciągu trzech dni, przesłuchać i nadmienić w protokóle dla czego to pierwej nie nastąpiło.

Zaraz po przesłuchaniu sędzia śledczy albo zarządzi wypuszczenie obwinionego na wolność albo rozciągnie na niego zwyczajny areszt śledczy.

§. 180. Zwyczajny areszt śledczy nie może być rozciągnięty tylko na takiego obwinionego, na którym, nawet po przesłuchaniu go przez sędziego śledczego, ciąży podejrzenie o zbrodnię lub występek, i względem którego zachodzi jedna z okoliczności w §. 175, L. 2, 3 i 4 obmówionych.

Areszt śledczy będzie rozciągnięty, gdy chodzi o zbrodnię, na którą ustawa przepisuje karę śmierci lub najmniej dziesięcioletnie więzienie.

Postanowienie sędziego śledczego, rozciągające areszt śledczy, należy oznajmić ustnie obwinionemu wraz z pobudkami takowego, i wzmiankę o oznajmieniu w protokóle zamieścić. Na żądanie obwinionego, postanowienie to wraz z pobudkami będzie mu udzielone i na piśmie także a to w dwudziestu czterech godzinach.

Osoby, należące do wojska (lub obrony krajowej) które podczas pokoju powołane są do kształcenia zaciężnych lub do ćwiczeń z bronią, nie mogą być w ciągu czasu, na który powołane zostały, brane do aresztu śledczego przez sąd cywilno-karny tylko wtedy, gdy idzie o zbrodnię, albo gdy zachodzi jeden z przypadków w §. 175, L. 3, wymienionych. Jeżeli nastąpiło wypowiedzenie wojny lub wojna już wybuchła, wówczas areszt śledczy wymienionych osób, do służby powołanych, wtedy ma tylko miejsce, gdy chodzi o zbrodnię na którą postanowiona jest kara śmierci lub więcej niż pięcioletnie więzienie.

§. 181. Jeżeli w razie buntu lub rozruchu, gwałtu publicznego lub jakiego innego przestępstwa, przez wiele osób popełnionego, nie można natychmiast winnych wyśledzić, można tymczasowo przyaresztować tych wszystkich, którzy byli czynowi obecni, a nie zupełnie są wolni od podejrzenia o wzięcie udziału.

Wszelako sędzia właściwy przesłucha ich najdalej w trzech dniach; dłużej nie mogą być zatrzymani, wyjąwszy tych, przeciw którym zwyczajny areszt śledczy już można było rozciągnąć.

§. 182. Jeżeli sędzia śledczy zaraz po dokonanej zbrodni lub występku uda się na miejsce, dla sprawdzenia istoty czynu, może przykazać każdemu, względem kogo uzna to za stósowne aby przez ten dzień lub i następny jeszcze nie oddalał się z miejsca swego pobytu. Kto przeciw temu przykazaniu wykroczy, może go sędzia śledczy skazać w miarę okoliczności na grzywnę do pięćdziesięciu złotych, a nawet wydać przeciw niemu nakaz aresztowania.

## III. Obchodzenie się z osobami aresztowanemi, które zostają pod śledztwem.

§. 183. Tak przy aresztowaniu śledczem jak przy zatrzymaniu tymczasowem obwinionego, zachować należy, ile tylko można, wszelkie względy dla osoby i ochraniać jej dobrą sławę. Aresztowany takim tylko ma podlegać ograniczeniom, jakie są potrzebne dla zapewnienia się o jego osobie i dla zapobieżenia zmowom, które na śledztwo szkodliwy wpływ wywierać mogą.

§. 184. Każdy aresztowany powinien być, ile możności, trzymanym w odosobnieniu. Gdzie takie odosobnienie jest niemożne, sąd ma baczyć na to, aby osoby różnej płci, ci co brali udział w tej samej zbrodni lub występku, niewprawni lub młodociani przestępcy z wpra-

wnymi lub dorosłymi nie byli pospołu w jednym osadzani areszcie. W tem rozmieszczaniu aresztowanych, którzy zostają pod śledztwem, należy także mieć wzgląd na stopień ich wykształcenia i na rodzaj zarzuconych im zbrodni lub występków.

§. 185. Aresztowanemu wolno się starać swoim kosztem o wygody lub zatrudnienia, odpowiednie jego stanowi i mieniu, byle by te dawały się pogodzić z celem aresztu, nie nadwerężały porządku domowego i nie zagrażały bezpieczeństwu.

§. 186. Jeżeli obwiniony żąda aby go odwiedził lekarz lub kapłan jego wyznania, których sam sobie wybrał, albo gdy go chcą odwiedzić krewni lub osoby zostające z nim w interesach lub takie, z któremi on życzy sobie naradzić się, należy mu tego dozwolić pod warunkiem zastósowania się do urządzeń domu więziennego. Takie odwiedziny nie będą miały miejsca tylko w obecności osoby sądowej, a sędzia śledczy może ich całkiem zakazać, jeżeli w miarę okoliczności przypadku, wzniecają obawę szkodliwego na śledztwo wpływu.

§. 187. Aresztowany nie może telegramów, listów i tym podobnych przesyłek ani sam odbierać ani wysyłać do innych osób, tylko za opowiedzeniem się sędziemu śledczemu, a jeśli takowe wzniecają obawę o szkodliwy wpływ na śledztwo, tylko wtenczas, jeżeli sędzia śledczy przeczytawszy je, uzna, że wysłanie ich lub wręczenie aresztowanemu żadnej nie ulega trudności. Nie należy nigdy odmawiać aresztowanemu pozwolenia na posyłanie pism do wyższych władz sądowych.

§. 188. Okucie w kajdany aresztowanego, który zostaje pod śledztwem, nie może mieć miejsca, tylko w razie gdyby jego zachowanie się było nader krnąbrne, gwałtowne lub podburzające, tudzież z powodu usiłowanej lub przygotowywanej ucieczki. Okucie może być tylko chwilowe, a nigdy nie może trwać dłużej nad czas koniecznej potrzeby.

§. 189. Tak sędziowie powiatowi jak przełożeni trybunałów pierwszej instancyi obowiązani są, przynajmniej raz w tydzień, za przybraniem osoby sądowej, zwiedzić niespodzianie aresztu ich nadzorowi podległe, wypytać się aresztowanych w nieobecności dozorców aresztu jak są zaopatrywani i o obchodzenie się z nimi, a następnie dla usunięcia nieprawidłowości jakieby odkryli, co wypadnie, zarządzić.

## IV. Zabezpieczenie, uchylenie zatrzymania tymczasowego i aresztu śledczego.

§. 190. Tak areszt śledczy jak zatrzymanie tymczasowe należy natychmiast uchylić, skoro tylko przyczyny ich ustały. Wszystkie władze biorące udział w postępowaniu karnem, obowiązane są przyczyniać się do tego aby taki areszt trwał jak najkrócej.

Jeśli obwiniony zostaje w areszcie jedynie z powodu w §. 175, L. 3, wymienionego, areszt nie może w powszechności trwać dłużej nad dwa miesiące. Wyjątkowo tylko może być przedłużony najdalej do trzech miesięcy, licząc od dnia przytrzymania, a to za uchwałą trybunału pierwszej instancyi, z nader ważnych powodów i w bardzo obszernych śledztwach, na wniosek prokuratora lub sędziego śledczego, zapadłą.

§. 191. Jeśli obwiniony zostanie tymczasowo wypuszczonym na wolność, sędzia śledczy może żądać od niego, aby przyrzekł że bez jego pozwolenia ani nie oddali się z miejsca swojego pobytu aż do prawomocnego ukończenia postępowania karnego, ani się nie będzie ukrywał ani usiłował śledztwo udaremnić. Jeśli obwiniony nie dotrzyma tego przyrzeczenia, ściągnie na siebie areszt śledczy.

§. 192. Gdy nie chodzi o zbrodnię, na którą ustawa przepisuje karę śmierci lub najmniej pięcioletniego więzienia, areszt z powodu podejrzenia o ucieczkę rozciągnięty, nie nastąpi lub zostanie uchylonym na wniesione o to żądanie, a to za kaucyą lub poręczeniem, których ilość oznaczy izba radna, mając wzgląd na następności przestępstwa, na stosunki aresztowanego i na majątek dającego zabezpieczenie tudzież za złożeniem przyrzeczenia w §. 191 określonego.

§. 193. Kaucya lub poręczenie będą złożone w depozycie sądowym bądź w gotowiźnie bądź w takich papierach wartościowych, które stósownie do ustaw obowiązujących mogą posłużyć do umieszczenia korzystnego kapitałów, będących własnością małoletnich lub w pieczy zostających, licząc je podług kursu giełdowego, jaki mają w dniu złożenia, — albo zabezpieczone przez ustanowienie zastawu na nieruchomościach lub przez zdatnych ręczycieli (§. 1374 powszechnego kodeksu cywilnego), którzy się zarazem jako płatnicy zobowiążą.

Sąd uzna sumę daną, na kaucyą lub poręczenie, za przepadłą, jeżeli obwiniony bez pozwolenia oddali się z miejsca swego zamieszkania, albo w dniach trzech nie stanie przed sądem na przyzwanie, które w razie nie zastania go w mieszkaniu na domu przybite będzie.

Orzeczenie to może być egzekwowane po prawomocności tak jak każdy wyrok. Przepadłe kwoty zabezpieczenia będą wniesione do kasy pospólnej, wszelako ten, kto przestępstwem został pokrzywdzony, ma prawo żądać aby z takowych przedewszystkiem jego odszkodzenie, było zaspokojone.

§. 194. Trybunał drugiej instancyi mocen jest, przy zachowaniu powyższych przepisów o kaucyach i poręczeniach, postanowić że obwiniony ma być pozostawiony na wolności lub na wolność wypuszczony, nawet wtenczas gdy chodzi o zbrodnię, na którą ustawa przepisuje karę najmniej pięcioletniego więzienia.

§. 195. Jeżeli obwiniony po wypuszczeniu robi przygotowania do ucieczki albo gdy zajdą nowe okoliczności, które trzymanie go w areszcie czynią potrzebnem, wówczas nastąpi aresztowanie onego pomimo danego zabezpieczenia; gdy aresztowanie w tych przypadkach nastąpiło, suma, dana na kaucyę lub poręczenie będzie wolną od odpowiedzialności.

Tak samo będzie, skoro postępowanie karne przez uchwałę zaniechania lub wyrok stanowczy prawomocnie zostanie ukończone.

§. 196. Wyjąwszy przypadki zabezpieczenia i upływ okresu w §. 190, ustęp 2, oznaczonego, areszt śledczy będzie uchylony przez postanowienie sędziego śledczego za zgodzeniem się prokuratora. Jeżeli sędzia śledczy i prokurator różnego są w tej mierze zdania, rozstrzyga izba radna.

§. 197. Zażalenie prokuratora przeciw uchwale izby radnej, która rozciągnięty areszt śledczy za zabezpieczeniem lub bez takowego uchyla, tylko wtenczas ma skutek zawieszający, gdy tenże zaraz w chwili oznajmienia uchwały zażalenie zgłosi i najdalej w trzech dniach wywód takowego wniesie.

## Rozdział XV.

### O przesłuchaniu obwinionego.

§. 198. W śledztwie przygotowawczem sędzia śledczy powinien przesłuchać obwinionego w nieobecności oskarżyciela lub innych osób, których obecności ustawa nie wymaga. Prze-

słuchanie odbywać należy z zachowaniem przyzwoitości i zimnej krwi. Obwiniony zeznawać będzie w powszechności ustnie; gdy jednak chodzi o okoliczności zawiłe, sędzia śledczy może dozwolić mu odpowiadać i na piśmie. Świadków sądowych tylko wtedy przybierać należy, gdy sędzia śledczy uzna to za potrzebne albo się tego domaga obwiniony.

Gdy aresztowany jest okuty w kajdany, należy mu zdjąć takowe przed przesłuchaniem, jeżeli to może mieć miejsce bez niebezpieczeństwa. Każdemu obwinionemu będzie także dozwolono siedzieć podczas przesłuchania.

Jeżeli obwiniony nie zna języka sądowego, albo jest głuchy lub głuchoniemy, przepisy §§. 163 i 164 mają zastósowanie.

§. 199. Przed rozpoczęciem przesłuchania sędzia śledczy powinien upomnieć obwinionego, ażeby na wszystko o co będzie pytany, odpowiadał stanowczo, jasno i zgodnie z prawdą.

Przesłuchawszy obwinionego co do stosunków osobistych, sędzia śledczy oznajmi mu w ogólności o jaką zbrodnię lub występek jest obwiniony i wezwie go aby opowiedział porządnie i szczegółowo zaszłości, dotyczące czynu, o który jest obwiniony. W dalszych pytaniach, należy unikając wszelkiej niepotrzebnej rozwlekłości, zmierzać do tego aby obwiniony uzupełnił swoją opowieść, aby wyjaśnił niejasności, usunął sprzeczności a mianowicie dowiedział się o wszystkich przeciw niemu zachodzących poszlakach i podać mu wszelką sposobność do ich odparcia i usprawiedliwienia się. Jeśli przytacza zaszłości lub dowody ku swemu oczyszczeniu się, należy je sprawdzić, chyba że te oczywiście są przywodzone dla przewleczenia sprawy.

§. 200. Pytania, zadawane obwinionemu, niepowinny być niedokładne, ciemne, wieloznaczne lub podchwytliwe; powinny się same, jedne z drugich naturalnie wysnuwać. Należy przeto unikać zapytań wmawiających w obwinionego zaszłości, których on nie przyznał.

Pytania oznajmiające obwinionemu okoliczności, które dopiero przez jego odpowiedź stwierdzone być mają, albo wymieniające nazwiska lub wskazujące łatwe do poznania znamiona śledzonych spólników, dopiero wtedy zadawać można, gdy w inny sposób nie podobna obwinionego przywieść do tego, aby o owych okolicznościach lub spólnikach zeznawał. W takich przypadkach pytania dosłownie zapisać należy do protokółu.

§. 201. Przedmioty, które się odnoszą do zbrodni lub występku albo do przekonania obwinionego posłużyć mogą, należy mu przedłożyć do oświadczenia czy je poznaje, ale dopiero wtedy gdy takowe już opisał, a jeśli przedłożenie ich nastąpić nie może, trzeba go do nich zaprowadzić dla tego aby powiedział czy je poznaje. Gdy chodzi o usunięcie powątpiewania co do prawdziwości pisma o które obwiniony jest posądzany, można go zawezwać aby napisał w obec sądu kilka słów lub okresów, jeśli się zdaje że to do celu doprowadzi, ale nie można go do tego zniewalać.

§. 202. Nie wolno używać ani obietnic ani mamienia, ani groźby, ani środków znaglających, dla nakłonienia obwinionego aby się przyznał lub tak a nie inaczej zeznawał.

Śledztwo przygotowawcze nie powinno być przewlekane przez usiłowania, czynione w tym celu aby osiągnąć przyznanie się.

§. 203. Jeśli obwiniony odmawia odpowiedzi w ogóle lub tylko na pewne pytania, albo tak się zachowuje jak gdyby był głuchy, niemy, obłąkany lub niedołężny na umyśle, a sędzia śledczy przekonywa się w tych ostatnich przypadkach bądź z własnego spostrzegania bądź

z wysłuchania świadków lub znawców że to jest tylko udanie, wówczas zwróci jedynie uwagę obwinionego na to że takie jego zachowanie się nie wstrzyma śledztwa i że on przez to może się tylko pozbawić podstaw do obrony.

§. 204. Jeżeli następne zeznania obwinionego nie zgadzają się z poprzedniemi a mianowicie jeśli tenże odwołuje poprzednie wyznania, należy go zapytać o powody tej niezgodności i o przyczyny odwołania.

§. 205. Jeżeli zeznania obwinionego różnią się w stanowczych punktach od zeznań świadka, spólnika lub uczestnika, którzy przeciw niemu zeznają, nie należy stawić mu ich do oczu w ciągu śledztwa przygotowawczego, chyba wtedy gdy sędzia śledczy uzna tego potrzebę dla wyjaśnienia rzeczy. W takich przeciwstawieniach postępować trzeba podług przepisów w §. 168, ustęp 3 zawartych.

Osoby wymienione w §. 152, l. 1, które nie usunęły się od zeznawania w przymiocie świadków, mogą się uchylić od przeciwstawienia obwinionemu, wyjąwszy gdy on sam tego żąda.

§. 206. Przyznanie się obwinionego nie uwalnia sędziego śledczego od wszechstronnego zbadania istoty czynu. Jeśli wyznanie jest wywodne i innemi wynikami śledztwa przygotowawczego poparte, wówczas przedsiębranie dalszych dochodzeń zależy od szczególnych wniosków oskarżyciela.

## Rozdział XVI.

### O oddaniu pod oskarżenie.

§. 207. Z żądaniem oddania pod oskarżenie wystąpi oskarżyciel a to w ten sposób iż wniesie akt oskarżenia.

Akt oskarżenia zawierać będzie:

1. Nazwisko obwinionego;

2. wyrażenie zarzucanego mu przez oskarżyciela przestępstwa lub przestępstw, z wszelkiemi ich znamionami ustawowemi, od których zawisło zastósowanie zakresu kary, a do tego nadmienienie szczególnych okoliczności miejsca, czasu, przedmiotu itd. jeżeli to jest potrzebne do jaśniejszego określenia czynu;

3. ustawową nazwę przestępstwa lub przestępstw, do których się oskarżenie odnosi, tudzież przytoczenie ustępów kodeksu karnego, których zastósowanie jest żądane i inne okoliczności, od których zależy właściwość sądu ze względu na przedmiot sprawy;

4. Wymienienie sądu, przed którym rozprawa główna toczyć się będzie.

Do aktu oskarżenia przyłączyć należy krótki ale wyczerpujący wywód pobudek, który obejmować ma porządną opowieść stanu rzeczy, jaki wypływa z doniesienia albo z aktów dochodzeń wstępnych lub śledztwa przygotowawczego.

Oprócz tego należy zamieścić w akcie oskarżenia lub dołączyć do niego spis świadków i znawców, którzy przyzwani być mają, tudzież innych środków dowodowych jakich oskarżyciel w rozprawie głównej użyć zamierza.

Oskarżyciel może także wnieść w akcie oskarżenia aby obwiniony był aresztowanym.

Akt oskarżenia będzie podany w tylu okazach, aby można było każdemu obwinionemu doręczyć po jednym okazie, a jeden pozostawić sędziemu śledczemu.

§. 208. Akt oskarżenia należy podać do sędziego, który prowadził śledztwo przygotowawcze, a jeśli nie było takiego śledztwa, do przewodniczącego izby radnej.

Jeżeli sędzia śledczy (przewodniczący izby radnej) ma wątpliwość czy wypada się przychylić do żądanego aresztowania obwinionego, przedstawi rzecz izbie radnej do rozstrzygnienia. Jeśli wątpliwość nie zachodzi albo rozstrzygiem izby radnej usuniętą została, sędzia śledczy akt oskarżenia z załączkami udzieli obwinionemu i objaśni go, że może wynieść sprzeciw (opozycyę) na przeciw aktowi oskarżenia i żądać aby trybunał drugiej instancyi rozstrzygnął czy sąd wymieniony w akcie oskarżenia jest właściwy i czy oskarżenie ma miejsce.

§. 209. Jeżeli obwiniony jest już w areszcie, należy mu doręczyć akt oskarżenia najpóźniej we dwudziestu czterech godzinach, jeżeli zaś aresztowanie jego zostało postanowionem na podstawie aktu oskarżenia, wówczas wraz z nakazem aresztowania.

Oskarżonemu wolno zgłosić sprzeciw w okresie dwudziestu czterech godzin który w ostatnim przypadku zaczyna upływać od chwili dostawienia go; wywód zaś sprzeciwu może wnieść bądź do protokółu sędziego śledczego, bądź na piśmie w najbliższych dniach ośmiu.

Jeżeli na żądanie jego akt oskarżenia obrońcy doręczonym zostaje, okres do wywodu zgłoszonego sprzeciwu, upływa od doręczenia obrońcy.

Jeśli obwiniony pozostaje na wolności akt oskarżenia będzie mu doręczony z tem pouczeniem, że mu wolno przeciw takowemu w dniach ośmiu u sędziego śledczego zgłosić i wywieść sprzeciw bądź ustnie bądź na piśmie.

§. 210. Jeśli sprzeciw nie został zgłoszony w okresie ustawowym albo obwiniony wyraźnie się takowego zrzeka, sędzia śledczy przedstawi akta trybunałowi pierwszej instancyi, który natychmiast zarządza rozprawę główną.

W przeciwnym razie, sędzia śledczy po wniesionym wywodzie lub po upłynionym okresie do wywodu przesyła akta trybunałowi drugiej instancyi przy jednoczesnem zawiadomieniu oskarżyciela.

Trybunał drugiej instancyi po wysłuchaniu nadprokuratora rozstrzyga sprzeciw na posiedzeniu niejawnem.

Tak samo należy postępować, gdy obwiniony użala się tylko na areszt (§. 208) przeciw niemu bądź przez sędziego śledczego bądź przez izbę radną postanowiony; i w tym razie trybunał drugiej instancyi tak samo postąpi, jak w przypadku sprzeciwu przeciwko aktowi oskarżenia.

§. 211. Trybunał drugiej instancyi odrzuca tymczasowo akt oskarżenia jeśli to uzna za potrzebne dla tego aby usunięto uchybienie co do formy lub stan rzeczy lepiej wyświecono.

Następnie oskarżyciel powinien w trzech dniach przedstawi jeśli tak wypada, wniosk swoje sędziemu śledczemu albo podać (§§. 27 i 46) na nowo a oskarżenia.

§. 212. Jeśli trybunał drugiej instancyi mniema, że do przeprowadzenia rozprawy głównej właściwym jest inny sąd jego obrębu, wówczas odsyła ją tamże a zarazem orzeka co do samej rzeczy. Gdyby zaś uważał, że właściwym jest sąd będąy w obrębie innego trybunału drugiej instancyi, uznaje się sam za niewłaściwy i przesyła akta do dalszego rozstrzygu właściwemu trybunałowi drugiej instancyi.

§. 213. Jeśli trybunał drugiej instancyi uważa iż oskarżeniu jest na przeszkodzie jedna z następujących przyczyn:

1. że czyn zarzucony obwinionemu nie stanowi przestępstwa orzectwu sądów podlegającego;

2. że nie ma dostatecznych przyczyn do posądzania obwinionego o przestępstwo;

3. że zachodzą okoliczności, które uchylają karygodność czynu lub ściganie jego wykluczają; nakoniec

4. że nie ma żądania, jakiego ustawa wymaga, lub nie ma wymaganego przez ustawę przyzwolenia osoby mającej do tego prawo, wówczas trybunał drugiej instancyi orzecze: oskarżenie pozostawia się bez skutku a postępowanie zostaje zaniechane.

Jeśli to orzeczenie nie wszystkich punktów oskarżenia dotyczy, trybunał postanowi zarazem że te punkta, względem których orzeczenie takowe zapadło, wypuszczone będą z aktu oskarżenia.

Jeżeli przyczyna, dla której oskarżenie pozostawia się bez skutku, służy także i spółoskarżonemu, który nie wyniósł sprzeciwu, trybunał postąpi tak jak gdyby sprzeciw był wyniesiony.

§. 214. Jeżeli nie zachodzi żaden z przypadków w §§. 211—213 wyszczególnionych, rozstrzyg opiewa: oskarżenie ma miejsce.

W tym przypadku należy zarazem rozstrzygnąć wszystkie wnioski, które dotyczą połączenia lub rozłączenia kilku oskarżeń tudzież przyzwania świadków i znawców. Oprócz tego tak w tym przypadku jak i w przypadkach §§. 211—213 obmówionych, należy postanowić co do aresztu obwinionego, co do odstawienia go do innego sądu albo co do wypuszczenia go na wolność.

§. 215. Pobudki tych orzeczeń (§§. 211—214) powinny być w taki sposób wyłuszczone iż by nie przesądzały orzeczenia sądu w rzeczy głównej wyrokującego.

W wygotowie tego orzeczenia wyszczególnić należy nazwiska sędziów, którzy w naradzie udział brali.

§. 216. Przeciw rozstrzygowi sprzeciwu można tylko wnieść zaskarżenie nieważności do trybunału najwyższego jako sądu kasacyjnego a to tylko wtedy gdy zachodzi jedna z pomiędzy następujących przyczyn:

1. gdy przy wnoszeniu lub udzieleniu aktu oskarżenia nie zachowano przepisów w §§. 207—209 podanych;

2. gdy trybunał drugiej instancyi był niewłaściwym albo rozstrzygał sprzeciw nie będąc należycie obsadzonym, albo jeżeli w sądzeniu brał udział sędzia przez ustawę wykluczony lub prawnie wyłączony.

§. 217. Z zaskarżeniem nieważności występować może tak nadprokurator przy trybunale drugiej instancyi i oskarżyciel prywatny jak i obwiniony.

Nadprokurator przy trybunale drugiej instancyi, oskarżyciel prywatny i obwiniony powinni je wnieść do sędziego śledczego (§. 208, ustęp 1) w trzech dniach po doręczeniu orzeczenia. W zaskarżeniu należy dokładnie wyszczególnić punkta zażalenia.

Rozstrzygać je będzie trybunał najwyższy jako sąd kasacyjny, po wysłuchaniu prokuratora jeneralnego, na posiedzeniu nie jawnem.

Jeżeli zachodzi jedna z przyczyn nieważności w §. 216 wymienionych, sąd kasacyjny zniesie orzeczenie trybunału drugiej instancyi i zarządzi poprawienie postępowania.

§. 218. Jeżeli trybunał drugiej instancyi uchwali oddanie pod oskarżenie przy innej sposobności a nie na przedłożenie aktu oskarżenia (§. 48, l. 2, §. 114, ustęp 4), uchwała jego będzie wygotowana przy zachowaniu przepisu w §. 214 ustęp ostatni, i w §. 215 tudzież przy zastósowaniu analogicznem przepisu w §. 207 podanego, a osnowy aktu oskarżenia dotyczącego, i zastępować będzie w dalszem postępowaniu akt oskarżenia.

I przeciw takim uchwałom ma miejsce zaskarżenie nieważności w ślad §§. 216 i 217.

§. 219. Jeżeli obwiniony jest prawomocnie oddany pod oskarżenie (§§. 210, 214, 218), wówczas właściwość sądu, który podług aktu oskarżenia lub podług orzeczenia zapadłego na skutek sprzeciwu założonego przeciw temuż aktowi, powołanym jest do rozprawy głównej, nie może być już zaskarżaną, i nie będzie można już zarzucać nieważności w §. 216 wyszczególnionych. Co do reszty niewyniesienie sprzeciwu przeciw aktowi oskarżenia lub niezarzucenie nieważności, pozostaje bez wpływu na dalsze postępowanie.

## Rozdział XVII.

### O przygotowaniach do rozprawy głównej.

§. 220. W powszechności (§. 221, ustęp 2) każdego oskarżonego, który zostaje w areszcie należy odstawić w trzech dniach po prawomocnem oddaniu pod oskarżenie, do więzienia trybunału, w którym odbyć się ma rozprawa główna. Jeżeli przedmiotem oskarżenia jest zbrodnia, którą sądzi sąd przysięgłych, oskarżony po przybyciu do tego więzienia będzie przesłuchany najdalej w dwudziestu czterech godzinach przez przewodniczącego trybunału przysięgłniczego lub jego zastępcę lub przez przełożonego trybunału pierwszej instancyi, a to w tym celu iżby oświadczył ażali do zeznań, złożonych w śledztwie przygotowawczem ma co dodać lub odmienić. Przy tej sposobności będzie wezwany ażeby sobie ustanowił obrońcę, jeśli go jeszcze nie ma, a gdyby z tego prawa nie chciał korzystać, należy mu obrońcę natychmiast z urzędu mianować (§§. 41, 42).

Jeżeli oskarżony nie zostaje w areszcie, wówczas przewodniczący może go do takiego przesłuchania przyzwać albo wezwać sędziego powiatowego, w którego obrębie oskarżony się znajduje, aby go przesłuchał.

§. 221. Dzień do rozprawy głównej wyznaczy przewodniczący a to w ten sposób, ażeby oskarżonemu na przygotowanie się do obrony pozostało przynajmniej trzy dni od doręczenia przyzwania, a w razie gdyby chodziło o zbrodnię, którą sądzi sąd przysięgłych, przynajmniej dni ośm. Okresy te ustanowione są pod nieważnością i nie mogą być skrócone chyba za przyzwoleniem samego oskarżonego. O dniu rozprawy głównej należy zawiadomić tak oskarżonego i jego obrońcę jak prokuratora, odnośnie zaś oskarżyciela prywatnego i rościciela prywatnego. Przyzwanie obwinionego zawierać ma zagrożenie, że w razie gdyby nie stanął, w miarę okoliczności albo rozprawa główna odbędzie się w jego nieobecności, albo on na mocy stósownego nakazu przystawionym będzie do rozprawy, albo gdyby to na czas nie mogło nastąpić, rozprawa główna zostanie na jego koszt odroczoną i on do niej doprowadzonym będzie. Świadków i znawców należy także w ten sposób przyzywać do rozprawy, ażeby w powszechności trzechdniowy przeciąg czasu przegradzał doręczenie przyzwania i dzień rozprawy głównej.

Rozprawa główna odbywa się zwykle w siedlisku trybunału pierwszej instancyi, wszelako przełożony jego po wysłuchaniu oskarżyciela może postanowić, że rozprawa główna odbędzie się w siedzibie sądu powiatowego, w którego obrębie czyn popełniony został. Ten ostatni przepis nie stosuje się do przypadku wyjątkowego w §. 297 ustęp 3, określonego.

Jeżeli rozprawa główna prawdopodobnie dłużej potrwa, należy rozporządzić że jeden lub dwóch zastępców sędziego będą przy rozprawie obecni, ażeby w razie przeszkody miejsce sędziego zająć mogli.

§. 222. Jeśli oskarżyciel, rościciel prywatny lub oskarżony zamierza domagać się przyzwania świadków lub znawców, nie należących do liczby tych, których już stósownie do aktu oskarżenia lub stósownie do orzeczenia na skutek sprzeciwu przeciwko temuż aktowi wydanego przyzwać należy, powinien donieść o tem wcześnie przewodniczącemu przy wyrażeniu zaszłości i punktów, na które przyzwać się mającego przesłuchać wypada.

Listę świadków i znawców nowo przyzwać się mających należy udzielić przeciwnikowi najpóźniej na trzy dni przed rozprawą główną; oprócz tego przypadku osoby te nie mogą być słuchane bez jego przyzwolenia, wszelako bez ujmy władzy (§. 254) jaka w tym względzie służy przewodniczącemu.

§. 223. Co do przyzwania i przesłuchania świadków, którzy podlegają orzectwu wojskowemu, służą w ogólności przepisy o świadkach.

Przyzwanie świadka podlegającego orzectwu wojskowemu do rozprawy głównej uskuteczni sąd, jak w śledztwie przygotowawczem, to jest za pośrednictwem jednej z komend wojskowych w §. 161 wymienionych.

§. 224. Gdyby oskarżony lub jego obrońca domagał się bliższego zbadania okoliczności na obronę służącej, a okazywało się że to żądanie ma podstawę, przewodniczący powinien bez straty czasu zarządzić dochodzenie, a gdy takowe nastąpiło, zawiadomić o tem oskarżyciela i oskarżonego lub jego obrońcę, tym końcem aby je, jeśli wypada, przejrzeli i dalsze wnioski poczynili. Takie uzupełnienie śledztwa przygotowawczego może również mieć miejsce na wniosek oskarżyciela lub rościciela prywatnego.

Rozstrząsanie wyniku takich dodatkowych dochodzeń pozostawia się w ogólności (§. 227) do rozprawy głównej.

§. 225. Jeśli przewodniczący mniema, że nie wypada się przychylić do wniosku na podstawie §§. 222 i 224 uczynionego, izba radna rzecz rozstrzygnie. Tak samo podda pod rozstrzyg izby radnej, jeżeli w tych przypadkach, gdy nie wniesiono sprzeciwu przeciwko aktowi oskarżenia, wątpliwość ma ażali wypada przyzwać wszystkich w tymże akcie wymienionych świadków i znawców.

Przeciw temu rozstrzygowi żaden środek prawny nie ma miejsca. Jednakże wniosek może być ponowiony na rozprawie głównej.

§. 226. Jeśli oskarżony wykazuje iż dla słabości lub z powodu innej nieuchronnej przeszkody nie może stanąć na rozprawie głównej albo oskarżyciel lub oskarżony z innych ważnych przyczyn wnosi o odroczenie rozprawy głównej, izba radna rzecz rozstrzygnie. Z powodu przeszkody jakaby zaszła obrońcę odroczenie tylko w tedy nastąpi, jeśli o tej przeszkodzie oskarżony lub sąd tak późno się dowiedział, że innego obrońcy nie można było ustanowić.

§. 227. Jeśli oskarżyciel odstępuje od skargi przed rozpoczęciem się rozprawy głównej, izba radna poweźmie uchwałę zaniechania z tym dodatkiem, że rozprawa główna, jakaby już zarządzoną była, miejsca mieć nie będzie.

Jeżeli po oddaniu pod oskarżenie miały miejsce dochodzenia dodatkowe, oskarżyciel ma prawo przed rozpoczęciem się rozprawy głównej, cofnąć wniesiony przez siebie akt oskarżenia przy jednoczesnem wniesieniu nowego. Z tym ostatnim postąpi się następnie według przepisów rozdziału XVI; co się zaś tyczy aresztu oskarżonego, izba radna natychmiast co potrzeba postanowi.

## Rozdział XVIII.

### O rozprawie głównej przed trybunałami pierwszej instancyi i o środkach prawnych przeciw ich wyrokom.

### I. Rozprawa główna i wyrok.

#### 1. Jawność rozprawy głównej.

§. 228. Rozprawa główna będzie jawna pod nieważnością. Tylko osoby dorosłe i bez broni mogą się jej przysłuchiwać. Wszelako nie można wzbronić wstępu osobom, które z obowiązku służby publicznej mają broń przy sobie.

§. 229. Jawność rozprawy głównej nie może być uchyloną, tylko ze względów obyczajności lub porządku publicznego. Uchylenie to postanawia trybunał bądź z urzędu, bądź na wniosek oskarżyciela lub oskarżonego, po odbytem tajnie rozpoznaniu i naradzie, a to przez orzeczenie, które na piśmie ma być ułożone i pobudkami usprawiedliwione. Przeciw temu orzeczeniu żaden środek prawny nie jest dozwolony.

§. 230. Po odczytaniu jawnem tego orzeczenia, wszyscy słuchacze powinni się oddalić.

Tylko tym osobom, które przestępstwem w prawach swoich pokrzywdzone zostały, sędziom rzeczywiście w służbie umieszczonym, urzędnikom prokuratoryi umysłowo pracującym i ministerstwa sprawiedliwości i osobom w spisie obrońców zamieszczonym nie można nigdy obecności wzbronić. Tak oskarżony jak rościciel prywatny lub oskarżyciel prywatny może żądać dozwolenia wstępu dla swoich trzech zaufanych.

§. 231. Po nastąpionem wywołaniu sprawy, w każdej porze rozprawy można żądać tajności posiedzenia na podstawie §. 229. Uchylenie jawności może dotyczyć albo części postępowania albo całej rozprawy. Ogłoszenie zaś wyroku zawsze będzie jawne.

#### 2. Czynności przewodniczącego i trybunału podczas rozprawy głównej.

§. 232. Rozprawą kieruje przewodniczący.

Obowiązkiem jego jest popierać wyświecenie prawdy i zapobiegać wszelkim wywodom któreby przewlekały rozprawę główną nieprzyczyniając się do wyjaśnienia rzeczy.

On bada oskarżonego i świadków i stanowi w jakim porządku mają głos zabierać ci, którzy się go domagają.

Jeżeli jest kilka punktów oskarżenia, może postanowić że rozprawa co do każdego z nich, lub co do niektórych osobno toczyć się będzie.

§. 233. Do przewodniczącego należy utrzymać w izbie sądowej spokojność, porządek i przyzwoitość odpowiednią powadze sądu.

Kto przed sądem odpowiada lub do sądu mówi, powinien mówić stojący; atoli przewodniczący może wyjątkowo zwolnić ten przepis czy to ze względu stan na ciała tego, który mówi, czy też ze względu na dłuższe presłuchanie.

Oznaki zadowolenia lub niezadowolenia są zakazane. Przewodniczący ma prawo wezwać do porządku osoby, któreby przez takie oznaki lub w inny sposób spokojność podczas posłuchania przerywały, a w razie potrzeby nakazać aby niektórzy lub też wszyscy słuchacze izbę posłuchań opuścili. Jeżeli kto opiera się jego nakazom, albo jeżeli przerwy spokojności ponawiają się, przewodniczący może nawet kazać przyaresztować opornych i w miarę okoliczności skazać na karę aresztu aż do dni ośmiu. Jeżeli zakłócający posłuchanie podlega sądztwu wojskowemu, przewodniczący może zarządzić jego wydalenie a swoją drogą domagać się ukarania go u najbliższej władzy wojskowej.

§. 234. Jeśli oskarżony przez swoje nieprzyzwoite zachowanie się podczas rozprawy nadweręża porządek, i pomimo napomnień przewodniczącego i zagrożenia że wyprowadzonym będzie z posłuchania, tak samo się dalej zachowuje, wówczas trybunał może uchwalić wydalenie go z rozprawy na jakiś czas lub na cały czas jej trwania, dalsze odbywanie posłuchania w jego nieobecności i ogłoszenie mu wyroku przez członka trybunału w obec protokolanta.

§. 235. Przewodniczący powinien czuwać nad tem aby nikt nie był przedmiotem obelg lub posądzeń, bądź oczywiście bezpodstawnych bądź nie należących do rzeczy. Jeżeli oskarżony lub oskarżyciel prywatny, rościciel prywatny, świadek lub znawca poważył się wystąpić z czemś podobnem, trybunał, na wniosek obrażonego lub prokuratora lub nawet z urzędu, może rozciągnąć na niego karę pieniężną aż do pięćdziesięciu złotych, albo karę aresztu do dni ośmiu, na będącego zaś w areszcie stósowną karę dyscyplinarną (§. 108).

§. 236. Jeżeli takiego przekroczenia dopuszcza się obrońca lub zastępca oskarżyciela prywatnego lub rościciela prywatnego, lub uwłacza uszanowaniu, jakie się należy sądowi, trybunał może mu dać naganę lub skazać go na karę pieniężną aż do stu złotych.

Jeśli nie poprzestaje swojego nieprzyzwoitego zachowania się, przewodniczący może mu głos odebrać i wezwać stronę by sobie obrała innego obrońcę, a jeśli potrzeba, nawet z urzędu mianować oskarżonemu obrońcę.

Jeśli winny nie jest adwokatem a zachodzą okoliczności obciążające, wówczas trybunał drugiej instancyi na wniosek trybunału może mu odjąć upoważnienie do stawania przed sądem w sprawach karnych w przymiocie obrońcy, a to na czas od jednego do sześciu miesięcy. Jeśli zaś jest adwokatem, trybunał prześle tę sprawę władzy dyscyplinarnej winnego, która może mu nawet odjąć prawo bronienia praw karnych na czas od jednego do sześciu miesięcy.

§. 237. Uchwały i orzeczenia, zapadające na podstawie §§. 233—235 i 236, ustęp 1 i 2 będą natychmiast wykonane. Nie ma przeciw takowym żadnego środka prawnego.

Jeżeli zachowanie się w rzeczonych paragrafach obmówione stanowi przestępstwo, które jest przewidziane w powszechnym kodeksie karnym, zastósować należy przepisy §. 278.

Oswiadczenie obrażonego lub pokrzywdzonego, że sobie zastrzega skargę o przestępstwo przeciw niemu popełnione, albo że się takowej zrzeka, nieprzeszkadza zastósowaniu przepisów karnych, w §§. 233—236 zawartych.

§. 238. Jeśli w toku rozprawy głównej strony w szczególnych punktach postępowania, przeciwne czynią wnioski, albo jeśli przewodniczący nie uznaje za stósowne przychylić się do wniosku strony, pomimo że druga strona się nie sprzeciwia, te poboczne pytania trybunał natychmiast rozstrzyga; przeciw temu rozstrzygowi nie jest dozwolony żaden osobny środek prawny, któryby dalszą rozprawę tamował.

Pobudki orzeczenia należy zawsze ogłaszać i w protokóle zapisywać.

### 3. Rozpoczęcie rozprawy głównej.

§. 239. Rozprawa główna zaczyna się od wywołania sprawy przez protokolanta. Oskarżony staje bez kajdan, jednakże, jeśli zostaje w areszcie śledczym, — pod strażą. Przedmioty, które mogą być do dowodu potrzebne a które wypadnie przedstawić oskarżonemu lub świadkom dla oświadczenia czy je poznają, powiny być przyniesione do izby sądowej przed zaczęciem się rozprawy.

§. 240. Następnie przewodniczący zapytuje oskarżonego o imię i nazwisko, wiek, miejsce urodzenia, gminę do której należy, wyznanie, stan, rzemiosło lub zatrudnienie tudzież miejsce zamieszkania i upomina go aby uważał na oskarżenie, które niebawem usłyszy i na tok rozprawy.

§. 241. Następnie odbywa się przywołanie przyzwanych świadków i znawców; poczem przewodniczący zwróciwszy ich uwagę na świętość wykonać się mającej przysięgi, poleci im aby odeszli do izby, dla nich przeznaczonej. Stósownie do okoliczności może również polecić oskarżycielowi prywatnemu lub rościcielowi prywatnemu, jeśli ma być słuchany jako świadek, aby się oddalił na ustęp, bez ujmy prawa do upoważnienia kogo innego, aby go w rozprawie zastępował. Przewodniczący zarządzi także według swego uznania, co potrzeba dla zapobieżenia zmowom lub znoszeniu się świadków.

Co się tyczy znawców, może przewodniczący rozporządzić, ile razy uzna to za potrzebne dla wyśledzenia prawdy, aby ciż tak podczas przesłuchania oskarżonego jak i świadków w izbie posłuchań pozostali.

§. 242. Jeśli świadkowie lub znawcy, pomimo przyzwania nie stają na rozprawie głównej, trybunał może nakazać niezwłoczne ich doprowadzenie.

Jeśli to stać się nie może, trybunał po wysłuchaniu oskarżyciela i oskarżonego lub jego obrońcy, postanowi ażali rozprawa ma być odroczona lub dalej prowadzona z poprzestaniem na odczytaniu zeznań, w śledztwie przygotowawczem złożonych, zamiast ustnego przesłuchania świadków lub znawców.

Nie stającego skazać należy na grzywnę od pięciu do pięćdziesięciu złotych. Jeśli rozprawę główną odroczono, poniesie oprócz tego koszta posłuchania, które przez swoje niestawiennictwo udaremnił. Dla zapewnienia się o jego stawiennictwie na posłuchaniu nowo naznaczonem, można także wydać przeciw niemu nakaz przystawienia.

§. 243. Przeciw skazaniu, orzeczonemu stósownie do poprzedzającego paragrafu, wolno świadkowi lub znawcy wnieść sprzeciw do trybunału orzekającego a to w dniach ośmiu po doręczeniu mu orzeczenia, przeciw niemu zapadłego.

Jeśli zdoła wykazać że przyzwanie nie było mu należycie doręczone lub że dla nieprzewidzianej i nieuchronnej przeszkody stanąć nie mógł, wówczas należy go uwolnić od rozciągniętej na niego kary.

Wymierzona kara lub ilość nałożonych nań kosztów może być zmniejszona gdy zdoła udowodnić, że ta kara lub te koszta nie są zastósowane ani do jego przewiny ani do skutków jego niestawiennictwa.

Jeżeli sprzeciw wyniesiony został dopiero po zamknięciu rozprawy głównej, rozstrzyga go trybunał pierwszej instancyi na posiedzeniu nie jawnem w gronie trzech sędziów z których jeden przewodniczy.

Przeciw orzeczeniu na skutek sprzeciwu zapadłemu, żaden środek prawny nie ma miejsca.

§. 244. Po ustąpieniu świadków, przewodniczący nakazuje pod nieważnością, odczytać akt oskarżenia, a jeśli jest uchwała, uchylająca jaki punkt oskarżenia, i tę także.

### 4. Przesłuchanie oskarżonego.

§. 245. Następnie przewodniczący słucha oskarżonego na osnowę oskarżenia. Jeśli oskarżony w odpowiedzi na oskarżenie oświadcza że jest niewinny, przewodniczący oznajmi, że mu wolno w odparciu oskarżenia opowiedzieć porządnie jak się cała rzecz miała, i za każdym przywiedzionym środkiem dowodowym, robić nad nim swoje uwagi. Jeżeli oskarżony nie zgadza się ze swojemi poprzedniemi zeznaniami, należy zapytać o przyczynę tej niejednostajności. Tak w tym razie jak wtedy, gdy oskarżony nie chce odpowiadać, może przewodniczący dać odczytać w całości lub w części protokół poprzednich zeznań.

Nie można zniewalać oskarżonego do odpowiedzi na zadawane mu pytania.

Oskarżony, nawet podczas rozprawy głównej, może się porozumiewać ze swoim obrońcą; ale nie wolno mu naradzać się z nim w prost nad tem jak ma odpowiadać na szczególne pytania, jakie zostają mu zadawane.

### 5. Postępowanie dowodowe.

§. 246. Po przesłuchaniu oskarżonego nastąpi wytaczanie dowodów w porządku, jaki przewodniczący oznaczy, w powszechności zaś wysłuchać należy naprzód dowody, jakie przedstawia oskarżyciel.

Tak oskarżyciel jak oskarżony może w toku rozprawy głównej, odstąpić od środków dowodowych, ale tylko za przyzwoleniem przeciwnika.

§. 247. Świadków i znawców należy przywoływać po jednemu i w obec oskarżonego Przed wysłuchaniem należy ich upomnieć aby prawdę zeznawali. Znawcom, którzy już wykonali przysięgę, i świadkom oprzysiężonym w postępowaniu przygotowawczem, należy zwrócić uwagę na świętość wykonanej przez nich przysięgi.

Oprócz tego przypadku należy pod nieważnością odebrać od każdego z nich przysięgę, podług ustawy z dnia 3 maja 1868 Dz. u. p. Nr. 33, a to zaraz po otrzymaniu od nich odpowiedzi na pytania ogólne i przed dalszem przesłuchaniem, chyba że jedna z przyczyn, w §. 170 pod 1 do 6 wyszczególnionych, jest na przeszkodzie.

Oprzysiężenie może być zaniechane albo odłożone aż do chwili nastąpionego wysłuchania świadka, jeśli tak oskarżyciel jak i oskarżony zgadzają się na to.

§. 248. Przewodniczący słuchając świadków i znawców powinien zachować przepisy, o słuchaniu świadków w śledztwie przygotowawczem dla sędziego śledczego nakreślone, chyba że te, ze względu na naturę swoję, w rozprawie głównej nie dadzą się zastósować. Powinien uważać na to, aby świadek jeszcze nie przesłuchany nie znajdował się w ogólności podczas przeprowadzenia dowodów, a nie słuchany znawca przy słuchaniu innych znawców w tym samym przedmiocie.

Jeżeli zeznania świadków nie zgadzają się ze sobą, przewodniczący może nakazać, ażeby byli stawieni sobie do oczu.

Świadkowie i znawcy przesłuchani zostaną na posłuchaniu tak długo, dopóki ich przewodniczący nie odprawi lub nie nakaże im odejść na ustęp. Świadek, nie może żądać od świadka aby się ze swoich zeznań wytłumaczył.

Po wysłuchaniu każdego świadka, znawcy lub spółoskarżonego, oskarżony powinien być zapytany czy na zeznanie dopiero słyszane ma co powiedzieć.

§. 249. Oprócz przewodniczącego i inni także członkowie trybunału, oskarżyciel, oskarżony i rościciel prywatny tudzież ich zastępcy mają prawo, otrzymawszy w tym celu głos od przewodniczącego, zadawać pytania każdej osobie, która ma być przesłuchaną. Wszelako przewodniczący mocen jest odrzucać pytania, które mu się zdają być niestósownemi.

§. 250. Przewodniczący może postanowić wyjątkowo że oskarżony na czas słuchania świadka lub spółoskarżonego ma opuścić izbę posłuchań i pozostać na ustępie. Jednakże przesłuchawszy go, po wprowadzeniu na nowo, względem tego, o czem była mowa w jego nieobecności, powinien go oświadomić o tem wszystkiem co się działo pod jego nieobecność mianowicie też o zeznaniach, jakie w czasie pośrednim miały miejsce.

Jeśli to oświadomienie nie nastąpiło, powinno w każdym razie, pod nieważnością, dodatkowo nastąpić a to jeszcze przed zamknięciem postępowania dowodowego.

§. 251. Tak oskarżony jak oskarżyciel mogą żądać, aby świadkowie po przesłuchaniu oddalili się z izby posłuchań a potem znowu byli przywołani i albo sami albo w obec innych świadków jeszcze raz słuchani. Przewodniczący może to nakazać nawet z urzędu.

§. 252. Protokóły przesłuchania spółobwinionych i świadków tudzież zdania znawców tylko w następujących przypadkach odczytane być mogą:

1. gdy przesłuchani w czasie pośrednim pomarli; gdy ich pobyt niewiadomy albo ich osobiste stawienie się z powodu wieku, choroby lub ułomności lub dla dalekiego miejsca pobytu, lub z innych ważnych przyczyn nie dało się przywieść do skutku;

2. gdy przesłuchani na rozprawie głównej w stanowczych punktach zmieniają zeznania poprzednio złożone;

3. gdy świadkowie nie mający do tego prawa, albo gdy spółwinowajcy od zeznawania się uchylają; nakoniec

4. gdy tak oskarżyciel jak oskarżony zgadzają się na odczytanie.

Protokóły oględzin i spostrzeżyn, orzeczenia karne poprzednio przeciw oskarżonemu zapadłe, tudzież dokumenty i innego rodzaju pisma, które w tej sprawie mają znaczenie, powinny być odczytane, chyba że się tego obie strony zrzekają.

Po każdem odczytaniu zapytać należy oskarżonego czy ma co na to powiedzieć.

§. 253. W toku lub przy zamknięciu postępowania dowodowego przewodniczący nakazuje okazać oskarżonemu a jeśli potrzeba także świadkom i znawcom te przedmioty, które do wyjaśnienia rzeczy posłużyć mogą, i wzywa ich aby oświadczyli ażali takowe poznają.

§. 254. Przewodniczący mocen jest, bez wniosku oskarżyciela lub oskarżonego, zarządzić w toku postępowania przyzwanie, a jeśli potrzeba, przystawienie świadków i znawców i

słuchać tychże, jeżeli obrót, jaki bierze rozprawa, wzbudza oczekiwanie że dadzą wyjaśnienie ważnych zaszłości.

Czy odebranie przysięgi od takich nowych świadków lub znawców ma miejsce, rozstrzygnie trybunał po wybadaniu ich i po wysłuchaniu stron.

Przewodniczący może również zażądać nowych zdań lub zarządzić dostarczenie innych środków dowodowych, odbyć wraz z sądem oględziny lub przeznaczyć do tego członka sądu, który złoży w takim razie sprawozdanie.

### 6. Wywody stron.

§. 255. Przewodniczący oznajmiwszy że postępowanie dowodowe jest zamknięte, daje naprzód głos oskarżycielowi a to tym końcem aby wyniki dowodów zestawił i swoje wnioski tak co do winy oskarżonego jak co do przepisów karnych, które przeciw niemu zastosować wypada postawił, a następnie też wnioski upodstawnił. Oskarżyciel nie ma obowiązku wnosić wyraźnie jaka kara w granicach przez ustawę zakreślonych ma być wymierzoną.

Rościciel prywatny otrzyma głos zaraz po prokuratorze.

Oskarżony i jego obrońca mają prawo odpowiedzieć na powyższe wnioski. Jeżeli prokurator, oskarżyciel prywatny lub rościciel prywatny na tę odpowiedź odrzekną, zawsze ostatni wywód należy się oskarżonemu i jego obrońcy.

§. 256. We wnioskach ostatecznych należy, w ogólności, rozprawiać się nierozłącznie co do wszystkich pytań, które wyrok ma rostrzygnąć.

Wszelako przewodniczącemu lub tybunałowi (§. 238) wolno jest postanowić, że wnioski ostateczne co do winy odłączone być mają od wniosków co do przepisów o wymiarze kary, co do roszczeń prywatnych i co do kosztów przewodu. W tych przypadkach, po orzeczeniu przez trybunał co do winy oskarżonego i po ogłoszeniu orzeczenia, nastąpią nowe wywody ostateczne, które wszakże ograniczać się będą do pytań jeszcze nierozstrzygniętych.

### 7. Wyrok trybunału.

§. 257. Po oznajmionem przez przewodniczącego zamknięciu rozprawy, trybunał odchodzi do izby obrad dla zawyrokowania. Jeżeli oskarżony zostawał w areszcie należy go wyprowadzić na niejaki czas z izby posłuchań.

§. 258. W wyrokowaniu sąd na to tylko wzgląd mieć może co wyszło na jaw w rozprawie głównej. Akty o tyle tylko służą za środek dowodowy o ile w rozprawie głównej były odczytane.

Sąd powinien starannie i sumiennie roztrząsnąć dowody co do ich wiarygodności i mocy dowodnej, tak z osobna jak we wewnętrznym ich między sobą związku. Pytanie ażali zaszłość ma być przyjęta za udowodnioną, rozstrzygną sędziowie nie podług ustawowych prawideł dowodności, ale tylko według własnego swobodnego przeświadczenia wyczerpniętego ze sumiennego rozpoznania wszystkich środków dowodowych, jakie za i przeciw przedstawione były

§. 259. Oskarżony będzie uwolniony od oskarżenia wyrokiem trybunału:

1. gdy się okaże, iż postępowanie karne bez wniosku oskarżyciela gwoli ustawy prawo mającego, wytoczone lub wbrew jego woli dalej prowadzone było;

2. gdy oskarżyciel po otwarciu rozprawy głównej i zanim trybunał odszedł dla zawyrokowania, od oskarżenia odstępuje;

3. jeśli trybunał uznaje, że czyn służący za podstawę oskarżeniu nie jest w ustawie karą zagrożony albo istota czynu nie jest ustanowioną, albo nie ma dowodu że to oskarżony

popełnił czyn jemu zarzucony, albo że zachodzą okoliczności, które karygodność uchylają albo wykluczają ściganie z innych przyczyn, oprócz tych, które są wyszczególnione pod l. 1 i 2.

§. 260. Jeśli oskarżony zostanie uznanym za winnego, wyrok karny opiewać ma:

1. jakiego czynu uznano winnym oskarżonego a to przy wyraźnem wymienieniu okoliczności czynu, które pociągają za sobą wyrażony w ustawie zakres kary;

2. jakie przestępstwo stanowią zaszłości, za udowodnione przyjęte, a których oskarżonego winnym uznano;

3. na jaką karę oskarżony zostaje skazany; — te trzy punkta wyszczególnić należy pod nieważnością; a nadto jeszcze dodać:

4. które przepisy karne zastósowano do niego;

5. jak orzeczono co do roszczonych odszkodzeń i co do kosztów przewodu.

§. 261. Jeśli trybunał uważa, że zaszłości, będące podstawą oskarżenia, same przez się lub w połączeniu z okolicznościami, w rozprawie głównej na jaw wyszłemi, stanowią zbrodnię lub występek, podpadający osądzeniu przez sąd przysięgłych, wówczas orzecze swoję niewłaściwość.

Po prawomocności tego orzeczenia a najdalej w dniach trzech (§§. 27 i 46) oskarżyciel wniesie o wytoczenie lub otwarcie na nowo śledztwa przygotowawczego, albo — jeśli nie potrzeba — o zarządzenie rozprawy głównej przed sądem przysięgłych. W pierwszym przypadku należy wnieść nowy akt oskarżenia: oprócz tego zaś przypadku na nowej rozprawie głównej, odczytanym będzie pierwotny akt oskarżenia i orzeczenie trybunału, zapadłe w myśl niniejszego paragrafu.

§ 262. Jeżeli trybunał uważa że zaszłości będące podstawą oskarżenia, same przez się albo w połączeniu z okolicznościami, które dopiero na rozprawie głównej na jaw wyszły, stanowią inne przestępstwo a nie to, które w oskarżeniu było wymienione, jednakże nie ulegające osądzeniu przez sąd przysięgłych, wówczas po wysłuchaniu stron w tej mierze i po rozstrzygnieniu wniosku o odroczenie, jeśli takowy był uczyniony, wyrokuje podług swego prawego przekonania niebędąc związany określeniem czynu w akcie oskarżenia zawartem.

§. 263. Jeżeli oskarżeniec na rozprawie głównej posądzonym zostanie jeszcze i o inny czyn aniżeli ten, o który był oskarżony, a czyn takowy z urzędu ściganym być powinien, wówczas trybunał na wniosek prokuratora lub tego, który tym czynem pokrzywdzony został, w innych zaś razach tylko na żądanie mającego prawo do oskarżenia prywatnego może tak rozprawę jak wyrok i do tego czynu rozciągnąć. Przyzwolenie oskarżonego tylko wtedy jest potrzebne, gdy tenże w razie skazania go za ten czyn podpadał by zakresowi kary surowszemu nad ten, jaki by stósować należało do przestępstwa, przytoczonego w akcie oskarżenia.

Jeżeli w takowym przypadku oskarżony nie zgadza się na to aby osądzenie zaraz nastąpiło, albo jeśli takowe nastąpić nie może, ponieważ okazuje się potrzeba staranniejszego przygotowania albo dla tego że trybunał do osądzenia tego nowo przybyłego przestępstwa nie jest właściwym, wówczas wyrok powinien się ograniczyć do przedmiotu oskarżenia, oskarżycielowi zaś, jeśli żąda, należy zastrzedz samoistne ściganie o czyn świeżo na jaw wyszły. Oprócz tego przypadku ściganie o ten ostatni nie ma miejsca.

Jeśli trybunał nie wyrokuje zaraz co do czynu nowo przybyłego, może także, w miarę okoliczności, przerwać rozprawę główną i zawyrokowanie co do wszystkich przestępstw, zarzuconych oskarżonemu pozostawić nowej rozprawie głównej.

W obu tych przypadkach, oskarżyciel powinien w trzech dniach (§§. 27 i 46) uczynić wniosek o wytoczenie postępowania ustawą przepisanego.

§. 264. Jeżeli przeciw oskarżonemu zapadł wyrok, skazujący go na karę, wykonaniu jego nie jest na przeszkodzie ta okoliczność że zastrzeżone jest jeszcze ściganie o inne przestępstwo. Tylko gdy to ostatnie zagrożone jest karą śmierci wówczas aż do zawyrokowania co do niego wstrzymać należy wykonanie wyroku, stósownie do §. 263 zapaść mającego.

Jeżeli oskarżyciel czyni użytek z zastrzeżenia w §. 263 wspomnionego, trybunał może postanowić że wykonanie wyroku, z tem zastrzeżeniem wydanego, nie nastąpi aż do rozstrzygnięcia nowego oskarżenia. W tym przypadku oba wyroki pod względem środków prawnych tak się uważają, jak gdyby jednocześnie zapadły.

§. 265. Jeżeli oskarżony, przeciw któremu zapadł już wyrok skazujący go na karę, zostaje uznany winnym innego przestępstwa, popełnionego przed zapadnięciem owego wyroku, wówczas przy wymiarze kary za to nowo na jaw wyszłe przestępstwo, trzeba mieć stósowny wzgląd na karę winowajcy poprzednim naznaczoną wyrokiem, a to w ten sposób, że nie można nigdy przekroczyć najwyższej kary jaka w ustawie postanowioną jest na czyn, który surowiej karać należy.

§. 266. Jeżeli orzeczoną zostaje kara pieniężna, oznaczyć należy zarazem karę aresztu, która zastąpi tamtę w razie niemożności ściągnięcia grzywny.

§. 267. Wnioski oskarżyciela o tyle tylko wiążą trybunał, że nie może uznać oskarżonego winnym czynu, na który oskarżenie ani pierwotnie skierowane ani podczas rozprawy głównej rozciągnięte nie było.

## 8. Ogłoszenie i wygotowanie wyroku.

§. 268. Zaraz po uchwale trybunału należy oskarżonego znowu przyprowadzić lub przywołać, poczem przewodniczący na posłuchaniu jawnem ogłasza wyrok wraz z główniejszemi pobudkami przy odczytaniu zastósowanych przepisów ustawy. Zarazem poucza oskarżonego o służących mu środkach prawnych.

§. 269. Jeśli oskarżony nie stanął do wysłuchania wyroku, przewodniczący może zarządzić aby go w tym celu przyprowadzono lub postanowić, że wyrok będzie mu albo ustnie oznajmiony przez sędziego do tej czynności wyznaczonego, albo w odpisie doręczony.

§ 270. Każdy wyrok powinien być wygotowany na piśmie w ciągu trzech dni od dnia ogłoszenia, i podpisany przez przewodniczącego i protokolanta.

Wygotowanie wyroku zawierać będzie:

1. wymienienie sądu i nazwiska obecnych członków trybunału, tudzież prokuratora (oskarżyciela prywatnego) i rościciela prywatnego;

2. imię i nazwisko oskarżonego tudzież przezwisko, jeżeli pod niem jest także znany, jego wiek, stan, rzemiosło lub zatrudnienie; następnie nazwisko jego obrońcy;

3. dzień postanowienia, zarządzającego rozprawę główną oraz treść aktu oskarżenia;

4. dzień rozprawy głównej i zapadłego wyroku;

5. wnioski ostateczne oskarżyciela i rościciela prywatnego;

6. orzeczenie trybunału co do winy, a to w razie wyroku skazującego na karę, z wszystkiemi w §. 260 wyszczególnionemi punktami; nakoniec

7. pobudki orzeczenia. Te wyrażać powiny treściwie ale z całą dokładnością które zaszłości i z jakich przyczyn trybunał uznał za udowodnione lub nieudowodnione jakiemi rozwagami powodował się rozstrzygając pytania prawne lub uchylając wniesione zarzuty, a w razie skazania jakie znalazł okolicz ności obciążające lub zwalniające. Osobliwie zaś wtedy gdy zapada wyrok uwalniający od oskarżenia, pobudki orzeczenia winny jasno wyrażać która z przyczyn w §. 259 wymienionych nakłoniła trybunał do wydania takiego wyroku.

Omyłki pióra i rachunkowe, następnie takie nie formalności i opuszczenia, które niedotyczą punktów w §. 260, l. 1 do 3 wyszczególnionych, powinien trybunał każdego czaszu, jeśli wypada, po wysłuchaniu stron, sprostować. Przeciw odrzuceniu wniosku o sprostowanie, nie służy żaden środek prawny. Postanowione sprostowanie należy uskutecznić na brzegu wyroku i zamieścić we wszystkich wygotowaniach.

## 9. Protokołowanie.

§. 271. Protokół rozprawy głównej będzie, pod nieważnością spisany a przez przewodniczącego i protokolanta podpisany. Powinien zawierać nazwiska obecnych członków trybunału stron i ich zastępców, stwierdzać wszystkie istotne formalności postępowania a mianowicie wyrażać, których świadków i znawców słuchano, i które akta odczytano, czy odebrano przysięgę od świadków i znawców albo z jakich powodów odebranie tejże nie nastąpiło; nakoniec wzmiankować wszystkie wniesienia stron tudzież wydane w tej mierze przez przewodniczącego lub przez trybunał rozstrzygi. Wolno stronom dla ochrony swych praw domagać się stwierdzenia w protokóle szczególnych punktów,

Jeśli zależy na stwierdzeniu dosłownych wyrażeń, przewodniczący na żądanie strony nakaże zaraz odczytanie szczególnych miejsc.

O odpowiedziach oskarżonego i o zeznaniach świadków lub znawców wtedy tylko należy uczynić wzmiankę, gdy te zawierają zboczenia, zmiany lub dodatki do opowieści w aktach zapisanych, albo gdy świadkowie lub znawcy po raz pierwszy na jawnem posłuchaniu zeznawali.

Jeżeli przewodniczący lub trybunał uzna to za stósowne, może postanowić że wszystkie zeznania i wywody będą stenografowane; na żądanie strony wcześnie wniesione i za uprzedniem złożeniem kosztów, stenografowanie w każdym razie zarządzić należy. Atoli zapiski stenograficzne powinny być w czterdziestu ośmiu godzinach na zwyczajne pismo przeniesione, przewodniczącemu lub sędziemu, którego on do tego wyznaczy, do sprawdzenia przedstawione i do protokółu dołączone.

Wolno z resztą stronom zamknięty protokół i jego załączki przejrzeć i odpis wyjąć.

§. 272. W przypadkach kiedy sąd odchodzi do izby obrad dla powzięcia uchwały, będzie spisany osobny protokół obrad i głosowania podczas i przy zamknięciu rozprawy głównej.

## 10. Odroczenie rozprawy głównej.

§. 273. Rozprawa główna, raz rozpoczęta wtedy tylko przerwaną być może, gdy przewodniczący uzna tego potrzebę, bądź dla tego aby osoby, biorące w niej udział, po wielkiem strudzeniu odpocząć mogły, bądź dla niezwłocznego postarania się o nowe środki dowodowe; w razach nagłych, rozprawa, według uznania trybunału, może się odbywać dalej nawet w niedzielę lub święto.

§. 274. Jeżeli obrońca pomimo należytego wezwania nie stanął do rozprawy głównej, lub przed jej zamknięciem się oddalił, albo jeżeli zajdzie wypadek w §. 236, ustęp 2, przewidziany, a inny obrońca albo wcale nie może być na razie ustanowionym albo tylko z uszczerbkiem obrony oskarżonego, rozprawę należy odroczyć. Koszta ustanowienia innego zastępcy i odroczenia poniesie obrońca, z którego winy wynikły.

§. 275, Jeżeli oskarżony zachoruje podczas rozprawy głównej w tym stopniu, że dłużej nie może być przy niej obecny a nie zgodzi się sam na to, aby rozprawa w jego nieobecności dalej się toczyła i jego zeznania w śledztwie przygotowawczem złożone odczytane były, rozprawa będzie odroczona.

§. 276. Rozprawa główna może być za uznaniem sądu, i wtedy odroczoną, jeżeli trybunał z jakiego bądź powodu nakaże uprzednio nowe dochodzenia lub czynności śledcze albo dostarczenie nowych środków dowodowych, albo jeżeli dla zewnętrznych przeszkód odroczenie rozprawy na jakiś czas okazuje się być potrzebnem lub do celu prowadzącem.

### II. Przypadki wpadkowe (incydentalne).

§. 277. Jeżeli z rozprawy głównej wypływa prawdopodobieństwo, że świadek ze świadomością fałszywie zeznawał, przewodniczący może zarządzić spisanie protokółu jego zeznań i po odczytaniu i stwierdzeniu takowych przez świadka dać mu takowy do podpisania; może także kazać świadka przyaresztować i przed sędziego śledczego zaprowadzić.

§. 278. Jeżeli przestępstwo zostaje popełnionem podczas rozprawy głównej, a sprawca na gorącym uczynku schwytanym, zgromadzony sąd może albo przerwać rozprawę główną albo przy zamknięciu tejże, na wniosek mającego prawo oskarżyciela i po wysłuchaniu obwinionego oraz świadków, zaraz sprawę osądzić. Środki prawne przeciw takiemu wyrokowi nie mają skutku zawieszającego.

Jeśli natychmiastowe osądzenie nastąpić nie może, albo jeśli czyn stanowi zbrodnię lub występek podpadający orzectwu sądu przysięgłych, przewodniczący rozkaże zaprowadzić sprawcę przed sędziego śledczego.

Będzie spisany osobny protokół tego postępowania.

§. 279. Jeżeli oskarżony dopuścił się przestępstwa podczas rozprawy głównej, przepisy §. 263 znajdują zupełne zastósowanie.

## II. Środki prawne przeciw wyrokowi.

§. 280. Przeciw wyrokom trybunałów pierwszej instancyi służą tylko środki prawne, jakiemi są; zażalenie czyli zaskarżenie nieważności i powołanie. Pierwsze idzie do trybunału najwyższego jako sądu kasacyjnego, drugie do trybunału drugiej instancyi.

§. 281. Zaskarżenie nieważności przeciw wyrokowi uwalniającemu może być wniesione tylko na niekorzyść, przeciw skazującemu zaś tak na korzyść jak na niekorzyść oskarżonego, ale w każdym razie tylko z następujących przyczyn:

1. jeżeli trybunał nie był należycie obsadzony; jeżeli nie wszyscy sędziowie byli obecni przy całej rozprawie, albo jeśli wykluczony sędzia (§§. 67 i 68) brał udział w orzeczeniu; chyba że okoliczność czynu, z której nieważność wypływa, zaskarżającemu jeszcze przed lub podczas rozprawy głównej wiadomą była, a on mimo to ani zaraz przy rozpoczęciu rozprawy głównej ani potem, gdy się o tej okoliczności dowiedział, nie zarzucił takowej;

2. jeżeli pomimo zastrzegania się zaskarżającego, pismo zawierające akt w drodze dochodzeń wstępnych lub śledztwa przygotowawczego sporządzony a gwoli ustawy nieważny, odczytane było na rozprawie głównej;

3. jeżeli w rozprawie głównej zaszła obraza lub pominięcie przepisu, którego zachowanie ustawa wyraźnie pod nieważnością zaleca (§§. 120, 151, 152, 170, 221, 228, 244, 247, 250, 260, 271 i 427);

4. jeżeli podczas rozprawy głównej nic nie orzeczono co do wniosku strony użalającej się lub jeżeli w orzeczeniu wpadkowem zapadłem wbrew jej wnioskowi lub sprzeciwianiu się, niezważano na ustawy lub zasady postępowania lub takowe opacznie zastósowano, pomimo że zachowanie ich nakazuje sama natura postępowania, które ściganie w drodze karnej i obronę zapewnia;

5. jeżeli orzeczenie trybunału co do stanowczych zaszłości (§. 270, L. 6 i 7) jest nie jasne, niezupełne lub samo z sobą sprzeczne; jeżeli to orzeczenie nie jest usprawiedliwione pobudkami albo jeśli zachodzi ważna sprzeczność między tem co pobudki przytaczają o osnowie dokumentów, znajdujących się w aktach, lub zeznań przed sądem złożonych a samemi dokumentami lub protokołami przesłuchania lub posiedzenia;

6. jeżeli trybunał bezpodstawnie uznał się niewłaściwym (§. 261);

7. jeżeli wyrok zapadły nie załatwia oskarżenia, albo

8. przekroczył jego granice wbrew przepisom §§. 262, 263 i 267;

9. jeżeli w orzeczeniu zapadłem co do pytania:

*a)* azali czyn zarzucony oskarżonemu stanowi zbrodnię, występek lub inne przestępstwo podlegające orzectwu sądów;

*b)* azali są takie okoliczności, które uchylają karygodność czynu lub wykluczają ściganie takowego, nakoniec

*c)* azali niedostaje oskarżenia, które gwoli ustawy jest wymagane, —

zachodzi obraza lub opaczne zastósowanie ustawy;

10. jeżeli czyn będący podstawą rozstrzygu, przez opaczne tłumaczenie ustawy, podciągnięto pod ustawę karną, która się do niego nie stosuje:

11. jeżeli trybunał wymierzając karę przekroczył granicę swojej władzy karania lub granice ustawowego zakresu kary o ile takowy zależy od okoliczności obciążających lub zwalniających, wyraźnie w ustawie przytoczonych, albo granice służącego sobie prawa zamieniania lub łagodzenia kary, albo obraził lub opacznie zastosował przepisy §. 293, ustęp 3 i §. 359, ustęp 4.

Nieważności pod 2, 3, i 4 wyszczególnione nie mogą być zarzucane na korzyść oskarżonego, gdy się niewątpliwie okazuje że nadwerężenie formalności nie mogło wywrzeć takiego na rozstrzyg wpływu, któryby mógł zaszkodzić oskarżonemu. Na niekorzyść zaś oskarżonego wtedy tylko mogą być zarzucane gdy się okazuje, że nadwerężenie formalności mogło wywrzeć na rozstrzygnienie wpływ, który jest z uszczerbkiem dla oskarżenia, i gdy oprócz tego oskarżyciel naruszeniu formalności sprzeciwiał się, żądał rozstrzygu od trybunału a następnie po odmówieniu lub ogłoszeniu rostrzygu zastrzegł sobie zaskarżenie nieważności.

§. 282. Zaskarżenie nieważności na korzyść oskarżonego wynieść może tak on sam jak jego małżonek, krewni w linii wstępnej lub zestępnej i jego opiekun tudzież prokurator, wbrew zaś jego woli tylko w razie małoletności jego rodzice i opiekun. Gdy chodzi o ocenienie zarzucanych nieważności, wyniesione przez innych na korzyść oskarżonego zaskarżenie nieważności uważać należy jako wyniesione przez niego samego.

Na niekorzyść oskarżonego tylko prokurator lub rościciel prywatny nieważność zaskarżać mogą.

§. 283. Jeżeli nie zachodzi nieważność z przyczyny, w §. 281. l. 11, wyrażonej, powoływ może być założony ale tylko przeciw orzeczeniu co do kary i przeciw orzeczeniu co do roszczeń prywatnych. Z powodu orzeczenia co do kary mogą powoływać wszyscy mający prawo do zaskarżania nieważności, a mianowicie na niekorzyść oskarżonego tylko wtedy, gdy nastąpiło nadzwyczajne złagodzenie lub zamiana kary, na korzyść zaś oskarżonego tylko wtenczas gdy nie zachodzi ten przypadek że sąd z tego służącego mu prawa już i tak zrobił użytek.

Przeciw osnowie orzeczenia, zapadłego co do roszczeń prywatnych, może tylko powoływać oskarżony, jego zastępcy ustawowi i dziedzice po nim.

### 1. Postępowanie w razie zaskarżonej nieważności.

§. 284. Zaskarżenie nieważności należy zgłosić w trybunale pierwszej instancyi a to w trzech dniach po ogłoszeniu wyroku. Jeżeli oskarżony nie był obecny (§. 234) przy ogłoszeniu wyroku, powinno być zgłoszone w trzech dniach po zawiadomieniu go (§. 269) o takowym.

Należącym oskarżonego, w §. 282 wymienionym, upływa okres do zgłoszenia zaskarżenia nieważności od tego samego dnia, w którym się zaczyna dla oskarżonego.

Zgłoszenie zaskarżenia nieważności ma skutek zawieszający. Wypuszczenie z aresztu uwolnionego od zarzutu oskarżeńca wstrzymanem zostaje tylko z powodu zaskarżenia nieważności przez prokuratora, ale tylko wtedy gdy takowe zaraz przy ogłoszeniu wyroku zgłoszone było.

§. 285. Zaskarżający ma prawo podać do sądu wywód uciążliwości; uczyni to najdalej w dniach ośmiu od doręczenia wyroku. Powinien albo w tem piśmie albo przy zgłoszeniu zaskarżenia wskazać poszczególnie i dokładnie przyczyny nieważności, inaczej bowiem sąd kasacyjny nie weźmie zaskarżenia pod rozwagę. Jeżeli uciążliwości podał w okresie ustawowym, należy je udzielić jego przeciwnikowi z tem oznajmieniem, że mu wolno podać w dniach ośmiu wywód wzajemny.

Po podaniu wywodu wzajemnego lub po upływie wyznaczonego na to okresu, przesłać należy wszystkie akta sądowi kasacyjnemu do rozstrzygnięcia.

§. 286. Sąd kasacyjny, na posiedzeniu niejawnem, po wysłuchaniu prokuratora jeneralnego, obradować będzie naprzód nad zaskarżeniem nieważności. Jeżeli to zaskarżenie za późno zostało zgłoszone albo jeżeli zarzuty nieważności nie są poszczególnie i dokładnie wskazane; lub jeżeli te już są uchylone roztrzygiem sądu kasacyjnego poprzednio w tejże samej sprawie wydanym, albo jeżeli zaskarżenie nie opiera się na jednej z przyczyn nieważności w §. 281 przywiedzionych, albo nie zostało wyniesione przez osobę, mającą do tego prawo, natychmiast odrzucone będzie. Toż samo nastąpi, gdy idzie jedynie o zaskarżenie nieważności oparte na §. 281, l. 5, a sąd kasacyjny takowe za bezpodstawne uznałe. W innych zaś przypadkach albo zaraz albo po zasięgnięciu jeśli potrzeba wyjaśnienia istotnego stanu rzeczy odnośnie do twierdzonego pogwałcenia formalności (§. 281, l. 1—4), należy wyznaczyć kres (termin, dzień sądowy) do jawnego przewodu sprawy i przyzwanie oskarżonego tudzież oskarżyciela prywatnego, jeśli i ten do sprawy wchodził, w ten sposób uskutecznić, ażeby takowe otrzymali przynajmniej na ośm dni przed kresem. W przyzwaniu należy im oznajmić, że gdyby nie stanęli, ich zażalenia i wywody były by odczytane i wzięte za podstawę orzeczenia.

Jeżeli oskarżony zostaje w areszcie, należy go zawiadomić o kresie z tem oznajmieniem że tylko przez obrońcę stawać może.

Jeżeli już wymienił obrońcę lub o ustanowienie mu takowego prosił, przyzwanie tylko do obrońcy będzie wystósowane.

§. 287. Przewód sprawy przed sądem kasacyjnym na oznaczonym kresie, odbędzie się jawnie podług tego co jest przepisano w §§. 228—231.

Naprzód członek sądu kasacyjnego, wyznaczony sprawozdawcą przez prezydenta tegoż sądu, wyłuszcza dotychczasowy tok postępowania, i wskazuje przyczyny nieważności, przytoczone przez zaskarżającego oraz wywiązujące się stąd punkta sporne, nie dając poznać swego zdania co do tego jakby rzecz rostrzygnąć wypadało.

Następnie zaskarżający otrzymuje głos dla upodstawnienia swojego zaskarżenia a po nim jego przeciwnik dla dania odpowiedzi. Oskarżonemu lub jego obrońcy w każdym razie należy się ostatni wywód. Jeśli jedna strona nie stanęła, jej uciążliwości lub wywód wzajemny będą odczytane. Poczem trybunał odchodzi do izby obrad.

§. 288. Jeśli sąd kasacyjny uważa że zaskarżenie nieważności, jest bezpodstawne. odrzuci takowe, a jeżeli toż oczywiście lekkomyślnie lub tylko dla przeciągnięcia sprawy wniesione zostało, skaże zaskarżającego lub w miarę okoliczności, jego zastępcę na grzywnę od dziesięciu do stu złotych.

Jeżeli zaskarżenie nieważności ma prawną podstawę, wówczas wyrok o ile takowy jest zaskarżony i nieważnością dotknięty, należy uchylić i w miarę różności przyczyn nieważność za sobą pociągających, stósownie do poniższych przepisów orzec i dalej postępować:

1. Jeżeli zachodzi jedna z przyczyn nieważności, w §. 281 pod l. 1—5 przywiedzionych, sąd kasacyjny nakazuje ponowną rozprawę główną i odsyła sprawę według swego uznania do tego samego lub do innego trybunału pierwszej instancyi.

2. Jeżeli trybunał nieprawnie uznał się niewłaściwym lub niezałatwił oskarżenia (§. 281, l. 6 i 7), wówczas sąd kasacyjny poleca mu, aby rozprawę odbył i zawyrokował ograniczając się w ostatnim przypadku do tych punktów oskarżenia które pozostały niezałatwione.

3. We wszystkich innych przypadkach sąd kasacyjny wyrokuje w samej sprawie, biorąc za podstawę swego orzeczenia zaszłości, które trybunał pierwszej instancyi, sądząc w granicach oskarżenia (§. 281, l. 8) stwierdził. Jednak jeżeli sąd kasacyjny nie znajduje ani w wyroku ani w pobudkach stwierdzenia zaszłości, które we właściwem zastósowaniu ustawy należało wziąść za podstawę orzeczenia, wówczas odsyła sprawę końcem odbycia ponownej rozprawy i zawyrokowania do tego samego lub do innego trybunału pierwszej instancyi, a jeśli wypada do właściwego sądu powiatowego.

§. 289. Jeśli zaskarżenie nieważności tylko przeciw niektórym, zawartym w wyroku postanowieniom jest skierowane a sąd kasacyjny uznaje że te dadzą się odłączyć od osnowy całego wyroku, wolno mu także wyrok zaskarżony znieść tylko częściowo. Tak się właśnie rzecz ma wtenczas, gdy wyrok zaskarżony ma za przedmiot więcej przestępstw, a zaskarżenie nieważności ogranicza się tylko do postępowania albo do ocenienia niektórych z pomiędzy nich, ale zarazem okazuje się że potrzebne częściowe powtórzenie postępowania albo i bez tegoż nowe orzeczenie co do szczególnego przestępstwa może nastąpić.

§. 290. Sąd kasacyjny powinien się ograniczyć na nieważnościach, które zaskarżający albo wyraźnie przywodzi albo przynajmniej zrozumiale wskazuje. Wszelako jeżeli się przekona przy sposobności zaskarżenia nieważności przez kogokolwiek wyniesionego, że ustawę karną

z uszczerbkiem oskarżonego opacznie zastósowano (§. 281, l. 9—11), albo że te same pobudki, na których polega jego postanowienie na korzyść oskarżonego, stosują się także i do spółoskarżonego, który nie wyniósł zaskarżenia nieważności, wówczas powinien tak postępować jak gdyby nieważność, w mowie będąca, rzeczywiście zarzucona została.

Jeżeli zaskarżenie nieważności tylko na korzyść oskarżonego wyniesione zostało, sąd kasacyjny nie może rozciągnąć na oskarżonego surowszej kary nad tę, jaką wyrok zaskarżony wymierzył.

§. 291. Po powrocie sądu kasacyjnego do izby posłuchań, wyrok jego wraz z pobudkami powinien być ustnie ogłoszony; jeżeli oskarżony przy rozprawie w sądzie kasacyjnym nie był obecny, należy mu niezwłocznie doręczyć odpis wyroku, urzędownie uwierzytelniony, a to przez trybunał pierwszej instancyi. Co się tyczy wygotowania wyroku i prowadzenia protokółu podczas rozpraw sądu kasacyjnego, zachowane będą przepisy w §§. 260, 268 do 271 zawarte.

§. 292. W postępowaniu co do zaskarżenia nieważności, wyniesionego w obronie prawa stósować się należy zwykle do przepisów, podanych w §§. 287—291, wszelako z tą odmianą że oskarżony nie ma obowiązku brać w niem udziału i że sąd kasacyjny w takim wypadku wyrokować będzie w gronie jedenastu sędziów. Jeżeli sąd kasacyjny uważa że zaskarżenie, wyniesione dla obrony prawa jest upodstawnione, wówczas orzecze że w sprawie karnej, o którą chodzi, prawo zaskarżoną uchwałą lub postępkiem, odbytem postępowaniem lub wydanym wyrokiem obrażone zostało. Orzeczenie to jest zazwyczaj bez skutku dla oskarżonego. Wszelako jeśli oskarżony takim nieważnym wyrokiem na karę skazany został, wówczas wolno sądowi kasacyjnemu, według własnego uznania albo oskarżonego od zarzutu uwolnić albo łagodniejszy zakres kary zastósować, albo w miarę okoliczności nakazać wznowienie odbytego przeciw niemu postępowania.

§. 293. Sąd, do którego sprawa dla ponownego przewodu gwoli §. 288 i 292 odesłaną zostaje, powinien w tymże wziąść za podstawę pierwotne oskarżenie, chyba że sąd kasacyjny jaką odmianę w tej mierze zarządził.

Obowiązany jest trzymać się poglądu prawnego, z którego wychodził sąd kasacyjny w swoim roztrzygu.

Przepis §. 290, ustęp 2, powinien być także zachowany i w wyroku, który zapadnie na podstawie nowej rozprawy głównej.

Przeciw temu ostatniemu może być wyniesione zaskarżenie nieważności ze wszystkich przyczyn, w §. 281 wymienionych, o ile takowe nie zostały już załatwione orzeczeniem sądu kasacyjnego, w tej samej sprawie zapadłem.

## 2. Postępowanie w razie powołania.

§. 294. Powoływ powinien być zgłoszony w okresie, jaki przepisuje §. 284 a to w trybunale pierwszej instancyi. Ma on tylko wtedy skutek zawieszający, gdy jest wystósowany przeciw rodzajowi kary, albo gdy oskarżony nie oświadczy sam że tymczasem rozpocząć chce karę, przeciw której wymiarowi się odwołuje.

Powołujący powinien wnieść wywód uciążliwości w dniach ośmiu po zgłoszeniu.

Po wniesieniu wywodu lub po upływie wyznaczonego ku temu okresu należy przedłożyć wszystkie akty trybunałowi drugiej instancyi, który rozstrzygnie powoływ na posiedzeniu niejawnem, po wysłuchaniu nadprokuratora.

§. 295. Trybunał drugiej instancyi ograniczy się w swoim roztrzygu do punktów zaskarżonych, biorąc za podstawę orzeczenie sądu pierwszego co do winy oskarżonego i co do ustawy karnej, która ma być zastósowana. Jeżeli tenże trybunał zniży karę na korzyść jednego lub kilku spólników z pobudek, które się i do innych stosują, wówczas powinien z urzędu tak postępować, jak gdyby i ci spólnicy byli powoływ założyli.

Jeżeli powoływ założony został tylko na korzyść oskarżonego, trybunał drugiej instancyi, nie może rozciągnąć surowszej na oskarżonego kary nad tę, którą pierwszym wyrokiem orzeczono.

Przeciw jego rozstrzygowi nie służy żaden środek prawny.

§. 296. Jeżeli oprócz powoływu jedna lub druga strona założyła także zaskarżenie nieważności, wówczas przedstawiając akty sądowi kasacyjnemu, należy dołączyć i te które dotyczą powoływu W tym przypadku sąd kasacyjny, po załatwieniu lub przy załatwieniu zaskarżenia nieważności rozstrzygnie także i powoływ a to zawsze na posiedzeniu niejawnem po wysłuchaniu prokuratora jeneralnego.

## Rozdział XIX.

### O sądach przysięgłych.

### I. O sądzie przysięgłych w ogólności.

§. 297. Odbywać się będą w siedzibie każdego trybunału pierwszej instancyi co trzy miesiące zwyczajne kadencye sądu przysięgłych, a to w sądach podwładnych temu samemu trybunałowi drugiej instancyi według kolei, jaką ten ostatni oznaczy. Zwyczajne kadencye będą miały miejsce w Wiedniu co miesiąc, w innych zaś miastach, dla których prezydent trybunału drugiej instancyi uzna za potrzebne tak zarządzić, co dwa miesiące.

Jeżeli tego wymaga liczba lub ważność wniesionych oskarżeń, może zarządzić nadzwyczajną kadencyę.

Gdy są powody osobliwie ważne, trybunał drugiej instancyi może postanowić, że kadencya sądu przysięgłych, zamiast w siedzibie trybunału pierwszej instancyi, w innem odbywać się będzie miejscu.

§. 298. Zwyczajna kadencya sądu przysięgłych nie może być pierwej zamknięta, dopóki nie będą załatwione wszystkie sprawy karne, w których oddanie pod oskarżenie przy otwarciu kadencyi już było prawomocne. W tych sprawach, gdzie podczas otwarcia kadencyi sądu przysięgłych jeszcze to nie nastąpiło, rozprawa główna podczas tej samej kadencyi tylko wtedy za zezwoleniem przewodniczącego trybunału przysiężniczego może mieć miejsce, gdy oskarżyciel lub oskarżony tego żąda a przeciwnik się zgadza.

W obu atoli razach oskarżony powinien zrzec się wyraźnie służącego mu sprzeciwu (oppozycyi) przeciw oddaniu pod oskarżenie, zaskarżeniu nieważności przeciw orzeczeniu uchylającemu takowy sprzeciw i okresu, jakiego mu dozwala §. 221.

§. 299. Jeżeli oskarżyciel lub oskarżony ważne ma powody do żądania, aby sprawa nie była wytoczoną na najbliższej kadencyi, rozstrzygnie trybunał przysiężniczy, a jeśli ten jeszcze się nie zebrał, izba radna (§. 225) azali do żądania tego przychylić się wypada.

Przeciw takiemu rozstrzygowi nie służy żaden środek prawny.

§. 300. Każdy sąd przysięgłych składa się z trybunału i dwunastu przysięgłych (ława przysięgłych).

§. 301. Trybunał sądu przysięgłych składa się z trzech sędziów, z których jeden przewodniczy, i z protokolanta. Przewodniczącym mianuje prezydent trybunału drugiej instancyi zwykle prezydenta trybunału pierwszej instancyi, w którym sąd przysięgłych ma urzędować; wszelako może także na ten urząd powołać i członka tegoż trybunału lub trybunału drugiej instancyi. W każdym razie wyznaczy także członka trybunału pierwszej instancyi do zastępowania przewodniczącego. Mianowania te nastąpią w powszechności na sześć tygodni przed rozpoczęciem się kadencyi sądu przysięgłych, gdy zaś chodzi o kadencye nadzwyczajne, przynajmniej na czternaście dni przed ich rozpoczęciem i wraz z dniem i godziną otwarcia kadencyi przez dzienniki publiczne i wywieszenie na domu sądowym obwieszczone będą.

Innych członków trybunału przysiężniczego i dwóch sędziów skład tegoż sądu uzupełniających zamianuje przełożony trybunału pierwszej instancyi z grona jego członków albo z pomiędzy sędziów powiatowych przed otwarciem kadencyi sądu przysięgłych.

§. 302. Do każdej kadencyi sądu przysięgłych powołać należy trzydziestu sześciu przysięgłych i dziewięciu przysięgłych pełną liczbę uzupełniających czyli dodatkowych, pomiędzy których będzie wziętych dwunastu przysięgłych, przeznaczonych do obsadzenia ławy przysięgłych dla każdej rozprawy w szczególności.

Osobna ustawa uprawidli tworzenie spisów przysięgłych.

§. 303. Nazwiska członków trybunału, powołanych do sądu przysięgłych oraz spis przysięgłych głównych i dodatkowych udzieli trybunał pierwszej instancyi każdemu oskarżonemu, pod nieważnością, najpóźniej trzeciego dnia przed dniem, w którym zacząć się ma rozprawa główna.

## II. Tworzenie ławy przysięgłych.

§. 304. Przed samem rozpoczęcim się rozprawy głównej należy przystąpić do utworzenia ławy przysięgłych a to dla każdej sprawy karnej w szczególności, na niejawnem posiedzeniu trybunału przysiężniczego i w obec oskarżyciela, rościciela prywatnego, oskarżonego i jego obrońcy, tudzież przyzwanych przysięgłych. Czynność ta zacznie się w ten sposób że protokolant wywoła po nazwisku trzydziestu sześciu przysięgłych głównych.

§. 305. Jeżeli się stawiło mniej niż trzydziestu przysięgłych głównych, niedostający będą zastąpieni przez tyluż z pomiędzy dziewięciu przysięgłych dodatkowych w kolei następstwa losem oznaczonej.

§. 306. Skoro liczba przynajmniej trzydziestu przysięgłych jest zupełną, przewodniczący zapytuje, pod nieważnością, oskarżyciela, rościciela prywatnego, oskarżonego i przysięgłych, azali nie zachodzi przyczyna wykluczająca którego z przysięgłych od udział w niniejszej rozprawie. Te przyczyny są:

1. Gdy przysięgły ze stronami lub ich zastępcami zostaje w takim stosunku, który gwoli §. 67 wykluczałby sędziego od wykonywania urzędu sędziowskiego;

2. gdy temuż uwolnienie od zarzutu lub skazanie oskarżonego pożytek lub szkodę rokuje;

3. gdy w sprawie niniejszej użyty był za świadka sądowego, gdy występował jako donosiciel, oskarżyciel, obrońca lub zastępca rościciela prywatnego, albo był lub ma być słuchany jako świadek lub znawca;

4. gdy w poprzedniej rozprawie głównej, dotyczącej tejże samej sprawy, która obecnie przychodzi pod ponowną rozprawę główną (§. 332, 348, 350 ustęp 2), brał udział jako przysięgły.

Co do przedstawionych przyczyn wykluczenia rozstrzyga trybunał; gdyby zachodziła potrzeba uzupełnienia liczby przysięgłych nastąpi to tak jak przepisano w paragrafie poprzedzającym.

§. 307. Do utworzenia ławy przysięgłych nie można przystąpić, pod nieważnością, tylko wtedy gdy jest obecnych przynajmniej dwudziestu czterech przysięgłych, którzy gwoli poprzedzającego paragrafu nie zostali wykluczeni. Wszelako jeżeli wszyscy, mający prawo wyłączania przysięgłych, wyraźnie oświadczą że się na to zgadzają, można tworzyć ławę przysięgłych chociażby nawet liczba obecnych przysięgłych była szczuplejsza.

§. 308. Jeżeli jest więcej niż dwunastu przysięgłych, oskarżyciel może wyłączyć jedną, oskarżony zaś drugą połowę. Jeżeli liczba przysięgłych jest nieparzysta, oskarżony ma prawo wyłączyć o jednego więcej. Jeżeli jest więcej oskarżycieli lub więcej oskarżonych, pierwsi prawo wyłączenia oskarżycielowi, drudzy takież prawo oskarżonemu służące, wspólnie wykonywają. Jeśli się nie zgadzają co do sposobu wykonywania spólnego, los roztrzygnie w jakiej kolei następstwa za każdym razem prawo wyłączenia wykonywać mają. Wyłączenie przez jednego, spólne prawo mającego, waży wtedy tyle i tak się policza jak gdyby wszyscy wyłączyli.

§. 309. Nazwiska przysięgłych wkładają się do urny. Przewodniczący oznajmia każdemu interesowanemu ilu mu wolno wyłączyć, a jeśli potrzeba stanowi w jaki sposób odbywać się ma wykonywanie prawa wyłączenia. Poczem wyciąga z urny nazwiska po jednem i odczytuje.

Po wyciągnieniu i odczytaniu każdego z osobna nazwiska mający prawo wyłączenia oświadczać będą, a naprzód oskarżyciel, dopóki swego prawa nie wyczerpną, azali przysięgłego przyjmują lub wyłączają. Jeżeli oświadczenie nie nastąpi wprzód zanim dalsze nazwisko wyciągnięte będzie z urny, znaczy to tyle co przyjęcie. Nie wolno oznajmiać powodów przyjęcia lub wyłączenia.

Skoro wyciągnięto dwunastu przysięgłych nie wyłączonych albo tylko tyle nazwisk pozostaje w urnie, ile potrzeba do uzupełnienia liczby przysięgłych aż do dwunastu, utworzona jest ława przysięgłych, przed którą rozprawa główna toczyć się ma.

§. 310. Jeżeli jest do przewidzenia, że rozprawa główna więcej zabierze czasu, przewodniczący może postanowić że się przybierze jednego lub dwóch zastępców a tem samem że zamiast dwunastu przysięgłych będzie wylosowanych trzynastu lub czternastu, z których pierwsi dwunastu będą przysięgłymi głównymi inni zaś zastępcami przysięgłych. W tym przypadku liczba dozwolonych wyłączeń będzie stosunkowo mniejsza. Zastępcy przysięgłych powinni być bez przerwy obecni przy całej rozprawie, a gdyby którego z przysięgłych głównych zaszła jakowa przeszkoda, tak iżby nie mógł się znajdować na całej rozprawie aż do orzeczenia przysięgłych, wchodzą na ich miejsce w tej kolei następstwa w jakiej nazwiska ich były wyciągnięte.

## III. Rozprawa główna przed sądem przysięgłych.

§. 311. W rozprawie głównej przed sądem przysięgłych zachować należy przepisy, objęte rozdziałem XVIII. chyba że niniejszy rozdział inaczej stanowi. Wszystko co jest przepisano pod względem trybunału i przewodniczącego stosuje się także i do trybunału przysiężniczego i jego przewodniczącego.

W szczególności przewodniczący trybunału przysięźniczego obowiązany jest objaśnić należycie przysięgłych jak mają sprawować swoje urzędowanie, wyłuszczyć im nad czem obradować będą a w razie potrzeby zwrócić im uwagę na ich obowiązki.

### 1. Rozpoczęcie rozprawy głównej i odebranie przysięgi od przysięgłych.

§. 312. Skoro ława przysięgłych jest utworzoną i przysięgli zajęli z kolei miejsca w tym porządku, w jakim ich nazwiska z urny zostały wyciągnięte, rozprawa główna zaczyna się od wywołania sprawy przez protokólanta. Przewodniczący zadaje oskarżonemu pytania ogólne, w §. 240 przepisane, i upomina go tak jak tenże paragraf rozkazuje.

§. 313. Poczem przewodniczący pod nieważnością, odbiera przysięgę od przysięgłych. Tym końcem przemawia do przysięgłych, którzy z miejsc swych powstać winni w te słowa:

„Przysięgacie panowie i ślubujecie w obec Boga, że dowody, które przeciw lub za oskarżonym przedstawione będą z najsumienniejszą bacznością roztrząśniecie, że nic nie spuścicie z uwagi, coby mogło wypaść na korzyść lub niekorzyść oskarżonego, że się wiernie zastosujecie do prawa, któremu skuteczność zapewnić macie, że przed waszem orzeczeniem względem tego co było przedmiotem rozprawy z nikim, oprócz spółprzysięgłych, znosić się nie będziecie, głosowi przychylności lub nieprzychylności, bojaźni lub złośliwości nie tylko nie dacie posłuchu, ale owszem z bezstronnością i stałością, jakie prawych i wolnych mężów znamionują, tylko przedstawionemi dowody za i przeciw oskarżonemu i opartem na nich przeświadczeniem, w orzeczeniu waszem powodować się będziecie, jak za to przed Bogiem i sumieniem swojem odpowiedzieć jesteście gotowi.“

Następnie przewodniczący wywołuje każdego z osobna przysięgłego, który odpowiada: „Przysięgam, tak mi Boże dopomóż!“ — Wyznanie religijne przysięgłych żadnej tu nie stanowi różnicy. Tylko tacy, których wyznanie nie dozwala przysięgać, zobowiązują się przez podanie ręki.

### 2. Postępowanie dowodowe.

§. 314. Po oprzysiężeniu przysięgłych przewodniczący wzywa protokólanta aby przywołał świadków i znawców.

Tak w tym względzie jak co do tymczasowego oddalenia tychże z izby sądowej i co do postępowania przeciw niepowolnym świadkom i znawcom zachować należy przepisy §§. 241—243.

Następnie przewodniczący nakazuje, pod nieważnością odczytać akt oskarżenia a jeśli jest orzeczenie, które postanawia wypuścić jakowy punkt oskarżenia, także i to orzeczenie.

§. 315. Po czem przewodniczący słucha oskarżonego i kieruje wytaczaniem dowodów, przy zachowaniu przepisów, w §§. 245—254 zawartych. Wspomnione w §. 249 prawo zadawania pytań służy także przysięgłym i ich zastępcom. Mogą także wnosić o dostarczenie im dowodów, gdy chodzi o wyjaśnienie ważnych zaszłości.

Ocenienie tych wniosków pozostawione jest trybunałowi.

### 3. Zakreślanie pytań dla przysięgłych.

§. 316. Po zamknięciu postępowania dowodowego, przewodniczący, po uprzedniem naradzeniu się z trybunałem zakreśla pytania dla przysięgłych. Po podpisaniu ich przez przewodniczącego, powinny być, pod nieważnością, odczytane i tak oskarżycielowi jak obrońcy

na żądanie udzielone na piśmie. Strony mają prawo żądać zmiany w pytaniach lub przydania innych pytań; żądania te natychmiast rozstrzyga trybunał. Jeżeli w pytaniach nastąpią zmiany, pytania jeszcze raz będą odczytane.

§. 317. Zakreślanie pytań przysięgłym nie ma miejsca jako zbyteczne, gdy trybunał wysłuchawszy strony uzna, że oskarżonego należy uwolnić od zarzutu, bądź że zaszedł jeden z przypadków w §. 259, l. 1 i 2, omówionych, bądź że karygodność czynu oskarżonemu zarzuconego uchyloną została przez przedawnienie lub ułaskawienie, albo też ściganie wykluczone jest z przyczyn prawa przewodowego.

§. 318. Pytanie główne zmierza do tego: Azali oskarżony winnym jest popełnienia czynu, który jest przedmiotem oskarżenia? W tem pytaniu, należy zamieścić wszystkie ustawowe znamiona przestępstwa, przydając szczególne okoliczności czynu z odniesieniem się do miejsca, czasu, przedmiotu itd. gdy to potrzebnem jest do jasnego określenia czynu lub do osądzenia roszczonych odszkodzeń.

§. 319. Jeżeli twiedzono że zachodził stan lub okoliczności, które wykluczałyby lub uchylały karygodność, należy zakreślić pytanie odpowiednie temu twierdzeniu, chyba że chodzi o który z przypadków w §. 317 omówionych.

§. 320. Jeśli twierdzono takie okoliczności, w skutek których, przypuszczając ich prawdziwość, oskarżony o dokonaną zbrodnię lub występek, byłby tylko winnym usiłowania, lub oskarżony, jako sprawca, okazywałby się tylko być spólnikiem lub uczestnikiem, albo gdyby według tych okoliczności czyn zarzucony oskarżonemu podpadał innemu zakresowi kary, który nie jest surowszy nad zakres w akcie oskarżenia przytoczony, wówczas należy przysięgłym zakreślić odpowiednie tym okolicznościom pytania.

Pytanie zaś, któreby czyn zarzucony oskarżonemu podciągało pod pojęcie przestępstwa cięższą zagrożonego karą, nie może być zakreślone, chyba za przyzwoleniem oskarżonego. Jeśli ten przyzwolenia odmawia albo trybunał dla podstawniejszego przygotowania rozprawy uważa to za potrzebne, może zastrzedz (§. 263, ustęp 4. §. 264) oskarżycielowi ściganie odnośnych czynów, byleby oskarżyciel uczynił o to wniosek najpóźniej przed rozpoczęciem obrady przysięgłych.

§. 321. Jeżeli oskarżony, na rozprawie głównej, jeszcze i o inny czyn zostanie obwinionym, oprócz tego o który był oskarżony, można i na ten zakreślić osobne pytania.

Zakreślenie atoli takich pytań nie będzie miało miejsca, jeśli się okaże iż dokładniejsze przygotowanie oskarżenia lub obrony jest potrzebne, albo gdyby oskarżony w razie twierdzących na nie odpowiedzi surowszemu podpadał zakresowi kary nad ten, jaki w akcie oskarżenia jest przytoczony, a nie zgadzał się na natychmiastowe wyrokowanie.

Wszelako w obu tych przypadkach należy zastrzedz (§§. 263 i 264) oskarżycielowi, na wniosek jego ściganie odnośnych czynów.

§. 322. Okoliczności obciążające i zwalniające wtedy są tylko przedmiotem zakreślania pytań przysięgłym, gdy byt takiej okoliczności pociąga za sobą gwoli ustawy zmianę w zakresie lub rodzaju kary.

§. 323. Pytania dla przysięgłych w ten sposób należy zakreślać, ażeby na nie odpowiedzieć mogli „tak“ lub „nie“.

Pozostawia się uznaniu sędziowskiemu w każdym szczególnym przypadku które okoliczności w jedno pytanie ująć lub w osobnych pytaniach umieścić należy, równie jak oznaczenie kolejnego pytań następstwa.

Pytania, które zakreślają się tylko na przypadek odpowiedzi twierdzącej (pytania dodatkowe) lub na przypadek przeczącej na inne pytanie (pytania ewentualne), oznaczyć należy wyraźnie jako takie. Na przypadek twierdzącej odpowiedzi na pytanie, można żądać zakreślenia pytań dodatkowych a to w tym celu, aby znamię ustawowe w pytaniu zawarte odniesione było do tej zaszłości, która temuż znamieniu w rzeczywistości odpowiada.

### 4. Wywody stron i przewodniczącego.

§. 324. Gdy nastąpi odczytanie pytań, po którem odstąpienie od oskarżenia nie ma już miejsca, wysłuchać należy oskarżyciela i rościciela prywatnego, oskarżonego i jego obrońcę a to w kolejnem następstwie, jakie oznacza §. 255. Wywody ich powinny się tu ograniczać do wyników rozprawy głównej, które mają służyć za podstawę orzeczeniu przysięgłych. Roztrząsanie wyników rozprawy głównej które podlegają orzeczeniu trybunału, pozostawić należy do poźniejszej chwili (§. 335).

§. 325. Następnie oznajmia przewodniczący że rozprawa jest zamknięta; streszcza ważniejsze wyniki rozprawy głównej, przytacza jak najkrócej dowody przemawiające za lub przeciw oskarżonemu, niedając jednak poznać swego własnego o nich zdania. Wyjaśnia przysięgłym ustawowe znamiona przestępstwa oraz znaczenie wyrażeń prawnych, znajdujących się w pytaniach, zwraca im uwagę na ich obowiązki w ogólności a w szczególności na przepisy jak mają obradować i głosować. Nikomu nie wolno przerywać wywodu przewodniczącego ani takowego rozbierać, ale wolno każdej stronie żądać aby objaśnienia przez przewodniczącego przysięgłym pod względem prawa udzielone, były w protokóle zapisane.

Przewodniczący oddaje napisane pytania przysięgłym, którzy następnie odchodzą do izby obrad. Należy im oddać także akt oskarżenia, odczytane orzeczenie (§. 314), przedmioty dowodowe, protokóły oględzin, tudzież inne akty przewodowe, z wyjątkiem tych zeznań protokólarnych, które podczas rozprawy głównej odczytane nie były. Zarazem nakazuje przewodniczący wyprowadzić oskarżonego z izby posłuchań.

### 5. Narada i uchwała przysięgłych.

§. 326. Przysięgli wybierają z pomiędzy siebie starszego, a to prostą większością głosów. Przed przystąpieniem do obradowania, starszy odczyta przysięgłym następujące pouczenie:

„Prawo nie wymaga od przysięgłych aby się sprawiali dla czego takie a nie inne mają przekonanie; nie zakreśla im prawideł, według których by sądzić należało czy dowód jest zupełny i dostateczny. Wzywa ich tylko aby roztrząsnąwszy starannie i sumiennie wszystkie za i przeciw oskarżonemu przedstawione dowody, zapytali się samych siebie jakie wrażenie na nich zrobiły wytoczone na rozprawie głównej dowody przeciw obwinionemu i jego obrona.

„Jedynie podług przekonania, osiągnionego na podstawie tak roztrząsnionych przez siebie dowodów, powinni orzekać czy oskarżony jest lub nie jest winnym.

„Powinni wciąż pamiętać na to że ich narada ograniczać się ma do samych tylko przedłożonych pytań, do zaszłości, które są podstawą oskarżenia lub zostają z niem w związku. Nie oni ale tylko sędziowie powołani są do wyrzeczenia skutków prawnych.

jakie spadną na oskarżonego w razie uznania go winnym. Dla tego też przysięgli powinni orzekać bez względu na skutki prawne swojego orzeczenia.“

To pouczenie tudzież §§. 327—330 ustawy niniejszej będą przybite, w kilku okazach, w izbie radnej przysięgłych.

§. 327. Niewolno przysięgłym opuszczać izby obrad dopóki nie wydadzą orzeczenia. Podczas ich narad nikt nie może wchodzić do izby obrad bez pisemnego pozwolenia przewodniczącego; przez ten czas jest im także zabronione wszelkie porozumiewanie się z osobami trzeciemi. Przysięgłego, który postąpi sobie wbrew temu zakazowi, skaże trybunał na grzywnę od dziesięciu do stu złotych, trzecie zaś osoby, któreby przeciw temu przepisowi wykroczyły, na areszt przez dwadzieścia cztery godziny.

Gdyby w gronie przysięgłych wszczęły się wątpliwości co do postępowania, jakie mają zachować, albo co do znaczenia zakreślonych pytań albo co do ułożenia odpowiedzi, wówczas na pisemne zaproszenie starszego uda się do przysięgłych przewodniczący z przybraniem protokólanta tudzież oskarżyciela i obrońcy, jeżeli ci są obecni w domu sądowym.

Pouczenie, jakie przewodniczący w tej mierze udzieli, będzie, na żądanie, wpisane do protokółu.

Jeżeli przysięgli oznajmią życzenie zmiany lub uzupełnienia zakreślonych sobie pytań, należy to poddać pod rozprawę na posłuchaniu na nowo otwartem, a następnie roztrzygnąć.

Przy głosowaniu przysięgłych nie może nikt być obecnym a to pod nieważnością.

§. 328. Po odbytej naradzie starszy zbiera ustne głosy przysięgłych co do poszczególnych pytań, a to w tym porządku, w jakim je przewodniczący zakreślił, zapytując każdego z osobna przysięgłego o zdanie; starszy daje swój głos na ostatku. Przysięgli głosują odpowiadając na każde pytanie „tak“ albo „nie“; wszelako wolno im także odpowiedzieć na pytanie po części twierdząco, po części zaś przecząco.

Jeżeli odpowiedź jest częściowo twierdząca, powinni przydać w krótkości ograniczenie Odpowiedź ich wtedy opiewa: „tak ale nie z temi lub owemi okolicznościami, w pytaniu zawartemi.“

§. 329. Na pytanie co do winy tudzież na pytania dotyczące okoliczności obciążających, wtedy tylko można odpowiedzieć twierdząco, gdy jest większość wynosząca przynajmniej dwie trzecie głosów. We wszystkich innych razach rozstrzyga prosta większość głosów; w razie równości głosów przeważa zdanie, które jest korzystniejsze dla oskarżonego. Jeżeli jakie pytanie główne rozwiązane zostało twierdząco na niekorzyść oskarżonego, przysięgli przegłosowani, mogą się wstrzymać od głosowania nad pytaniem dodatkowem, na ten przypadek zakreślonem; głosy ich doliczą się wtedy do głosów najkorzystniejszych dla oskarżonego.

Starszy oblicza głosy i pisze obok każdego pytania, według tego jak które przez przysięgłych zostało załatwione „tak“ albo „nie“, jeśli wypada, z ograniczeniami, przy wyrażeniu stosunku głosów.

Orzeczenie przysięgłych podpisze starszy. W zapisce orzeczenia nie powinno być żadnego przeskrobania; przekreślenia, przypiski na brzegu lub wyrazy wsunięte będą wyraźnie poświadczone przez starszego, który to poświadczenie podpisze.

### 6. Orzeczenie przysięgłych.

§. 330. Po skończonem głosowaniu przysięgli wracają do izby posłuchań i zajmują napowrót swoje miejsca. Przewodniczący wzywa ich ażeby oznajmili wynik swojej narady. Następnie powstaje starszy przysięgłych i mówi:

„Przysięgli na zakreślone sobie pytania odpowiedzieli pod świętością przysięgi i według sumienia, jak następuje:“

Potem odczytuje, a to pod nieważnością, w obec wszystkich przysięgłych, wszystkie zakreślone im pytania i zaraz po każdem pytaniu dołączone orzeczenie przysięgłych. Nakoniec oddaje podpisany przez siebie arkusz z pytaniami przewodniczącemu, który się na takowym podpisuje wraz z protokólantem.

Po opuszczeniu izby obrad przez przysięgłych żaden z nich nie może odstąpić od swego poprzedniego zdania; nowa obrada tylko wtenczas może być dozwoloną, gdy chodzi o usunięcie mylnego nadmienienia które się w orzeczenie przysięgłych tylko przez opaczne zrozumienie wśliznęło.

§. 331. Jeśli orzeczenie przysięgłych jest niejasne, niezupełne lub samo z sobą sprzeczne, trybunał wyda zaraz co do niego uchwałę i zwróci przysięgłym pytania i odpowiedzi z wezwaniem, aby się udali do swojej izby radnej i po nowej naradzie orzeczenie swoje poprawili. W takim razie wolno trybunałowi, po wysłuchaniu stron uchwalić takie zmiany i uzupełnienia pytań, jakie się okażą pożądanemi. Przewodniczący oznajmia przysięgłym że mają tylko prawo do poczynienia zmian w odpowiedziach uwątpliwionych oraz do odpowiedzenia na pytania nowe lub przedłożone w zmienionym układzie.

§. 332. Jeżeli oskarżonego uznano winnym, a trybunał mniema jednomyślnie że się przysięgli w orzeczeniu swojem co do głównego przedmiotu sprawy pomylili, trybunał orzecze, o co jednak stronie wnosić nie wolno, że zawyrokowanie zawiesza się aż do najbliższej kadencyi sądu przysięgłych a sprawa przed inny sąd przysięgłych odesłaną zostaje. Jeżeli trybunał uważa że przysięgli w swojem orzeczeniu co do oskarżenia przeciw więcej osobom wystósowanego, tylko co do jednego oskarżonego albo gdzie jest kilka punktów oskarżenia tylko co do jednego z tychże pomylili się, wówczas odesłanie ograniczy się do tego oskarżonego lub do tego punktu, a nie dotyczy innych. Wzięcie udziału w pierwszej rozprawie wyklucza każdego sędziego od przewodniczenia a każdego przysięgłego od urzędowania na ponownej rozprawie. Jeżeli orzeczenie drugiego sądu przysięgłych zgadza się z orzeczeniem pierwszego, trybunał powinien je wziąść za podstawę swego wyroku.

### 7. Dalsze postępowanie i wyrok trybunału.

§. 333. Następnie przewodniczący poleca wprowadzić na powrót oskarżonego do izby posłuchań, i w jego obecności odczytać orzeczenie przysięgłych lub orzeczenie gwoli poprzedzającego §. 332 zapadłe. Odczytanie uskuteczni protokólant.

§. 334. Jeżeli orzeczenie przysięgłych opiewa „nie jest winnym“, trybunał przysiężniczy zawyrokuje natychmiast uwolnienie oskarżonego od zarzutu. Wyrok ten będzie niezwłocznie wydany oskarżonemu.

§. 335. Jeśli oskarżonego uznano winnym, należy dać naprzód głos oskarżycielowi a to tym końcem, ażeby postawił wniosek co do zastósowania przepisu, który stanowi karę, tudzież co do uwzględnienia okoliczności obciażających i zwalniających. Następnie wysłuchać

trzeba rościciela prywatnego, oskarżonego i jego obrońcę, przy zachowaniu przepisów §. 235. Wywody nie mogą zmierzać do uwątpliwienia tego co orzeczenie przysięgłych za rzecz niewątpliwą uznało, ale tylko mają się ograniczać do zastósowania kary, a jeśli wypada, do roszczonych odszkodzeń.

§. 336. Poczem trybunał, jeśli tego uzna potrzebę, odchodzi do izby obradnej. Czy w tym razie oskarżony ma być wyprowadzony, zależy od uznania przewodniczącego. Głosowaniem kieruje przewodniczący stosownie do przepisów zawartych w §§. 19 i następnych.

§. 337. Jeśli trybunał mniema że czyn, który przez oskarżonego według orzeczenia przysięgłych popełnionym został, nie jest w ustawie karą zagrożony, wyrzecze uwolnienie oskarżonego od zarzutu.

§. 338. W innych przypadkach, trybunał sumiennie roztrząsnąwszy okoliczności obciążające i zwalniające, wymierza odpowiednią karę, a to nawet wtenczas gdy przypadek po orzeczeniu przysięgłych, nie podlega już sądztwu trybunału przysięźniczego.

Mocen jest karę, którą gwoli ustawy należałoby wymierzyć między dziesięciu a dwudziestu latami lub na całe życie, złagodzić ze względu na zbieg nader ważnych i przeważających okoliczości zwalniających, nie co do rodzaju ale co do czasu trwania, jednak nie poniżej trzech lat.

W tych przypadkach, na które ustawa naznacza karę między pięciu a dziesięciu laty, wolno trybunałowi z powodu takich okoliczności zwalniających i łagodniejszy rodzaj kary więzienia zastósować i też karę co do czasu trwania skrócić, jednak nigdy poniżej jednego roku.

§. 339. Jeżeli więcej osób zostaje skazanych na karę śmierci, należy także postanowić w wyroku, w jakim porządku skazani mają być traceni.

§. 340. Zaraz po zapadłym wyroku karzącym, przewodniczący ogłasza takowy na jawnem posłuchaniu sądowem a to w obec oskarżyciela, oskarżonego (§. 234) i obrońcy.

Przewodniczący powinien zarazem przytoczyć główniejsze pobudki wymiaru kary, przy odczytaniu tych miejsc ustawy, na których wyrok polega, i objaśnić oskarżonego jakie onemu środki prawne służą.

Wygotowanie wyroku winno nastąpić w tym sposobie, jaki przepisany jest w §§. 260 i 270, i obejmować także pytania przysięgłym zakreślone i odpowiedzi na takowe.

§. 341. Jeżeli trybunał przysięźniczy wydał wyrok śmierci, wówczas zaraz po ogłoszeniu takowego, za przybraniem prokuratora weźmie pod obradę, azali skazaniec na ułaskawienie zasługuje lub nie, i jaka kara zamiast kary śmierci w razie ułaskawienia byłaby stosowną. Spisany w tej mierze protokół należy dołączyć do aktów, które będą przedstawione sądowi kasacyjnemu bądź przez trybunał przysięźniczy bądź przez trybunał pierwszej instancyi, a to nawet wtenczas gdy przesłanie ich tamże nie ma miejsca z tego względu że zaskarżenie nieważności nie nastąpiło. Po prawomocności wyroku sąd kasacyjny prześle te akta ministrowi sprawiedliwości dołączając swoje zdanie, jakie, wysłuchawszy prokuratora jeneralnego na posiedzeniu niejawnem, poweźmie.

§. 342. Protokółowanie rozprawy głównej, toczącej się przed sądami przysięgłych, będzie zastosowane do przepisów, w §§. 271 i 272 podanych. Oprócz tego protokół

powinien wymieniać nazwiska przysięgłych, i mieścić wzmiankę o przebiegu postępowania podczas tworzenia ławy przysięgłych. i o odebraniu przysięgi od przysięgłych. Arkusz obejmujący pytania należy przyszyć do protokółu.

## IV. Środki prawne przeciw wyrokom sądów przysięgłych.

§. 343. Środki prawne, służące przeciw wyrokom sądów przysięgłych są: zaskarżenie nieważności i powołanie (§. 280).

§. 344. Zaskarżenie nieważności wtedy tylko wyniesione być może. gdy zachodzi jeden z następujących przypadków:

1. gdy trybunał przysięzniczy nie był należycie obsadzony, gdy ława przysięgłych nie była w pełnej liczbie, gdy nie wszyscy sędziowie i przysięgli znajdowali się przy całej rozprawie, poprzedzającej orzeczenie przysięgłych, albo gdy w orzekaniu brał udział wykluczony sędzia (§§. 67 i 68) lub przysięgły (§. 306); chyba że zaskarżający o okoliczności zaszłościowej, z której nieważność wypływa, wiedział jeszcze przed lub podczas rozprawy głównej a nie wystąpił z zarzutem zaraz przy rozpoczęciu rozprawy głównej lub zaraz po dowiedzeniu się o tej okoliczności;

2. gdy rozprawa toczyła się bez przybrania obrońcy:

3. gdy pomimo zastrzeżenia się zaskarżającego podczas rozprawy głównej odczytano pismo, obejmujące nieważny gwoli ustawy akt dochodzenia wstępnego lub śledztwa przygotowawczego;

4. gdy w rozprawie głównej zaszła obraza lub pominięcie takiego przepisu, którego zachowanie ustawa wyraźnie pod nieważnością przepisuje (§§. 120, 151, 152, 170, 201, 228, 244, 247, 250, 260, 271, 303, 306, 307, 313, 314, 316, 327. 330 i 427);

5. gdy podczas rozprawy głównej na jaki wniosek zaskarżającego nic nie orzeczono albo gdy w orzeczeniu wpadkowem, zapadłem wbrew jego wnioskowi lub sprzeciwianiu się, na ustawy lub zasady postępowania nie zważano lub je opacznie stósowano, pomimo że ich zachowania wymaga sama istota postępowania, które zapewnia tak ściganie w drodze karnej jak obronę;

6. gdy zaszła obraza przepisów w §§. 318 do 323 zawartych;

7. gdy przysięgłym zakreślono pytanie z obrazą przepisu, podanego w §. 267 a na to pytanie nastąpiła odpowiedź potakująca;

8. gdy przewodniczący dał przysięgłym mylne pouczenie pod względem prawa (§§. 325 i 327);

9. gdy odpowiedź przysięgłych jest niejasna. niezupełna lub sama z sobą sprzeczna;

10. gdy przez rozstrzyg trybunału co do pytania:

*a)* azali czyn, zarzucony oskarżonemu, stanowi przestępstwo podlegające sądztwu sądów;

*b)* czy są okoliczności, które uchylają karygodność czynu lub wykluczają jego ściganie; nakoniec

*c)* czy zachodzi brak oskarżenia, które gwoli ustawy jest potrzebne,

ustawa obrażoną lub opacznie została zastósowaną;

11. gdy czyn, będący podstawą roztrzygu, w skutek opacznego wytłumaczenia ustawy, podciągnięto pod ustawę karną, która się do niego nie stosuje;

12. jeżeli trybunał, wymierzając karę, przekroczył granicę ustawowego zakresu kary, o ile takowy zależy od okoliczności obciążających lub zwalniających, wyraźnie w ustawie wymienionych, albo granice służącej mu władzy pod względem zamiany lub złagodzenia kary, albo obraził lub opacznie zastósował przepisy §. 293, ustęp 3, albo §. 359, ustęp 4.

Nieważności pod 3—6 wyszczególnione nie mogą być zarzucane na korzyść oskarżonego, gdy się niewątpliwie okazuje że zaszłe uchybienie co do formy nie może mieć na orzeczenie takiego wpływu, któryby szkodził oskarżonemu.

Na niekorzyść oskarżonego nie można nigdy zarzucać nieważności pod liczbami 2 i 7 przytoczonych, wymienione zaś pod liczbami 3—6 tylko wtenczas, gdy jest rzeczą widoczną że obraza formy mogła wywierać na orzeczenie wpływ, który wyrządza uszczerbek oskarżycielowi, a oprócz tego oskarżyciel tej obrazie sprzeciwiał się, żądał orzeczenia trybunału i zaraz po odmowie lub ogłoszeniu orzeczenia zastrzegł sobie zaskarżenie nieważności.

§. 345. Powołanie może być założone, atoli z ograniczeniami w §. 283 wyszczególnionemi, i tylko co do orzeczenia kary i co do rozstrzygu względem roszczeń prywatnych.

§. 346. Prawo powołania i zaskarżenia nieważności które zresztą mogą być ze sobą połączone, postępowanie przy zgłoszeniu i wywodzie, przy wniesieniu wywodu wzajemnego, tudzież podczas rozprawy i rozstrzygania, urządzone są przepisami, w §§. 282 do 291 zawartemi.

Zgłoszenie nastąpić może zaraz na posiedzeniu trybunału przysięźniczego; jeśli ma później nastąpić, trzeba je wnieść do trybunału pierwszej instancyi, do którego należy także i dalsze postępowanie i przedstawienie aktów sądowi kasacyjnemu, lub, jeśli wypada, trybunałowi drugiej instancyi.

§. 347. Jeżeli oskarżony nie oświadczy sam, że własnym kosztem chce wysłać obrońcę na posłuchanie sądu kasacyjnego, wówczas sąd kasacyjny ustanowi mu obrońcę z rzędu tych, którzy mieszkają w jego siedzibie.

§. 348. Jeśli zachodzi jeden z przypadków, wyszczególnionych w §. 344, liczba 1 do 9, sąd kasacyjny zniesie orzeczenie przysięgłych i wyrok na niem oparty, i odeśle sprawę do najbliższej kadencyi sądu przysięgłych tego trybunału, który wyznaczy do odbycia ponownej rozprawy i zawyrokowania, chyba że uwolni oskarżonego od zarzutu z przyczyny, w §. 344, liczba 7 przywiedzionej.

Jeżeli zarzut nieważności nie wszystkich części orzeczenia przysięgłych dotyczy, a rozłączenie da się uczynić, wówczas sąd kasacyjny w postanowieniu swojem te części do których się nie odnosi zarzut nieważności, pozostawi bez zmiany i poleci trybunałowi przysięźniczemu, do którego sprawa odesłaną zostaje, aby i te także wziął za podstawę swego orzeczenia.

§. 349. Jeżeli zachodzi nieważność w §. 260 wymieniona, sąd kasacyjny odeśle sprawę do tego trybunału, w którym odbyło się posiedzenie sądu przysięgłych i poleci mu, ażeby w gronie trzech sędziów, o ile można tych samych, którzy wchodzili w skład trybunału na posłuchaniu sądu przysięgłych, wydał nowy wyrok na podstawie poprzedniego orzeczenia przysięgłych.

§. 350. Jeżeli sąd kasacyjny uzna, że wyrok trybunału przysięźniczego obraził lub opacznie zastósował ustawę (§. 344, liczba 10—12), naówczas, w powszechności zarazem zawyrokuje w głównym przedmiocie sprawy.

Wszakże jeżeli zaszłości, które wypadałoby wziąść za podstawę wyrokowania, nie są orzeczeniem przysięgłych za udowodnione uznane, odeśle sprawę końcem odbycia jeszcze raz rozprawy do najbliższej kadencyi sądu przysięgłych tego obrębu który wyznaczy, albo do właściwego sądu jeśli przestępstwo gwoli dobrze zastosowanej ustawy nie podlega orzecztwu sądu przysięgłych.

§. 351. Pogląd prawny służący za podstawę rozstrzygowi sądu kasacyjnego, wiąże sądy niższe w razie nakazania ponownego odbycia rozprawy głównej.

Przeciw wyrokowi po tej rozprawie zapadłemu służą też same środki prawne co przeciw pierwszemu orzeczeniu.

## Rozdział XX.

### O wznowieniu postępowania karnego i o przywróceniu przeciw upłynionym okresom.

#### I. Wznowienie postępowania.

§. 352. Jeżeli postępowanie karne przeciw komu zakończone zostało przez zaniechanie, odrzucenie oskarżenia albo odstąpienie od takowego przed rozprawą główną, wówczas do żądania prokuratora lub oskarżyciela prywatnego o wznowienie tegoż postępowania tylko wtedy przychylić się można, gdy karygodności czynu nie zgasiło jeszcze przedawnienie, albo gdy są przedstawione nowe dowody tego rodzaju, że rokują możność przekonania obwinionego.

Żądanie to rozstrzyga izba radna po odbyciu dochodzeń wstępnych, za potrzebne uznanych; przeciw rozstrzygowi można wynieść zażalenie do trybunału drugiej instancyi. Zażalenie to należy podać do trybunału pierwszej instancyi w trzech dniach po oznajmieniu uchwały.

Wznowienie postępowania karnego nie może być nigdy dozwolone oskarżycielowi prywatnemu, który cofnął swoję skargę.

§. 353. Skazany prawomocnie może domagać się wznowienia postępowania karnego, nawet po odcierpianej karze;

1. gdy zostało wykazanem, że skazanie go nastąpiło w skutek sfałszowania dokumentu lub fałszywego świadectwa lub przekupstwa lub innego przestępstwa osoby trzeciej;

2. gdy przedstawia nowe zaszłości lub dowody, które same przez się lub w połączeniu z dowodami poprzednio osiągnionemi okazują się być tego rodzaju, że pociągną za sobą uwolnienie od zarzutu lub skazanie za czyn, podpadający łagodniejszej ustawie karnej, albo gdy

3. za ten sam czyn dwie lub więcej osób różnemi wyrokami skazano a z porównania tych wyroków tudzież zaszłości, służących im za podstawę, wypływa w koniecznej następności bezwina jednej lub więcej osób.

§. 354. Wznowienia postępowania karnego na korzyść oskarżonego, mogą żądać nawet po jego zgonie te wszystkie osoby, które miałyby prawo wynieść w jego obronie zaskarżenie nieważności lub założyć powoływ. Jeżeli do wiadomości prokuratora dojdzie okoliczność, która upoważnia do żądania aby postępowanie karne było wznowione na korzyść oskarżonego (§. 353), w takim razie tenże prokurator obowiązany jest zawiadomić

o tem oskarżonego lub inną osobę do wystąpienia z tem żądaniem prawo mającą albo sam z żądaniem wystąpić.

§. 355. Jeżeli oskarżony od zarzuconego mu czynu wyrokiem prawomocnym uwolniony został, prokurator lub oskarżyciel prywatny wtenczas tylko domagać się mogą wznowienia postępowania karnego względem tegoż samego czynu, gdy karygodność takowego nie zgasła jeszcze przez przedawnienie, i gdy albo

1. wyrok zapadł w skutek sfałszowania dokumentu lub fałszywego świadectwa, przekupstwa lub innego przestępstwa oskarżonego lub osoby trzeciej, albo

2. oskarżony przyzna się później sądownie lub pozasądownie do przypisywanego sobie czynu, albo się okażą inne nowe zaszłości lub środki dowodowe, które same przez się lub w połączeniu z dowodami poprzednio osiągnionemi tego są rodzaju że na ich podstawie oskarżony może być przekonanym.

§. 356. Gdy chodzi o to aby czyn, za który oskarżony jest skazany, oceniony był podług surowszej ustawy karnej, prokurator może się domagać wznowienia postępowania karnego, ale tylko pod warunkami w §. 355 wymienionemi a nadto tylko wtedy, gdy

1. zbrodnia rzeczywiście dokonana zagrożona jest karą śmierci lub dożywotniego więzienia, kiedy tymczasem według zakresu kary, wziętego za podstawę wyrokowania, tylko czasową karę więzienia orzec było można, albo gdy

2. należałoby rozciągnąć najmniej dziesięcioletnią karę więzienia kiedy tymczasem wymiar kary nastąpił w zakresie ustawowym, który lat pięciu nie przechodzi; albo gdy

3. czyn okazuje się być zbrodnią, kiedy tymczasem oskarżony został skazanym tylko za występek albo za jedno z przestępstw, których sądzenie poruczone jest sądowi powiatowemu.

§. 357. Wznowienie postępowania karnego żądane będzie w tym trybunale pierwszej instancyi, gdzie toż postępowanie się toczyło. Jeżeli sąd powiatowy osądził czyn, który okazuje się być zbrodnią, żądanie wnieść należy do tego trybunału pierwszej instancyi, w którego obrębie ów sąd się znajduje.

Sędzia śledczy sprawdzi zaszłości na których żądanie jest oparte. Następnie wysłuchać należy w przypadku §. 353 prokuratora lub oskarżyciela prywatnego, w przypadkach zaś §§. 355 i 356 obwinionego; poczem trybunał pierwszej instancyi w gronie czterech sędziów, z których jeden przewodniczy, rozstrzygnie na posiedzeniu niejawnem czy wznowienie postępowania ma miejsce.

Przeciw tej uchwale służy tylko zażalenie do trybunału drugiej instancyi. Powinno być wniesione w trzech dniach w trybunale pierwszej instancyi.

Jeżeli trybunał drugiej instancyi uchwali wznowienie postępowania, wówczas mocen jest także przeznaczyć inny trybunał do prowadzenia śledztwa.

§. 358. W uchwale dającej miejsce wznowieniu postępowania karnego, wyrok wcześniejszy o tyle uznanym będzie za zniesiony, o ile dotyczy przestępstwa, względem którego wznowienie dozwolonem zostaje. Skutki ustawowe skazania, w poprzednim wyroku orzeczonego, trwają tymczasowo i nadal, a tylko wtedy i o tyle za uchylone uważać je należy, gdy i o ile w moc nowego wyroku nie powinny także mieć miejsca.

Dopóki postępowanie wznowione jest w toku, egzekucya orzeczenia co do roszczeń prywatnych, zawartego w poprzednim wyroku ograniczyć się winna do samego tylko zabezpieczenia.

§. 359. Wznowienie ma w powszechności (§. 360) ten skutek że sprawa wstępuje w stan śledztwa przygotowawczego. To powinno być prowadzone lub uzupełnione w miarę orzeczenia, dającego miejsce wznowieniu, i nowych dowodów. Przepisy o zaniechaniu śledztwa przygotowawczego i o oddaniu pod oskarżenie, i tu także znajdują zastósowanie. Jeżeli stósownie do takowych, postępowanie kończy się bez odbycia rosprawy głównej wówczas obwiniony ma prawo żądać, ażeby zaniechanie lub orzeczenie, którem oskarżenie ostatecznie odrzucone zostało, było obwieszczone. Rozstrzygi takowe tak samo skutkują jak orzeczenie, mocą którego obwiniony od zarzutu uwolnionym zostaje.

Jeśli przyjść ma do nowej rozprawy głównej, należy o niej zawiadomić i rościciela prywatnego; zeznania świadków, znawców lub spółobwinionych, którzy już słuchani być nie mogą, będą z aktów odczytane, a nakoniec przystąpi się do wydania nowego wyroku.

Jeżeli oskarżony zostaje tym wyrokiem skazany, wymierzając karę należy mieć wzgląd (§§. 265 i 339) na karę już odcierpianą.

Jeżeli wznowienie tylko na korzyść oskarżonego dozwolone było, nowy wyrok nie może rozciągnąć na niego cięższej kary nad tę, jaka poprzedniem orzeczeniem była mu nałożoną.

Przeciw nowemu orzeczeniu służą te same środki prawne co przeciw każdemu innemu wyrokowi.

§. 360. Sąd, dający miejsce wznowieniu postępowania karnego na korzyść obwinionego, może zarazem, jeśli oskarżyciel na to przystaje, wydać wyrok, i mocą tegoż oskarżonego od zarzutu uwolnić lub przychylić się do jego wniosku o zastósowanie łagodniejszego zakresu kary.

Przeciw temu orzeczeniu nie służy żaden środek prawny.

Uwolniony od zarzutu może się domagać aby takowe było obwieszczone.

§. 361. Prośba skazanego o wznowienie postępowania nie wstrzymuje wykonania kary, chyba że trybunał rozstrzygający o wznowieniu, po wysłuchaniu oskarżyciela, w miarę okoliczności danego przypadku, uzna za stósowne wstrzymać wykonanie kary.

Jeżeli dopuszczenie wznowienia jest prawomocnem, wykonanie kary należy natychmiast wstrzymać (§. 358) i postanowić względem tego czy obwiniony ma być w areszcie a to podług przepisów w rozdziale XIV zawartych.

§. 362. Sąd kasacyjny mocen jest, po wysłuchaniu prokuratora jeneralnego, w drodze nadzwyczajnej, i nie będąc związanym warunkami, w §. 353 zakreślonemi, zarządzić wznowienie postępowania karnego na korzyść skazanego za zbrodnię lub występek, jeżeli

1. obradując uprzednio nad zaskarżeniem nieważności, albo po jawnej rosprawie w przedmiocie takowego zaskarżenia, albo

2. obradując nad sprawozdaniem w ślad §. 341 złożonem, albo nakoniec

3. rozstrząsając akta na szczególny wniosek prokuratora jeneralnego, ważne ma powody powątpiewać azali zaszłości, będące podstawą wyroku są prawdziwe, a te powody nie zostały uchylone nawet przez szczególne dochodzenia, jakieby sąd kasacyjny zarządził.

W takich przypadkach sąd kasacyjny może także i zaraz wydać nowy wyrok i mocą takowego uwolnić obwinionego od zarzutu lub zastosować (§. 360, ustęp 3) do niego łagodniejszy zakres kary; atoli potrzebną jest do tego jednomyślność i zgodzenie się prokuratora jeneralnego.

Żądanie stron prywatnych, zmierzające do tego aby sąd kasacyjny powziął jednę z powyżej wymienionych uchwał, powinny być odrzucone przez sądy, do którychby zostały wniesione; nie mogą one także nigdy być przedmiotem rozstrząsania podczas ustnej rozprawy.

Do wznowienia, przez sąd kasacyjny postanowionego, stosują się przepisy §§. 358 i 359.

Rozstrzyganie pytań: czy wykonanie kary ma być wstrzymane i czy dalsze postępowanie ma być odesłane do sądu innego obrębu, należy tylko do sądu kasacyjnego.

§. 363. Postępowanie karne może być wytaczane i dalej prowadzone niezawiśle od warunków i formalności wznowienia, a tylko podług przepisów ogólnych i przez sąd według tychże właściwy:

1. Jeżeli dochodzenia wstępne zaniechane zostały, a jeszcze z nikim w szczególności nie postępowano jak z obwinionym;

2. jeżeli oskarżyciel prywatny, mający jeszcze prawo do skargi, takową wnosi, a w poprzedniem postępowaniu zaniechanie lub wyrok uwalniający od zarzutu dla tego tylko nastąpiły, że nie zaszło żądanie strony, które gwoli ustawy jest potrzebne;

3. jeżeli przy zakończeniu postępowania karnego, dotyczącego zbrodni lub występku, zastrzeżono oskarżycielowi ściganie innych przestępstw, albo jeżeli dopiero później okazały się poszlaki innego wcześniej popełnionego przestępstwa;

4. jeżeli sąd powiatowy opacznie stosując ustawę, uważał za podpadający swemu osądzeniu czyn, który zbrodnię stanowi, byleby od zawyrokowania sądu powiatowego jeszcze nie więcej nad sześć miesięcy, a gdy chodzi o zbrodnię podlegającą sądzeniu przez sądy przysięgłych, nie więcej nad dwanaście miesięcy upłynęło.

## II. O przywróceniu do stanu poprzedniego przeciw upłynionym okresom.

§. 364. Sąd powołany do rozstrzygnięcia środka prawnego, może przywrócić obwinionego do poprzedniego stanu, z powodu niedopilnowanego okresu do zgłoszenia środka prawnego przeciw wyrokowi, jeżeli tenże

1. zdoła wykazać, że bez własnej i swojego zastępcy winy ale tylko w skutek nieuchronnych okoliczności, nie mógł okresu dopilnować;

2. prosi o przywrócenie w trzech dniach po ustaniu przeszkody, i

3. zarazem wnosi zgłoszenie.

Prośbę wnieść potrzeba do tego sądu, gdzie należało zgłosić środek prawny. Tenże sąd przesyła ją wraz ze zgłoszeniem oskarżycielowi do oświadczenia się, z wolnością wniesienia wzajemnego wywodu, a po upływie okresu, do tegoż wywodu służącego, przedstawia akta sądowi, który jest powołany do rozstrzygnięcia środka prawnego, a który, w razie dania miejsca przywróceniu zaraz w przedmiocie głównym sprawy zawyrokuje.

Przeciw odmowie przywrócenia nie służy żaden środek prawny.

Dopóki nie dano miejsca przywróceniu, prośba o takowe nie tamuje wykonania, chyba że sąd do którego taż wniesioną została, w miarę okoliczności zachodzącego przypadku uzna za stósowne odłożyć wykonanie.

## Rozdział XXI.

### O orzeczeniach i postanowieniach sądu karnego co do roszczeń prywatnych.

§. 365. Szkodę z przestępstwa wynikłą i inne okoliczności poboczne, które są ważne pod względem następstw prawa prywatnego, z urzędu brać należy pod rozwagę. Jeżeli zachodzi powątpiewanie czy poszkodowany ma wiadomość o toczącem się w drodze karnej postępowaniu, należy go o tem oświadomić, ażeby mógł zrobić użytek ze służącego mu prawa przyłączenia się do przewodu karnego.

W razie przyłączenia się, wolno rościcielowi prywatnemu, a gdyby ten sam się bronić nie był mocen, prawnemu tegoż zastępcy, wywieść i dostatecznie wykazać swoje roszczenia. Należy co do takowych przesłuchać obwinionego i przedsiębrać potrzebne do wyśledzenia szkody dochodzenia. Rościciel prywatny może się znowu zrzec poszukiwania swoich roszczeń a to każdego czasu, nawet podczas rozprawy głównej.

§. 366. Ilekroć obwiniony nie zostaje skazanym, odesłać należy rościciela prywatnego z żądaniem odszkodzenia do drogi prawa cywilnego.

Jeżeli zaś skazanie obwinionego ma miejsce, trybunał w powszechności orzeka zarazem co do roszczeń prywatnych poszkodowanego. Jeżeli sąd karny uważa że wyniki postępowania karnego nie dostarczają dostatecznej podstawy do dokładnego ocenienia roszczonych odszkodzeń, wówczas odeśle rościciela prywatnego do cywilnej drogi prawa. Przeciw temu odesłaniu nie służy żaden środek prawny.

§. 367. Jeżeli jaka rzecz znalezioną została, między rzeczami oskarżonego, spółwinowajcy lub uczestnika przestępstwa, albo w takiem miejscu gdzie ją też osoby tylko do przechowania złożyły lub oddały, a sąd przekonał się że ta rzecz należy do rościciela prywatnego, wówczas trybunał postanowi że będzie zwróconą po prawomocności wyroku. Wszelako wydanie może zaraz nastąpić, jeżeli się obwiniony wyraźnie na to zgadza.

Takowe rzeczy usunięte poszkodowanemu, może mu także i sędzia śledczy nawet przed rozprawą główną zwrócić, jeżeli ich przechowanie nie jest potrzebne do przekonania obwinionego, spólnika lub uczestnika, a tak obwiniony jak oskarżyciel zgadzają się na to.

§. 368. Jeżeli rzecz usunięta przeszła już w ręce trzeciego, który nie miał w przestępstwie udziału, a to w sposób ważnie przenoszący własność lub jako zastaw, albo jeżeli między kilku poszkodowanymi zachodzi spór o własność usuniętego przedmiotu, albo jeżeli poszkodowany nie może zaraz dostatecznie wykazać swego prawa, wówczas żądającego zwrotu rzeczy odesłać należy do zwyczajnej drogi prawa cywilnego.

§. 369. Jeżeli rzecz usunięta poszkodowanemu nie może już być zwróconą, tudzież w tych wszystkich przypadkach, kiedy nie chodzi (§. 1323 powszechnego kodeksu cywilnego) o zwrot usuniętej rzeczy ale o wynagrodzenie poniesionej szkody lub utraconego

zysku, albo o zagładę wyrządzonej obrazy, wówczas należy wyrokiem karnym przysądzić odszkodzenie lub zadośćuczynienie, jeżeli tak ilość onego jak osoba, której się należy, dokładnie da się oznaczyć.

Jeżeli przedsięwzięte dochodzenia nasuwają domniemanie, że poszkodowany za wysoko podaje swoję szkodę, wówczas sąd po rozważeniu wszelkich okoliczności a jeśli potrzeba, po nastąpionej ocenie przez znawców, może ilość takowej zniżyć.

§. 370. Mianowicie wtedy gdy kto zostaje uznany za winnego zbrodni zdrady głównej, buntu lub rozruchu, sąd karny ma obowiązek orzec także co do odszkodzeń, jakie skarb publiczny lub osoby prywatne roszczą sobie do skazańca.

Do szkody zaś z tych zbrodni wynikłej policzyć należy nie tylko wszelkie uszkodzenia bezpośrednio lub pośrednio przez też zbrodnie zrządzone ale też i wszelkie koszta poniesione na stłumienie zbrodniczego przedsięwzięcia lub na przywrócenie porządku i bezpieczeństwa.

§. 371. Jeżeli się okaże iż zawarta z oskarżonym czynność prawna lub stosunek prawny są w całości lub w części nieważne z jego winy, wyrok orzecze o tem i o wypływających ztąd następstwach prawnych.

Tylko wtedy gdy chodzi o nieważność małżeństwa, orzeczenie w tej mierze pozostawia się właściwemu sądowi cywilnemu (§. 5).

§. 372. Jeżeli rościciel prywatny nie chce poprzestać na odszkodzeniu, sobie przez sąd karny przysądzonem, wolno mu udać się do drogi prawa cywilnego.

§. 373. Jeżeli orzeczenie co do roszczeń prywatnych, zapadłe w drodze karnej, stało się prawomocnem, każdy rościciel ma prawo domagać się od sądu, który w pierwszej instancyi wyrokował, poświadczenia na wyroku jego prawomocności, a takowy wyrok ma wtedy ten skutek, że o egzekucyę jego można się wprost dopraszać u sądu cywilnego.

§. 374. Skazaniec i jego prawonabywcy, tylko w sądzie cywilnym upraszać mogą o zmianę prawomocnego wyroku karnego co do roszczeń prywatnych z powodu nowo wynalezionych dowodów, tudzież o uchylenie egzekucyi takowego z powodu okoliczności późniéj zaszłej, chyba że wznowienie postępowania karnego z innych powodów ma miejsce.

§. 375. Jeżeli u obwinionego znaleziono rzecz, która według wszelkiego prawdopodobieństwa jest cudzą, ten zaś nie może lub nie chce wymienić jej właściciela, i jeżeli w stósownym okresie nikt się do jej własności nie przyznał i nie zgłosił, sędzia śledczy powinien sporządzić opis tej rzeczy w taki sposób żeby ją właściciel mógł poznać, atoli zamilczeć niektóre główne jej znamiona, pozostawiając właścicielowi wymienienie ich na dowód służącego mu prawa.

§. 376. Opis ten będzie obwieszczony edyktem w tych miejcach, gdzie obwiniony przebywał lub gdzie przestępstwa jemu zarzucone popełnione zostały. W tym edykcie wezwać należy właściciela aby się zgłosił w okresie jednego roku od dnia umieszczenia po raz trzeci edyktu w pismach publicznych i swoje prawo własności wykazał.

Rzeczy znalezione, których wartość dwudziestu pięciu złotych nie przechodzi a których niezwłoczne osobne ogłoszenie z innych powodów nie jest potrzebne, mogą być obwieszczane od czasu do czasu łącznemi edyktami.

§. 377. Jeżeli rzecz cudza jest tego rodzaju że bez narażenia na zepsucie się nie może przez rok cały w przechowaniu zostawać, albo gdyby przechowanie z kosztami było połączone, wówczas prokurator wniesie o sprzedanie jej przez publiczną licytacyę. Cena kupna złożoną będzie w sądzie karnym. Zarazem złożyć należy do aktów dokładny opis każdej sprzedanej sztuki, przy zapisaniu kupującego i co za nią zapłacił.

§. 378. Jeżeli w przeciągu okresu edyktem naznaczonego, nikt nie wykaże prawa do rzeczy opisanych, wówczas takowe rzeczy lub otrzymane za nie pieniądze, gdy sprzedaż dla nagłości nastąpiła, wydać należy obwinionemu na jego żądanie, chyba że sąd powołany do rozstrzygania w pierwszej instancyi powziął uchwałę orzekającą, że prawność posiadania obwinionego nie jest wiary godną. Przeciw takim uchwałom nie służy żaden środek prawny.

§. 379. Rzeczy, które nie będą wydane obwinionemu, należy sprzedać w taki sposób jaki w §. 377 jest przepisany, cenę zaś kupna wnieść do kasy rządowej. Jednakże wolno prawomającemu poszukiwać w drodze cywilnej ceny kupna na skarbie publicznym w przeciągu lat trzydziestu od dnia umieszczenia po raz trzeci edyktu w pismach publicznych.

## Rozdział XXII.

### O kosztach postępowania karnego.

§. 380. Wszelkie akty postępowania karnego, przez jaką kolwiek władzę sporządzane, i wszelkie podania stron, które się do takowych odnoszą, wolne są od opłat i portoryów. Podwody w sprawach karnych dostarczane, wolne są jadąc tam i na powrót od drogowego i mostowego.

W razie przewożenia obwinionych na osi, gminy obowiązane są dostarczać potrzebnych podwód, za co należy się onym wynagrodzenie podług przepisów o podwodach.

§. 381. Do kosztów postępowania karnego, których zwrot od obwinionego przypada, należą:

1. wydatki na doręczenia, przyzwania i posłańców;
2. koszta doprowadzenia, dodanej straży i dostawienia lub odstawienia obwinionego lub innych osób;
3. należytości świadków, znawców i tłumaczów;
4. należytości obrońców i innych zastępców stron;
5. koszta utrzymania obwinionego podczas aresztu śledczego;
6. koszta podróży i dyety osób sądowych i prokuratorów, tudzież koszta podróży przysięgłych, nakoniec
7. koszta wykonania wyroku karnego.

Takowe koszta, wyjąwszy należytości pod l. 4 wyrażone, zalicza skarb publiczny, przy zastrzeżeniu zwrotu podług tego co jest przepisano w §§.389—391.

§. 382. Należytości posługaczy urzędowych i ich pomocników za doręczenia, przyzwania, posyłki, za doprowadzenie, przystawienie pod strażą lub transportowanie obwinionego lub innych osób, następnie należytości dzienne żandarmów, do doprowadzenia lub eskortowania użytych, będą uprawidlone w osobnych rozporządzeniach.

§. 383. Świadkom, którzy z dziennego lub tygodniowego żyją zarobku, i którzy jako tacy tracąc choćby tylko kilka godzin czasu ponieśliby uszczerbek w zarobku, sąd który ich bada, rozważywszy, jak słuszność wymaga, wszystkie okoliczności oznaczy na żądanie nie tylko wynagrodzenie kosztów podróży tam i na powrót ale nadto i zwrot utraconego zarobku, oraz i większych według okoliczności kosztów pobytu w miejscu przesłuchania. Innym świadkom na żądanie można tylko wtedy przyznać stosowne wynagrodzenie kosztów podróży i pobytu w miejscu przesłuchania, jeżeli to miejsce od zwyczajnego ich zamieszkania więcej niż o dwie mile (cztery godziny) jest odległe. Należytości przyznane trzeba wypłacić świadkowi zaraz po przesłuchaniu, a jeśli to bez jego winy zaraz nastąpić nie może, przesłać mu je bez kosztów w jak najkrótszym czasie.

W przyzwaniu należy przestrzedz świadków, że o należne sobie wynagrodzenie, pod stratą onego, upomnieć się powinni najdalej w przeciągu dwudziestu czterech godzin po przesłuchaniu.

Oskarżyciel prywatny nie ma prawa do należytości, jakie świadkowi przypadają; innym zaś poszkodowanym prawo to tylko wtedy służy, gdy są przyzwani w celu wysłuchania w przymiocie świadków.

Należytości osób, zostających w czynnej służbie wojskowej (obrony krajowej), które stają jako świadkowie przed sądem karnym, mającym siedzibę zewnątrz ich stanowiska, będą oznaczone w osobnych przepisach.

§. 384. Znawcy, stale jako tacy przy sądzie ustanowieni i pobierający za to wynagrodzenie, mają tylko prawo żądać zwrotu poniesionych wydatków, jakie były potrzebne do udzielenia zdania i należycie są udowodnione. Inni znawcy otrzymają oprócz tego zapłatę, jaką im sąd, rozważywszy wszelkie okoliczności, wymierzy. Jeżeli przepisy istniejące nie obejmują w tej mierze szczególnego określenia, należytość wymierzać się ma od jednego do pięciu złotych, a w razie gdyby danie zdania wymagało szczególnych wiadomości naukowych, technicznych lub artystycznych, lub wprawy, od dwóch do dwudziestu złotych. Wyższe nad tę ilość wynagrodzenie, nie może być przyznane bez zezwolenia trybunału drugiej instancyi.

§. 385. Tłumaczowi za ustny przekład dokumentu w obcym języku spisanego należy się pięćdziesiąt krajcarów, za przekład na piśmie po dwa złote od arkusza.

Jeżeli tłumaczenie jest połączone z niezwykłemi trudnościami, należytości powyższe może sąd podwyższyć o połowę.

Tłumaczowi przybranemu do przesłuchania sądowego należy się za każde pół dnia po dwa złote, a jeśli sam protokół pisać musi, po trzy złote.

Jeżeli do takich czynności powołani będą urzędnicy przy sądzie umieszczeni albo tłumacze oprzysiężeni, stali i płatni, pracę tę bezpłatnie podejmą.

§. 386. Jednakże znawcom i tłumaczom należą się także koszta podróży i wyżywne, jeżeli czynności wyżej wspomnione odbywać mają zewnątrz miejsca swego zwyczajnego pobytu, mianowicie zaś tym, którzy zostają w służbie publicznej według ogólnych w tym względzie istniejących rozporządzeń, innym zaś stósownie do przepisów w §. 383 podanych, chociażby nawet odległość była mniejsza od tej, jaka tamże jest wyrażoną.

Zresztą wszystkie wyż wymienione należytości trzeba znawcom i tłumaczom, jeśli można zaraz po odbytej przez nich czynności, wypłacić lub bez kosztów przesłać.

W przyzwaniu pisemnem należy im oznajmić, że o należytość swoją powinni się upomnieć pod utratą takowej najdalej w przeciągu czternastu dni po złożonem sprawozdaniu.

§. 387. Do kosztów utrzymania obwinionego podczas aresztu śledczego należą wydatki na żywność, legowisko, opał, światło, podług okoliczności na dostarczenie i pranie bielizny, czyszczenie odzieży, oraz koszta w razie choroby i połogu.

Co do kosztów choroby i połogu, każdemu z osobna obwinionemu policzają się wydatki, rzeczywiście dla niego poczynione; co się zaś tyczy wszelkich innych kosztów utrzymania, trybunał drugiej instancyi na obręb swój corocznie a w razie nader znacznej zmienności cen nawet częściej ustanawiać będzie przypadającą dziennie na każdego aresztowanego ilość, w jakiej wynagrodzenie tych kosztów utrzymania ma nastąpić, co jednak nie dotyczy aresztowanego, któryby sam z własnego mienia się utrzymywał.

Jeżeli w tych lub owych miejscach, gdzie się sądy karne znajdują, zachodzą znaczne różnice w cenach żywności, ilość tych kosztów zaopatrywania dla różnych sądów, znajdujących się w obrębie tego samego trybunału drugiej instancyi, różnie może być ustanawianą.

§. 388. Koszta wykonania wyroku karnego, które skazaniec zwrócić jest obowiązany, zawierają w sobie, w razie kar wolność odejmujących, nie tylko poczynione wydatki na utrzymanie (§. 387), ale także i tę część kosztów strzeżenia i zarządu miejsca kary, która na każdego karańca w więzieniu karnem zostającego, przypada. Wymiar tych kosztów uprawidlą osobne rozporządzenia.

Koszta wykonania innej kary ustanawiać się będą w każdym z osobna przypadku.

§. 389. Jeżeli oskarżony zostanie uznany wyrokiem karnym za winnego przestępstwa, należy zarazem wyrazić w wyroku, że jest obowiązany zwrócić i koszta postępowania karnego.

Jeżeli jednak postępowanie odnosiło się do więcej przestępstw, trybunał, ile można, odłączy od tego zwrotu koszta, dotyczące czynów, których oskarżony nie zostaje winnym uznany.

Wszelako obowiązek zwrócenia kosztów ciąży tylko na osobie prawomocnie skazanego, a jeżeli ten umarł po prawomocności wyroku, na spadku po nim; nigdy zaś na osobach trzecich, które gwoli ustawy lub z obowiązku na siebie przyjętego, o jego utrzymanie starać się powinny. Jeżeli jest kilku spółwinowajców, każdego z osobna skazać należy na ponoszenie tych kosztów, które za sobą pociągnęło utrzymywanie go podczas aresztu śledczego, jego obrona, wykonanie kary lub szczególne wydarzenia, które jego tylko osobę spotkały lub z jego winy wynikły. Na zapłacenie wszelkich innych kosztów postępowania karnego skazać należy niepodzielnie wszystkich spólników i uczestników, chyba że trybunał znajduje szczególne powody ograniczenia tej odpowiedzialności.

§. 390. Jeżeli postępowanie karne zakończone będzie inaczej aniżeli wyrokiem skazującym, koszta poniesie w powszechności skarb publiczny. O ile zaś postępowanie karne miało miejsce na żądanie oskarżyciela prywatnego, albo w ślad §. 48 tylko na wniosek rościciela prywatnego, sąd uchwali aby zwrócili wszelkie koszta, jakie w skutek ich działania narosły.

Za szczególne koszta, które wynikły z założenia zwyczajnego środka prawnego albo z żądania o wznowienie postępowania, odpowiada kto założył środek prawny albo wniósł wspomnione żądanie, jeżeli pierwszy wcale skutku nie odniósł a drugie odrzucone zostało.

Prokuratorya nie może być nigdy skazaną na zwrot kosztów.

Nakoniec jeżeli świadomie fałszywe doniesienie dało powód do postępowania karnego, koszta powinien zwrócić donosiciel.

§. 391. Koszta postępowania karnego o tyle od skazańca ściągnąć należy, o ile tenże przez to, podług zdania sądu, nie będzie narażony na ujmę w swojem wyżywieniu się ani też nie dozna przeszkody w dopełnieniu obowiązków, jakie na nim ciążą pod względem wynagrodzenia szkody przestępstwem zrządzonej lub wyżywienia swoich należących.

Osoby, które podczas zostawania w areszcie pobierają płace alimentacyjne, obowiązane są z tychże wynagrodzić koszta utrzymania, jakie na nie wyłożone zostały.

Orzeczenie co do ściągnięcia kosztów powinno nastąpić, jeśli być może, zaraz przy wyrokowaniu.

§. 392. W tych przypadkach, kiedy zażalenie co do kosztów i tak nie może być wyniesione wraz ze środkiem prawnym, który służy przeciw wyrokowi, wolno jest każdemu, kto się przez rozstrzyg lub postanowienie sądu co do kosztów uciążonym być mniema, wnieść osobne zażalenie w tej mierze do trybunału drugiej instancyi.

Zażalenie podać należy najdalej w dniach czternastu do sądu, który wyrokował w pierwszej instancyi, ten zaś przedstawi je wraz ze swojem sprawozdaniem trybunałowi drugiej instancyi, który rzecz ostatecznie rozstrzygnie.

§. 393. Kto w sprawie karnej korzysta z pomocy obrońcy, powinien w powszechności zapłacić między innemi i koszta obrony a to nawet wtedy gdy mu z urzędu obrońcę ustanowiono.

Jeśli oskarżonemu wyznaczono obrońcę ubogich, wydatki w gotowiźnie poczynione, będą temuż obrońcy na jego żądanie ze skarbu publicznego wynagrodzone, jeżeli były potrzebne i rzeczywiście miały miejsce.

W tych przypadkach kiedy obowiązek zwrócenia kosztów przewodu w ogólności spada na oskarżonego, oskarżyciela prywatnego, rościciela prywatnego (§. 48) lub tego, kto świadomie fałszywe uczynił doniesienie, osoby te winne są wynagrodzić także wszelkie koszta obrony i zastępstwa.

§. 394. Jeżeli obrońcy strony należy się wynagrodzenie, oznaczenie takowego pozostawia się dobrowolnemu porozumieniu między obrońcą a obowiązanym do zapłacenia, a to tak w tym przypadku gdy obwiniony, oskarżyciel prywatny lub rościciel prywatny sam sobie go obrał jak i wtedy, gdy oskarżonemu obrońca od sądu został ustanowiony.

§. 395. W razie gdyby porozumienie się między stroną a jej obrońcą co do należytości za podjętą obronę nie przyszło do skutku, wolno jest tak jednej jak drugiej stronie prosić sądu, powołanego do wyrokowania w pierwszej instancyi o oznaczenie tych należytości, bez względu na to czy ta obrona odnosiła się do postępowania przygotowawczego, do

rozprawy głównej czy też do ułożenia pism. Na takie podanie powinien sąd wysłuchać stronę przeciwną.

W wymiarze tych należytości nie wiąże wprawdzie trybunałów żadna ilość z góry oznaczona, ale obowiązane są oceniać rzeczywistą wartość oddanych przez obrońcę usług, mianowicie zaś brać na uwagę czas jaki zabrało dostarczenie dowodów i sama obrona, podjęte trudy i poczynione w pieniądzach wydatki.

Przeciw takiemu wymiarowi pierwszej instancyi, obie strony mogą, w dniach czternastu od dnia doręczenia uchwały, wynieść zażalenie do trybunału drugiej instancyi, który rzecz ostatecznie rozstrzygnie.

Tak samo postępować należy, gdy nie przyszło do skutku porozumienie co do wysokości kosztów, które w ślad §. 393, ustęp 3, zwrócone być winny.

## Rozdział XXIII.

### O wykonaniu wyroków.

§. 396. Każdy oskarżony, wyrokiem od zarzutu uwolniony, a w areszcie zostający, powinien być zaraz po ogłoszonym wyroku na wolność wypuszczonym; chyba że dalsze jego zatrzymanie jest potrzebne z powodu założonego środka prawnego, który ma skutek zawieszający, albo z innych przyczyn ustawowitych.

§. 397. Każdy wyrok karny należy niezwłocznie wprowadzić w wykonanie, jak tylko jest pewność że wykonania jego nie tamuje ustawowita przeszkoda a mianowicie środek prawny we właściwym czasie i przez prawo mającego założony, do którego ustawa skutek zawieszający przywiązuje (§. 284, ustęp 3, §. 294, ustęp 1, §. 346). Jeżeli środek prawny na korzyść oskarżonego w areszcie zostającego założyły takie osoby, które do tego wbrew jego woli nie mają prawa, należy zawiadomić o tem oskarżonego i objaśnić o odroczeniu wykonania kary, jakie ztąd wynikło. Tak samo się postąpi, gdy zachodzi wątpliwość czy zostający w areszcie oskarżeniec zgodził się na środek prawny przez jego obróncę założony. Wykonanie wyroku zarządzi przełożony tego sądu, który w sprawie wyrokował w pierwszej instancyi, chyba że ustawa niniejsza inaczej stanowi (§§. 402, 405, ustęp 2, 407—409).

§. 398. Jeżeli skazany na śmierć lub na karę wolność odejmującą w czasie gdy wyrok karny ma być w wykonanie wprowadzony jest chory na umyśle lub ciężko chory na ciele, albo skazana jest w ciąży, wykonanie dopóty nie nastąpi dopóki ten stan nie ustanie. Wykonanie kary wolność odejmującej, tylko wtedy i przeciw ciężarnej zarządzić można, gdy zostawanie w areszcie, aż do jej rozwiązania trwające, byłoby dla niej uciążliwsze nad zasadzoną karę.

§. 399. Wyrok karny przeciw osobie, urząd publiczny lub godność publiczną piastującej, zaraz po prawomocności udzielić należy jej bezpośredniemu przełożonemu.

§. 400. Czas przez skazanego na karę wolność odejmującą, po ogłoszeniu wyroku pierwszej instancyi w areszcie przepędzony, o tyle wlicza się do kary, o ile rozpoczęcie kary odwleczone zostało w skutek okoliczności od woli skazańca niezawisłych mianowicie zaś w skutek założenia środka prawnego przez osoby, które miały do tego prawo nawet

wbrew jego woli. Wliczenie i wtedy ma miejsce gdy środek prawny na korzyść skazańca założony, choćby tylko w części odniósł skutek.

§. 401. Rozpoczęcie wykonania kary wolność odejmującej, która nie przechodzi sześciu miesięcy, może być na krótki czas odłożone, gdy w skutek niezwłocznego jej wykonania skazaniec byłby narażony na uszczerbek w swojem zarobkowaniu lub sposobie utrzymania swojej bezwinnej rodziny, a nie zachodzi obawa jego ucieczki. Odłożenia takowego dozwolić może na sześć tygodni najwięcej, trybunał pierwszej instancyi w gronie czterech sędziów, z których jeden przewodniczy sądowi, po wysłuchaniu prokuratora. Dłuższe odłożenie tylko na wniosek sądu pierwszej instancyi dla przyczyn nader ważnych, przez trybunał drugiej instancyi dozwolone być może. Prośba o takie odłożenie kary winna być wniesioną do sądu pierwszej instancyi, który ją odrzuci, jeśli nie uważa za stósowne przedstawić ją z przychylnym wnioskiem. Przeciw odnośnym rozstrzygom żaden środek prawny nie ma miejsca.

Wykonanie kary, wolność odejmującej na osobę wojskową (względnie do obrony krajowej należącą) rozciągniętej, która sześciu miesięcy nie przechodzi, odłożonem będzie na żądanie właściwej władzy wojskowej (obrony krajowej), gdy skazaniec powołanym zostaje do pełnienia służby.

Wykonanie kary wolność odejmującej, nie może być przerwane.

§. 402. Jeżeli gwoli ustawy skazanie pociąga za sobą dla skazańca utratę szlachectwa, wykluczenie z zastępstwa gminnego lub innych zastępstw powołanych do zajmowania się sprawami ogółu, których jest członkiem, albo utratę urzędów, służby, tytułów, godności i orderów, czasową utratę prawa obierania lub zostania obranym do rzeczonych zastępstw albo utratę innych praw i upoważnień lub pobierania płacy z kas publicznych, wówczas sąd karny powinien przesłać odpis wyroku prawomocnego i tej także władzy, do której należy wydać z tego powodu stósowne zarządzenia.

Jeśli w skutek wyroku karnego jedna z osob w §. 158 wymienionych ma być aresztowaną, trzeba niezwłocznie doręczyć (§. 83) bezpośredniemu jej przełożonemu odpis prawomocnego orzeczenia.

Prokurator powinien dopilnować zachowania przepisów istniejących co do donoszenia o nastąpionych skazaniach.

§. 403. Wykonanie wyroku śmierci nastąpi najbliższego poranku po dniu, w którym oznajmiono skazańcowi, że ponieważ nie został ułaskawionym przeto kara będzie na nim spełnioną. Oznajmienie to nastąpi w domu sądowym w obec przewodniczącego, dwóch sędziów i prokuratora. Sąd karny ma uważać na to, aby wykonanie nie przypadło w niedzielę lub święto ani w taki dzień, który według religijnego wyznania skazańca jest dniem uroczystym, i aby zgoła wykonaniu w dniu naznaczonym nic nie było na przeszkodzie.

Po tem ogłoszeniu sąd karny przyda skazańcowi kapłana jego wyznania, jeżeli sam go sobie nie obierze, i oznajmi mu w razie potrzeby iż ani jego uchylanie się od przygotowania na śmierć ani prośba, przez kogo bądź o ułaskawienie podana wykonania kary śmierci nie wstrzyma.

Przystęp do skazańca dozwolony jest, oprócz tych którym ze stanowiska urzędowego służy, tylko jego należącym i tym osobom, z któremi on sam widzieć się lub rozmówić sobie życzy.

§. 404. Wykonanie kary śmierci odbędzie się w obrębie murów domu więziennego lub w innem zamkniętem miejscu w obec komisyi sądowej, która przynajmniej z trzech

członków sądu i protokolanta składać się powinna a nadto prokuratora, lekarza sądowego i kapłana towarzyszącego skazańcowi. Obrońcę, przełożonego i zastępstwo gminy w której obrębie wykonanie nastąpi, zawiadomić należy o miejscu i godzinie wykonania, aby przy niem mogli być obecni.

Urzędnikom sądu, prokuratoryi i władzom bezpieczeństwa, tudzież najbliższym krewnym skazanego wolno się znajdować przy traceniu. O ile obszerność miejsca pozwoli, można oprócz tego jeszcze dozwolić wstępu tamże mężom poważanym.

Jeżeli wyrok śmierci ma być wykonany na więcej osobach, należy zarządzić co potrzeba aby żadna tracenia drugiej widzieć nie mogła.

Wyrok karny wraz z krótkim opisem czynu należy dać wydrukować i po straceniu rozdać.

Ciało straconego pogrzebane będzie w nocy bez żadnej pokaźności, w osobnem na to przeznaczonem miejscu; ale może być wydane dla pochowania rodzinie, gdy ta domaga się tego a żadne względy nie są na przeszkodzie. I w tym razie pochowanie odbyć się powinno po cichu i bez żadnej okazałości. Dopóki trupa nie uprzątnięto, oprócz osób wyżej wymienionych, nie należy nikomu dozwalać przystępu do miejsca tracenia.

§. 405. Karańcy, którzy za zbrodnię skazani są na karę wolność odejmującą, dłuższą nad jeden rok, odbywać mają kary w miejscach, na to osobnemi przepisami przeznaczonych. Inne kary wolność odejmujące będą wykonane zwykle w tym sądzie karnym, który w pierwszej instancyi wyrokował.

Prokurator zarządzi odstawienie skazańca do zakładu karnego, któremu prześle dokładny wykaz, obejmujący potrzebne dane co do skazańca (tabela wykazawcza).

§. 406. Co do kar, wolność odejmujących, któreby powinny być odbyte w sądzie wyrokującym, trybunał drugiej instancyi może dozwolić aby wykonanie takowych z powodu przepełnienia więzień, dla oszczędzenia niestosunkowych wydatków podróży lub transportu lub z innych ważnych przyczyn w innym trybunale jego obrębu nastąpiło. Gdyby takowe wykonanie nastąpić miało zewnątrz obrębu trybunału drugiej instancyi, okoliczność tę należy przedstawić do rozstrzygu ministrowi sprawiedliwości.

§. 407. Jeżeli wyrokiem karnym orzeczone jest wygnanie skazańca po odbytej karze albo wydalenie go z którego z pomiędzy krajów w radzie państwa zastępowanych lub też ze wszystkich, prokuratorya doniesie o tem naczelnikowi tego kraju, w którym sąd karny się znajduje.

Jeżeli wydalenie odnosi się tylko do którego miejsca lub powiatu, należy o tem zawiadomić najniższą władzę polityczną lub bezpieczeństwa.

§. 408. Jeżeli wyrok karny pociąga za sobą utratę towarów, lub innych rzeczy na sprzedaż będących lub sprzętów, albo zniweczenie lub zniszczenie narzędzi lub innych przedmiotów, utratę rzemiosła lub innych praw i upoważnień, prokurator porozumie się z temi władzami, do których zakresu należy wydanie potrzebnych w tej mierze zarządzeń.

§. 409. Ściąganie kosztów postępowania karnego (§. 381) i kar pieniężnych, odbywa się podług obowiązujących w tym względzie przepisów.

§. 410. Jeżeli po prawomocności wyroku karnego wyjdą na jaw takie okoliczności zwalniające, które w czasie wyrokowania jeszcze nie istniały albo przynajmniej nie były wiadome, a które nie byłyby w prawdzie powodem do zastósowania innego zakresu kary, ale

przecież oczywiście były by sprowadziły łagodniejszy wymiar kary, wówczas trybunał pierwszej instancyi (§. 401), zaraz po przekonaniu się o istnieniu tych okoliczności zwalniających, uczyni przedstawienie z wnioskiem o stósowne złagodzenie kary do trybunału drugiej instancyi, który ten wniosek po wysłuchaniu nadprokuratora rozstrzygnie.

Przeciw odrzuceniu prośby lub wniosku o złagodzenie kary żaden środek prawny nie ma miejsca.

Jeżeli trybunał drugiej instancyi przystąpi do wniosku o złagodzenie kary przez sąd kasacyjny wymierzonej, przedłoży ten wniosek sądowi kasacyjnemu, który po wysłuchaniu prokuratora jeneralnego ostatecznie w tej mierze orzecze.

§. 411. Nieprzewidziane w ustawie darowanie lub złagodzenie kary zależy tylko od Cesarza.

Prośby o ułaskawienie nie mają skutku zawieszającego. Jeżeli w szczególnych przypadkach nie wydano wyższych poleceń, do tych próśb następujące stosują się przepisy:

Jeżeli skazaniec rozpocząwszy karę wnosi prośbę o ułaskawienie do przełożonego zakładu więziennego albo do urzędnika wysłanego na zwiedzenie tegoż zakładu, wówczas takowa prośba wraz ze zdaniem przełożonego o sprawowaniu się i o stanie zdrowia karańca, przesłaną będzie sądowi, który wyrokował (§. 401) w pierwszej instancyi.

Sąd ten, do którego także wszelkie inne podania w drodze łaski przesyłać należy, rozpozna prośbę i odrzuci takową jeśli nie uzna że ważne przyczyny przemawiają za złagodzeniem lub darowaniem kary. W przeciwnym razie przedstawi ją ze swoim wnioskiem trybunałowi drugiej instancyi, który po wysłuchaniu nadprokuratora poweźmie w tej mierze uchwałę i albo prośbę odrzuci albo takową wraz ze swoim wnioskiem ministrowi sprawiedliwości przedstawi. Jeżeli sąd kasacyjny co do wyroku, w myśl §. 288, l. 3 lub §. 350, ustęp 1, wydał orzeczenie, wówczas wniosek trybunału drugiej instancyi, popierający prośbę o ułaskawienie, przedstawiony będzie sądowi kasacyjnemu, który, po wysłuchaniu prokuratora jeneralnego, orzecze azali prośba ma być odrzucona lub u ministra sprawiedliwości poparta.

Przeciw odrzuceniu przez jeden z rzeczonych sądów podania w drodze łaski wniesionego, żadne zażalenie nie ma miejsca.

## Rozdział XXIV.

### O postępowaniu przeciw niewiadomym, nieobecnym i zbiegłym.

#### I. Postępowanie przeciw niewiadomym, nieobecnym i zbiegłym podczas śledztwa przygotowawczego.

§. 412. Aczkolwiek sprawca zbrodni lub występku jest niewiadomy lub nie może być przed sądem stawiony, mimo to jednak należy na wniosek prokuratora sprawdzić jakość czynu ze starannością i dokładnością, jakiej przepisy wymagają. W takowych przypadkach dopiero wtedy gdy nie ma żadnych punktów oparcia do dalszych dochodzeń, należy zawiesić postępowanie aż do przyszłego odkrycia lub wynalezienia sprawcy.

§. 413. Jeżeli obwinionym o zbrodnię lub występek jest nieobecny, który jednak prawdopodobnie nie uciekł, a nie ma warunków potrzebnych według §-fu 175 do wydania nakazu przyaresztowania, należy tylko zarządzić wyśledzenie jego pobytu, i dopiero wtenczas gdy po wykryciu takowego pomimo przywzwania nie staje, wydać przeciw niemu nakaz przy-

prowadzenia albo podług okoliczności zarządzić przeciw niemu kroki, w następującym paragrafie omówione.

§. 414. Jeżeli z okoliczności wnosić należy że obwiniony uciekł, albo jeżeli nieobecny jest posądzanym o zbrodnię lub występek w takich okolicznościach, któreby w ślad §. 175 jego przyaresztowanie usprawiedliwiały, wówczas władze, do śledzenia i ścigania zbrodni i występków przeznaczone, końcem schwytania obwinionego poczynią stósowne do okoliczności kroki, jakiemi są: przeszukanie domu, odezwy wezwawcze do innych władz, w których obrębie może być przydybanym, pogoń sądowa lub listy gończe.

§. 415. Jeżeli spodziewać się należy że podejrzanego zbiega można jeszcze dogonić, wówczas sędzia śledczy a w nagłych razach sądy powiatowe i władze bezpieczeństwa mają obowiązek ścigać go przez umyślnych wysłańców, w otwarte listy wierzytelne zaopatrzonych. Pogoń ta nie jest ścieśniona obrębem, do którego wysłańcy należą, ale owszem rozciągać się może aż do granic krajów w radzie państwa zastępowanych. Wszystkie sądy i władze bezpieczeństwa obowiązane są dawać pomoc ścigającym wysłańcom.

§. 416. Przeciw zbiegom i takim nieobecnym, których miejsce pobytu jest niewiadome, wtedy tylko listy gończe wydawane być mogą, gdy ci o jaką zbrodnię mocno są podejrzani. W powszechności rozpisywanie listów gończych należy do izby radnej, w przypadkach zaś nagłych do samego sędziego śledczego.

List gończy i wtedy ma być rozpisany gdy aresztowany o zbrodnię ucieknie z aresztu śledczego lub więzienia karnego.

Za tymi, którzy tylko o występek są obwinieni nie można rozpisywać listów gończych, jeżeli jednak na schwytaniu ich wiele zależy, można udzielić władzom ich rysopis z wezwaniem aby w razie znalezienia onychże, doniosły o tem sądowi, który rozesłał rysopis osoby.

§. 417. W liście gończym wymienić należy zbrodnię, o którą obwiniony jest podejrzany, opisać jak najdokładniej jego osobę i dołączyć wezwanie, wystósowane do wszystkich sądów i władz bezpieczeństwa, o tymczasowe jego przytrzymanie i dostawienie. Listy gończe powinny być stósownie do istniejących przepisów rozpowszechnione, mianowicie zaś jak najspieszniej rozesłane do wszystkich sądów powiatowych, władz bezpieczeństwa i organów nadzorczych w okolicach. Jeśli potrzeba, zarządzić należy także rozpowszechnienie listów gończych w dalszych stronach, w miarę zaś okoliczności ogłoszenie ich przez pisma publiczne.

Z opisaniem i ogłoszeniem rzeczy skradzionych lub zrabowanych, przedmiotów pochodzących z popełnionego oszustwa, fałszowania publicznych papierów kredytowych lub monet tak samo postąpić należy jak z listami gończemi. Jeżeli taki opis dotyczy przedmiotów większej wartości lub tego rodzaju, że jest nadzieja iż ogłoszenie takowego posłuży do wykrycia sprawcy lub zapobieżenia dalszemu złemu albo poda poszkodowanemu sposobność powetowania szkody, ogłoszenie może natychmiast nastąpić. Gdy jednak chodzi o opisanie sfałszowanych papierów kredytowych lub monet, trzeba pierwej uczynić w tej mierze doniesienie trybunałowi drugiej instancyi, i oczekiwać jego poleceń. Ktokolwiek poweźmie jaką wiadomość o przedmiotach opisanych, powinien zaraz donieść o tem zwierzchności.

§. 418. Jak tylko ustały przyczyny, które były powodem do wydania listu gończego lub opisania, należy niezwłocznie zarządzić odwołanie.

§. 419. Jeżeli obwiniony, który jest nieobecnym lub zbiegłym, oświadczy gotowość stawienia się przed sądem w razie uzyskania listu bezpieczeństwa (list żelazny, glejt) wówczas minister sprawiedliwości po zasięgnięciu zdania nadprokuratora przy tym trybunale drugiej instancyi, w którego obrębie sąd śledczy się znajduje, może mu takowy list, w miarę okoliczności za kaucyą, z tym skutkiem udzielić, że obwiniony aż do zawyrokowania w pierwszej instancyi na wolności pozostanie.

§. 420. List bezpieczeństwa skutkuje tylko co do zbrodni lub występku, do których się odnosi. Przestaje skutkować gdy obwiniony nie staje na przyzwanie bez dostatecznego usprawiedliwienia się, gdy robi przygotowania do ucieczki, gdy uchyla się od dalszego śledztwa przez ucieczkę lub ukrywanie swojego pobytu, albo gdy niedopełnia któregokolwiek z warunków, pod któremi list bezpieczeństwa został mu udzielony.

## II. Postępowanie przeciw nieobecnym i zbiegłym po zamknięciu śledztwa przygotowawczego.

§. 421. Jeżeli przy zamknięciu śledztwa przygotowawczego, oskarżyciel wyniesie oskarżenie o zbrodnię lub występek przeciw obwinionemu, którego miejsce pobytu jest niewiadome albo nie leży w jednym z krajów zastępowanych w radzie państwa, wówczas akt oskarżenia doręczyć należy obrońcy w tym celu ustanowić się mającemu, który ma prawo, w dniach ośmiu po takowem doręczeniu, zgłosić i wywieść sprzeciw. Co do reszty i w tym razie przepisy rozdziału XVI. znajdują zastósowanie.

Gdy oddanie pod oskarżenie stanie się prawomocnem, należy je obwieścić. Jeżeli chodz o zbrodnię, obwieszczenie nastąpi w formie listu gończego.

Jeżeli spodziewać się należy, że wydanie obwinionego, który jest za granicą, da się uzyskać na mocy istniejących umów państwowych, wówczas sąd po wysłuchaniu prokuratora uda się w tej mierze drogą przepisaną do zagranicznej władzy sądowo-karnej, w której obrębie oskarżony się znajduje. Gdyby robiono trudności co do wydania, dla usunięcia takowych należy uczynić stósowne przedstawienie do ministra sprawiedliwości za pośrednictwem trybunału drugiej instancyi.

Tak samo się postąpi gdy obwiniony znajduje się w jednym z krajów do korony węgierskiej należących, a władze tamtejsze wydania go odmawiają.

Gdy oskarżony stawi się później albo schwytanym zostanie, udzielić mu należy akt oskarżenia i orzeczenie w skutek założonego sprzeciwu zapadłe. Jeżeli oddanie pod oskarżenie stało się już prawomocnem a oskarżony na obronę swoją przytacza okoliczności, których dochodzenia żąda, postąpi się podług przepisu paragrafu 224.

## III. Postępowanie kontumacyjne przeciw nieobecnym i zbiegłym.

§. 422. Po nastąpionem oddaniu pod oskarżenie, postępowanie karne przeciw tym, którym przyzwanie do rozprawy głównej dla nieobecności wręczone być nie może, pozostanie w zawieszeniu aż do ich ujęcia.

Tylko wtedy gdy oskarżyciel domaga się wyraźnie postępowania kontumacyjnego, trybunał, który do zawyrokowania jest właściwym, wytoczy to postępowanie przez przyzwanie publiczne.

§. 423. Przyzwanie publiczne zawierać będzie:

1. imię i nazwisko, wiek, miejsce urodzenia, stan lub rzemiosło i miejsce zamieszkania oskarżonego, o ile to wszystko jest wiadome;

2. wymienienie zbrodni wraz z okolicznościami, od których zależy zakres kary;

3. wezwanie oskarżonego, aby w stósownym okresie, który przynajmniej na jeden miesiąc naznaczyć należy, stanął w sądzie dla usprawiedliwienia się z zarzuconego mu czynu, gdyż inaczej przeciw niemu jako nieposłusznemu postąpi się gwoli ustawy i będzie mu zabronione wykonywanie praw obywatelskich.

§. 424. To publiczne przyzwanie należy wywiesić w miejscu, gdzie zbrodnia została popełnioną, w siedzibie trybunału pierwszej instancyi tudzież w miejscu zamieszkania lub ostatniego pobytu oskarżonego tudzież zamieścić po trzykroć w dzienniku urzędowym kraju w stosownych odstępach czasu. W miarę okoliczności można także zarządzić zamieszczenie takowego w innych krajowych i zagranicznych pismach publicznych. Oprócz tego oznajmić należy osobno o tem przyzwaniu pełnomocnikowi oskarżonego, jeśli ten jest wiadomy, jego opiekunowi lub małżonkowi lub któremu z jego blizkich krewnych. O ogłoszenie publiczne tego przyzwania postara się oskarżyciel.

§. 425. Jeżeli oskarżony nie stanie w okresie (§. 423) naznaczonym w przyzwaniu, izba radna na wniosek oskarżyciela orzecze, że oskarżonemu podczas jego nieobecności wykonywanie praw obywatelskich jest zabronione. Okoliczność że na zaskarżenie przeciw oskarżonemu wniesione jeszcze nie zapadł wyrok karno-sądowy nie przeszkadza nadal przewód cywilny przeciw niemu wytoczyć lub już wytoczony dalej popierać.

§. 426. Jeśli oskarżony staje lub później schwytanym zostanie, wówczas na wniosek oskarżyciela należy dalej postępować stosownie do przepisów rozdziału XVIII.

§. 427. Jeżeli oskarżony nie stanął do rozprawy głównej, wówczas pod jego nieobecność i rozprawa toczyć się i wyrok zapaść może, ale tylko wtedy i to pod nieważnością, gdy chodzi o zbrodnię która jest zagrożona najwyżej pięcioletnią karą wolność odejmującą lub też o występek, oskarżony już w śledztwie przygotowawczem był słuchany a przyzwanie do rozprawy głównej jeszcze osobiście zostało mu wręczone. W takowym przypadku należy oskarżonemu oznajmić wyrok przez sędziego ku temu wyznaczonego lub mu takowy w odpisie doręczyć. Jeśli to być nie może z powodu jego nieobecności, wyrok będzie ogłoszony publicznie sposobem w §. 424 wyrażonym.

Jeżeli jednak rozprawa główna nie może być rozpoczętą lub dalej prowadzoną w nieobecności oskarżonego, dla tego że powyższym warunkom nie stało się zadość albo że trybunał uważa iż bez obecności oskarżonego nie można się spodziewać należytego wyjaśnienia stanu rzeczy, postąpi się podług §. 221. Jeżeli doprowadzenie oskarżonego nie da się uskutecznić, wolno jest oskarżycielowi żądać wytoczenia postępowania w §§. 423—426 omówionego; okres wymieniony w §. 423 pod 3 może być w tym razie skrócony do dni czternastu.

Przeciwko wyrokowi zapadłemu w nieobecności oskarżonego, ten ostatni może założyć sprzeciw w trybunale pierwszej instancyi a to w okresie naznaczonym do zgłoszenia zaskarżenia nieważności. Do takowego sprzeciwu należy się przychylić, jeżeli będzie wykazano że nieuchronna przeszkoda nie dozwoliła oskarżonemu stanąć do rozprawy głównej. W tym przypadku zarządzić należy ponowną rozprawę główną. Jeżeli oskarżony i do tej nie stanie, wyrok sprzeciwem zaskarżony poczytuje się względem niego za prawomocny. Sprzeciw rozstrzyga trybunał drugiej instancyi na posiedzeniu niejawnem po wysłuchaniu nadprokuratora. Jeżeli sprzeciw odrzuci, oskarżonemu nie służy już żaden środek prawny przeciwko wyrokowi. Jeżeli skazany wraz ze sprzeciwem założył zaskarżenie nieważności lub powoływ albo jeżeli i druga strona założyła powoływ lub zaskarżenie nieważności, wówczas sąd, któremu akty gwoli przepisu §§. 285 i 294 przedłożone zostaną, rozstrzygnie naprzód

sprzeciw na posiedzeniu niejawnem po wysłuchaniu prokuratoryi i tylko w razie odrzucenia takowego przystąpi do rozpoznania powoływu lub zaskarżenia nieważności.

§. 428. Ani niestawiennictwo oskarżonego ani zarządzone z tego powodu postępowanie kontumacyjne, nie może opóźniać postępowania przeciw obecnym spółoskarżonym. Jeżeli w takich przypadkach przedmioty, służące do przekonania oskarżonych zwrócone zostają właścicielom, można na tych ostatnich włożyć obowiązek aby takowe na żądanie znowu przedstawili. Należy zarazem złożyć do aktów dokładny opis zwróconych przedmiotów.

## Rozdział XXV.

### O postępowaniu doraźnem.

#### I. Zaprowadzenie postępowania doraźnego.

§. 429. W ogólności postępowanie doraźne może mieć miejsce tylko w przypadkach rozruchu, gdy inne środki ustawą wskazane do stłumienia go nie wystarczają. Postanowienie uznające że zachodzi potrzeba sądu doraźnego należy do naczelnika kraju w porozumieniu z prezydentem trybunału drugiej instancyi i nadprokuratorem. Wszakże jeżeli zwłoka zagraża niebezpieczeństwem, nawet przełożony politycznej władzy powiatowej ma prawo wydać takie postanowienie w porozumieniu z prezydentem trybunału pierwszej instancyi i prokuratorem.

§. 430. Oprócz tego postępowanie doraźne i wtedy zarządzonem być może gdy w jednym lub kilku powiatach morderstwo, rabunek, podpalenie lub zbrodnia gwałtu publicznego, w §. 85 kodeksu karnego przewidziana szerzą się w sposób zatrważający. Orzeczenie czy zachodzi potrzeba zaprowadzenia sądu doraźnego należy w takich razach do ministra spraw wewnętrznych w porozumieniu z ministrem sprawiedliwości.

§. 431. Postanowienie zaprowadzające sąd doraźny, ogłosić należy w gminach, dla których zostało zarządzone, a to przy odgłosie bębna lub trąby, oprócz tego zaś obwieścić niezwłocznie przez zawiadomienie władz gminnych, przez przylepienie obwieszczenia na placach publicznych, przez pisma publiczne, w miarę okoliczności przez ogłoszenie z kazalnicy, i udzielić także komendzie jeneralnej lub wojskowej i obrony kraju koronnego dla poświadomienia podwładnych korpusów wojska (obrony krajowej).

§. 432. Ogłoszenie postępowania doraźnego w razie rozruchu zawierać będzie zarazem rozkaz, aby się każdy wystrzegał wszelkich zbiegowisk do rozruchu zmierzających, wszelkich podżegań do takowych i wszelkiego w nich udziału, stosując się nadto do wszelkich rozporządzeń władzy, wydawanych w celu stłumienia tych zbrodni, inaczej bowiem każdy ktokolwiek po ogłoszeniu tych rozporządzeń dopuści się takiej zbrodni, oddany będzie pod sąd doraźny i ulegnie karze śmierci.

§. 433. Również i w razie ogłoszenia sądu doraźnego z powodu zbrodni w §. 430 omówionej, postąpić należy w sposób poprzedzającym paragrafem określony. W miarę okoliczności można także ogłosić sąd doraźny tylko przeciw tym, którzyby się dopuścili jednej z tych zbrodni w sposób szczególny i dokładnie oznaczony. W każdym z tych przypadków

zagrozić należy że kto takową zbrodnię w ogólności lub w określonym szczególnie sposobie popełni, ściągnie na siebie karę śmierci.

§. 434. Od chwili ogłoszenia postępowania doraźnego, trybunał pierwszej instancyi, w którego obrębie ogłoszenie nastąpiło, będzie wyłącznie właściwym do sądzenia wszystkich w jego okręgu popełnionych zbrodni, na które gwoli §§. 432 i 433 postępowanie doraźne ma się rozciągać, tudzież spólnictwa i wszelkiego karygodnego w nich uczestnictwa, a to bez względu na śledztwa, jakieby przeciw obwinionemu w zwyczajnym sądzie wisieć mogły.

Jeżeli obwiniony popełnił więcej przestępstw w różnych okręgach, a to pociąga za sobą właściwość różnych sądów doraźnych, wówczas ten sąd doraźny jest wyłącznie właściwym, przed którym został stawiony lub któremu pierwej dostawiony być może.

§. 435. Trybunał pierwszej instancyi jako sąd doraźny orzeka w gronie czterech sędziów, z których jeden jest przewodniczącym, za przybraniem protokólanta. Sąd ten może, według uznania prezydenta, obrać sobie za siedzibę którekolwiek miejsce okręgu, na który sąd doraźny został ogłoszonym; o obranem należy niezwłocznie zawiadomić władzę administracyjną.

§. 436. Skoro tylko postępowanie doraźne zarządzone zostanie, władza administracyjna powinna jak najspieszniej postarać się o to, aby najbliższa komenda wojskowa wyprawiła oddział wojska dla bezbieczeństwa sądu doraźnego potrzebny, aby na miejscu przeznaczonem do odbywania sądu doraźnego były w pogotowiu potrzebne przybory urzędowe, aby kapłan, lekarz sądowy, tudzież kat i jego pomocnicy znajdowali się tamże, i ażeby wykonaniu kary śmierci, w razie jej rozciągnięcia, nic nie stało na zawadzie.

## II. Postępowanie przed sądem doraźnym.

§. 437. Prokurator przy trybunale pierwszej instancyi lub szczególnie wyznaczony członek prokuratoryi uczyni wniosek o wytoczenie postępowania doraźnego przeciw obwinionym. W tym względzie służy za prawidło, że tylko takie osoby przed sąd doraźny stawione być powinny, które albo na uczynku schwytano, albo co do których niepłonnie spodziewać się można, że dowód winy przeciw nim bezzwłocznie da się ustanowić.

Osoby, które ciężko zachorowały lub są w ciąży, nie mogą być stawione przed sądem doraźnym.

§. 438. Sąd doraźny jest także właściwym do sądzenia osób, podlegających sądztwu wojskowemu; a przeto władze wojskowe wydadzą je na żądanie sądu doraźnego. Gdy takie osoby wojskowe przystawione zostaną do władzy cywilnej, należy o tem zawiadomić najbliższą komendę wojskową przy wyrażeniu nazwiska, miejsca urodzenia, gminy do której należą i wojskowego stopnia obwinionego.

§. 439. Całe postępowanie przeciw każdemu z osobna obwinionemu odbywać się będzie od początku aż do końca przed zgromadzonym sądem i, o ile można, bez przerwy. Zaraz przy schwytaniu obwinionego należy go stawić przed sądem doraźnym, chyba że prokurator uznaje za stósowne wytoczyć postępowanie zwyczajne; w tym przypadku atoli odstawienie do sądu doraźnego nie ma już miejsca. Najdłuższe postępowanie przeciw jednemu obwinionemu ustanawia się na trzy dni; a okres ten liczy się od chwili stawienia (§. 441) obwinionego przed sądem doraźnym.

§. 440. Postępowanie przed sądem doraźnym jest ustne i jawne. Obwiniony może sam sobie wybrać obrońcę; jeżeli z tego prawa nie robi użytku, sąd mu obrońcę zamianuje z urzędu.

§. 441. Rozprawę rozpoczyna prokurator wyłuszczeniem czynów, zarzuconych obwinionemu. W przesłuchaniu i wytaczaniu dowodów zachować należy w ogólności przepisy §§. 245—254.

Postępowanie ogranicza się zwykle do udowodnienia czynu, na który zarządzono postępowanie doraźne. Dla tego innych przestępstw schwytanego nie należy brać na uwagę. Jeżeli takowe będą ścigane w drodze zwyczajnego postępowania karnego, sąd wymierzając karę będzie miał wzgląd na karę ciężkiego więzienia (§. 442, ustęp 2) przed sąd doraźny wyrzeczoną.

Postępowanie nie może być przewlekane dochodzeniami dotyczącemi odszkodzenia. Podobnież, lubo nie należy spuszczać z uwagi wyśledzenia spólników, jednak nie można z tego powodu odwlekać wydania i wykonania wyroku przeciw schwytanemu.

Po zamknięciu postępowania dowodowego prokurator rozwinąwszy wyniki takowego, postawi swój wniosek, na który odpowie obwiniony i jego obrońca; gdyby zaś prokurator znowu co na to odpowiedział, obwinionemu i obrońcy służy w każdym razie prawo przemówienia na ostatku.

§. 442. Następnie sąd odbywszy niejawną naradę wyda wyrok przy zachowaniu przepisów w §§. 17, 19 do 22, 258 i 267 zawartych i zaraz potem ogłosi obwinionemu na posłuchaniu jawnem. Jeżeli obwiniony uznanym zostanie jednomyślnie za winnego, sąd doraźny wyda zarazem wyrok na karę śmierci.

Tylko wtenczas gdy wykonanie kary śmierci na jednym lub kilku najwięcej na karę zasługujących winowajcach, dało już odstraszający przykład, do przywrócenia spokojności potrzebny, sąd doraźny ze względu na ważne okoliczności zwalniające, może tych którzy mniejszy udział wzięli skazać na ciężkie więzienie od lat pięciu do dwudziestu. Na taką samą karę będą skazani ci, którzy w czasie popełnionej zbrodni dwudziestego roku życia jeszcze nie skończyli.

§. 443. Jeżeli zachodzą warunki, w §. 259 przewidziane, sąd doraźny orzecze uwolnienie obwinionego od zarzutu i natychmiastne wypuszczenie go na wolność zarządzi. Jeżeli sąd doraźny uważa się być niewłaściwym, jeżeli wyrok śmierci nie zapada (§. 442, ustęp 1) dla braku jednomyślności sędziów albo jeżeli wprawdzie dowód winy obwinionego w przeciągu ustawowego okresu trzech dni nie może być przeprowadzony atoli mocne zachodzą przeciw niemu poszlaki, że czyn mu zarzucony lub inne przestępstwo popełnił, sąd doraźny odeśle obwinionego przed zwyczajnego sędziego a w takowym przypadku postanowi zarazem czy obwiniony ma pozostać w areszcie lub na wolność być wypuszczonym.

§. 444. Będzie spisany protokół rozprawy przed sądem doraźnym odbytej a to podług przepisów w §§. 271 i 272 zawartych. Podpiszą go wszyscy sędziowie i protokólant.

§. 445. Przeciw wyrokom sądu doraźnego nie służy żaden środek prawny; prośba o ułaskawienie przez kogo bądź wniesiona nie ma nigdy skutku zawieszającego.

W powszechości kara śmierci powinna być wykonaną we dwie godziny po ogłoszeniu wyroku; tylko na wyraźną prośbę skazańca można mu jeszcze pozostawić trzecią godzinę dla przygotowania się na śmierć.

### III. Odwołanie postępowania doraźnego.

§. 446. Odwołanie postępowania doraźnego należy do osób, wymienionych w §§. 429 i 430. Odwołanie będzie natychmiast postanowione i przez pisma publiczne ogłoszone, jak tylko ustanie przyczyna, która dała powód do zaprowadzenia prawa doraźnego.

Działalność sądu doraźnego ustaje od chwili, gdy tenże otrzyma zawiadomienie o odwołaniu postępowania doraźnego. Wszystkie jeszcze wiszące śledztwa, tudzież te, w skutek których wyroki śmierci zapadły lecz nie zostały jeszcze wykonane, oddane będą sądom zwyczajnym, które uważać je mają za śledztwa przygotowawcze. Dalsze w takowych postępowanie zastósowane będzie do ogólnych przepisów niniejszego postępowania karnego. Wszystkie wyroki przez sąd doraźny wydane wraz z aktami rozpraw przedłożone będą w czternastu dniach po odwołaniu prawa doraźnego nadprokuratorowi, który poczyni wnioski jakie za stosowne uzna.

Jeżeli później wyjdą na jaw przyczyny do wznowienia postępowania, wówczas postępowanie w tej mierze odbędzie się przed sądami zwyczajnemi a to podług przepisów rozdziału XX.

## Rozdział XXVI.

### O postępowaniu w sprawach o przekroczenia.

§. 447. W postępowaniu co do tych przestępstw, których śledzenie i ukaranie poruczone jest sądom powiatowym, należy przedewszystkiem stosować się do przepisów, w niniejszym rozdziale zawartych. We wszystkich zaś punktach, na które tu nie ma szczególnego przepisu, idą w zastósowanie przepisy postępowania, dotyczącego zbrodni i występków.

### I. Oskarżenie.

§. 448. Czynności prokuratoryi wykonywane będą przez urzędników, którzy do tego w drodze rozporządzenia zostaną przeznaczeni. Pod tym względem podlegają oni prokuratorowi przy trybunale pierwszej instancyi, w którego obrębie się znajdują, winni stósować się do jego poleceń i składać mu co miesiąc wykaz przestępstw, które ścigali i przedstawiać (§. 31) wynik przedsiębranych kroków.

§. 449. Ktokolwiek jest pokrzywdzony w swoich prawach przestępstwem, które z urzędu ścigać należy, może się przyłączyć do postępowania karnego. Jeżeli urzędnik, powołany do czynności pokuratorskich, odmawia ścigania, rościciel prywatny może się domagać (§§. 451 i 457) ukarania podług ustawy.

### II. Postępowanie zwyczajne przed sądami powiatowemi.

§. 450. Jeżeli sąd powiatowy mniema że nie jest właściwym ponieważ zachodzi zbrodnia lub występek, oznajmi to prokuratorowi przy trybunale pierwszej instancyi albo oskarżycielowi prywatnemu (§§. 46, 449). Jeżeli zaś trybunał pierwszej instancyi lub wyższy sąd odeśle sprawę na powrót do sądu powiatowego, ten ostatni nie może się już uchylać, z powodu niewłaściwości.

§. 451. Ani formalne śledztwo przygotowawcze ani osobne postępowanie co do oddania pod oskarżenie nie ma miejsca. Dostatecznem jest ogólnikowe bądź na piśmie bądź ustnie wniesione żądanie ukarania podług ustawy.

Jeżeli zarazem obwiniony zostaje przyprowadzony przed sędziego i przyznaje się do zarzuconego mu czynu, albo jeżeli zarazem tak oskarżyciel jak obwiniony stają przed sędzią a wszystkie dowody przeciw i za są na doręczu, sędzia za przyzwoleniem obwinionego może zaraz przedsięwziąść (§. 456) rozprawę i zawyrokować.

W innych zaś przypadkach po przedsięwzięciu dochodzeń wstępnych, jakieby się potrzebnemi okazały, wyznaczyć należy dzień do rozprawy głównej.

§. 452. We wszystkich dochodzeniach wstępnych sędzia powiatowy zachować powinien w ogólności przepisy, sędziom śledczym zakreślone, wszelako z następującemi ograniczeniami:

1. Wyjąwszy przypadki w §. 175, l. 2 i 3, wymienione, przytrzymanie tymczasowe obwinionego dla doprowadzenia go, tylko wtenczas może nastąpić, gdy obwiniony będąc wyraźnie wezwanym do stawienia się osobistego, wezwaniu temu nie czyni zadosyć. Podróżnym należy dozwolić dalszej podróży, chyba zachodzi obawa że to udaremniłoby śledztwo i wykonanie wyroku.

2. Jeżeli przyzwanie nie może być doręczone obwinionemu, postępowanie dalsze należy zawiesić aż do schwytania onego. Wydawanie listów gończych nie jest dozwolone; ale w przypadkach ważniejszych rysopis osoby może być władzom udzielony (§. 416).

3. Areszt śledczy nie może być rozciągnięty tylko w przypadkach paragrafu 175, l. 2 i 3. Aresztowani nie mogą być pomieszczeni w tem samem więzieniu, z osobami, które zostają pod śledztwem o zbrodnię lub za takową odbywają karę. Mogą otrzymywać pożywienie z po za aresztu, o ile to nie psuje tamże porządku wewnętrznego.

4. Przeszukanie papierów osób trzecich oraz przyaresztowanie lub otwieranie listów nie jest dozwolone.

5. Obecność świadków sądowych przy śledztwie, nie jest potrzebna.

6. Do oględzin lub udzielenia zdania dosyć jest przybrać jednego znawcę.

Prowadzenie protokółu potrzebnem jest tylko w dochodzeniach które mają być użyte za dowód w rozprawie głównej a nie mogą być podczas tejże powtórzone; w innych razach dosyć jest gdy protokólant lub też sam sędzia przesłuchujący zapisze w krótkości treść zeznań, przez osoby wysłuchane złożonych.

8. Przydanie obrońcy z urzędu nie ma miejsca.

§. 453. W powszechności oprzysięganie świadków nie ma miejsca; sędzia zamiast przysięgi świadków może poprzestać na podaniu przez nich ręki.

Wszelako gdy chodzi o to ażeby wypierającego się obwinionego przekonać zeznaniami świadków, a obwiniony wyraźnie żąda odebrania od tych lub owych przysięgi, albo idzie o przekroczenie które pociąga za sobą bądź karę aresztu najmniej przez miesiąc, bądź grzywnę przynajmniej stu złotych, bądź utratę rzemiosła lub innych praw i upoważnień, należy odebrać od nich przysięgę w sposób przepisany, jeżeli gwoli ustawy oprzysiężeniu nic nie jest na przeszkodzie.

Urzędnicy i oprzysiężeni służebnicy władzy publicznej, zeznający o zaszłościach lub okolicznościach, podczas czynności urzędowej dostrzeżonych a odnoszących się do przedmiotu tejże czynności, wysłuchani będą jako świadkowie przy zwróceniu tylko ich uwagi na przysięgę służbową.

§. 454. Jeżeli rozprawa nie może nastąpić zaraz po wniesieniu oskarżenia, jak tego wymaga §. 451, wówczas należy przyzwać obwinionego, jeśli nie jest aresztowany, do rozprawy głównej a to rozkazem pisemnym, który powinien zawierać główniejsze zaszłości zarzuconego mu przestępstwa z wezwaniem go aby stanął o godzinie oznaczonej z dowodami ku obronie jego służącemi lub takowe tak wcześnie sędziemu wskazał iżby te do rozprawy głównej jeszcze dostarczone być mogły. Należy zarazem dołożyć ostrzeżenie że chociażby nie stanął rozprawa się odbędzie i zawyrokowanie nastąpi.

§. 455. Przyzwanie uskutecznić należy w powszechności tak ażeby między wręczeniem onego a rozprawą główną pozostało obwinionemu przynajmniej dwadzieścia cztery godziny wolnego czasu. Do okresu tego nie wlicza się czas potrzebny na udanie się do miejsca sądu. W nagłych zaś przypadkach, gdy chodzi o przekroczenia małej wagi, a obwiniony znajduje się w miejscu sądu, okres ten może być nawet skrócony. Do żądania obwinionego o odroczenie rozprawy wtedy tylko można się przychylić, gdy zachodzą przeszkody ważne, na piśmie poświadczone.

Wolno jest obwinionemu używać pomocy obrońcy, wszelako z ograniczeniami w §§. 39 i 40 wyszczególnionemi, które podlegają ocenieniu sędziego.

Jeżeli obwiniony nie jest aresztowany a osobiście stawać nie chce, może stanąć do rozprawy przez pełnomocnika, który się powinien wykazać szczególnem umocowaniem; jednakże wolno jest sądowi nakazać osobiste stawienie się, ilekroć to uzna za potrzebne do wyśledzenia istotnej prawdy. Nie mogą być przyjęte w charakterze pełnomocników, osoby które nie będąc wpisane do listy obrońców, trudnią się zastępowaniem stron w sposobie zarobkowania.

§. 456. Rozprawa główna przed sądem powiatowym (§. 9) odbywać się ma jawnie pod nieważnością, wszelako z ograniczeniami w §§. 228—231 zawartemi. Gdy występuje oskarżyciel prywatny, jawność będzie wyłączona, jeśli tego obie strony zgodnie się domagają.

§. 457 Rozprawa zacznie się od wywodu oskarżenia. Poczem ma miejsce przesłuchanie w tej mierze obwinionego lub jego pełnomocnika i wytoczenie dowodów. Następnie przystępuje się do wysłuchania wniosków oskarżyciela i rościciela prywatnego, tudzież odpowiedzi obwinionego i jego obrońcy. Oskarżyciel może się ograniczyć na ogólnikowem wniesieniu o zastosowanie ustawy.

§. 458. Zaraz po zamknięciu rozprawy następuje wyrokowanie, sędzia ogłasza wyrok wraz z główniejszemi pobudkami, który pod nieważnością do protokółu wpisać lub przyłączyć należy. Po skończonej rozprawie wolno sędziemu odłożyć zawyrokowanie do dnia po niej następującego. Co do reszty, przepisy, o rozprawie głównej, w rozdziale XVIII zamieszczone, stosują się również do rozprawy przed sądem powiatowym.

§. 459. Jeżeli obwiniony pomimo należytego przyzwania nie stanie o godzinie naznaczonej, a sędzia wysłuchanie jego uważa za potrzebne, może go wezwać aby się osobiście stawił, albo gdy to już nastąpiło, kazać go przyprowadzić. W innych zaś przypadkach zaraz się postępowanie zaczyna, następuje przeprowadzenie dowodów, a po wysłuchaniu oskarży-

ciała, zawyrokowanie i ogłoszenie wyroku. Niestającemu obwinionemu doręczyć należy urzędowy odpis wyroku.

## III. Postępowanie nakazowe.

§. 460. Jeżeli władza publiczna lub jedna z osób w §. 68 kodeksu karnego wymienionych na podstawie własnego spostrzeżenia podczas służby zrobionego, doniesie że obwiniony, na wolności zostający, dopuścił się przekroczenia które w ustawie tylko aresztem najwięcej przez jeden miesiąc lub tylko grzywną jest zagrożone, a sędzia uważa za stosowne rozciągnąć karę aresztu na wyżej trzechdniowego lub grzywnę, najwięcej piętnastu złotych, wówczas tenże sędzia na wniosek urzędnika do pełnienia czynności prokuratorskich przeznaczonego, może wymierzyć karę w drodze rozporządzenia karnego bez uprzedniego postępowania.

§. 461. Rozporządzenie karne wyrażać będzie:

1. Jakość przestępstwa tudzież czas i miejsce popełnienia onego;
2. nazwisko osoby lub nazwę władzy, która uczyniła doniesienie;
3. wymiar kary z przytoczeniem przepisu karnego, na którym takowy wymiar polega;
4. że obwinionemu wolno, w razie gdyby mniemał że jest uciążony wymiarem kary, w okresie dni ośmiu od wręczenia rozporządzenia, przeciwko wymiarowi zgłosić sprzeciw w sądzie powiatowym (§. 81) na piśmie lub do protokółu a zarazem wskazać dowody ku obronie jego służące, że jednak w razie niezgłoszenia sprzeciwu w tymże okresie, rozporządzenie karne prawomocnem się stanie i przeciw niemu wykonane będzie.

§. 462. Jeżeli w okresie ośmiodniowym, założony będzie sprzeciw, nastąpi zwyczajne postępowanie; w razie przeciwnym środek prawny nie ma miejsca przeciw rozporządzeniu karnemu, ale wolno będzie dozwolić przywrócenia do poprzedniego stanu, byleby zachodziły warunki §. 364, l. 1 i 2.

## IV. Środki prawne przeciw wyrokom sądów powiatowych.

§. 463. Od wyroków sądów powiatowych, zapadłych przeciw obecnemu ma tylko miejsce powoływ do trybunału pierwszej instancyi, w którego obrębie leży sąd powiatowy.

§. 464. Powoływ można zakładać:

1. Z powodu nieważności;
2. z powodu orzeczenia co do winy i kary, wszelako z powodu ostatniej tylko pod warunkami w §. 283 omówionemi;
3. z powodu orzeczenia co do roszczeń prywatnych.

§. 465. Na korzyść obwinionego powoływ może być założony tak przez niego samego jak jego małżonka, krewnego w linii wstępnej lub zstępnej, opiekuna, a w razie małoletności oskarżonego przez rodziców i opiekuna nawet wbrew jego woli.

Dziedzice oskarżonego którzy nie zostawali z nim w jednym z wymienionych stosunków mogą założyć lub popierać powoływ ale tylko co do orzeczenia względem roszczeń prywatnych, jakieby w wyroku było zawarte.

Powoływ na niekorzyść oskarżonego założyć może jedynie oskarżyciel i rościciel prywatny, ten ostatni atoli tylko co do swoich roszczeń prywatnych.

§. 466. Powoływ należy zgłosić w sądzie powiatowym, w trzech dniach po ogłoszeniu wyroku.

Jeżeli oskarżony nie był obecnym przy ogłoszeniu wyroku, powinien zgłosić powoływ w dniach trzech po dniu w którym o wyroku zawiadomiony został.

Należącym oskarżonego w §. 465 wymienionym okres do zgłoszenia powoływu upływa od tego samego dnia co oskarżonemu.

Zgłoszenie powoływu ma skutek zawieszający.

Wszelako wypuszczenie z aresztu oskarżeńca, uwolnionego od zarzutu, tylko wtedy z powodu powoływu prokuratora wstrzymane być może, gdy powoływ zaraz po ogłoszeniu wyroku zgłoszony został.

Jeżeli oskarżony na karę aresztu nie mniema się uciążonym ani przez orzeczenie co do winy ani przez orzeczenie co do rodzaju kary ale tylko przez sam wymiar kary, może rozpocząć karę tymczasowo. Tak samo będzie wtenczas gdy skazaniec nie założył powoływu a oskarżyciel tylko przeciw wymiarowi kary powoływ zakłada.

§. 467. Powołujący mocen jest, w dniach ośmiu po zgłoszeniu powoływu, a jeśli przed lub podczas zgłoszenia żądał odpisu wyroku, to po doręczeniu takowego, podać do sądu powiatowego wywód swoich uciążliwości, oraz jeśli wypada, przytoczyć nowe zaszłości lub dowody przy dokładnem wyrażeniu wszelkich okoliczności ważność tychże wyświecić mogących.

Albo w zgłoszeniu powoływu albo w samym powoływie powinien wyraźnie oświadczyć, któremi punktami wyroku (§. 464) mniema się uciążonym i które nieważności zarzuca, inaczej bowiem na ten powoływ lub na te nieważności trybunał pierwszej instancyi żadnego nie będzie miał względu.

Założony na korzyść oskarżonego powoływ przeciw orzeczeniu co do winy mieści w sobie tem samem powoływ przeciw wymiarowi kary.

Jeżeli zgłoszenie powoływu następuje ustnie, sędzia który w tej mierze sporządza protokół, wezwie powołującego szczególnie aby podał dokładnie punkta uciążliwości i pouczy go o skutkach prawnych nieuczynienia zadosyć temu wezwaniu.

Spóźniony powoływ lub wywód uciążliwości odrzucone będą przez sąd powiatowy.

§. 468. Powołanie przeciw wyrokom sądów powiatowych z powodu nieważności, tylko wtedy zakładane być może gdy zachodzi jedna z następujących przyczyn:

1. gdy sąd powiatowy nie był właściwym, lub należycie obsadzonym, albo wyrokował sędzia gwoli ustawy wykluczony (§§. 67 i 68);

2. gdy obrażono lub pominięto przepis, którego zachowanie ustawa przepisuje pod nieważnością (§§. 120, 151, 152, 170, 271, 456 i 458) albo zachodzi jedna z przyczyn nieważności w §. 281, l. 4 i 5 wyszczególnionych;

3. z przyczyn wyrażonych w §. 281, l. 6—11.

Nieważności pod 1 i 2 wyszczególnione nie mogą być zarzucane, tylko pod warunkami w §. 281 wyrażonemi; jednak i oskarżyciel nie utraca prawa zarzucenia nieważności,

pomimo to że co do uchybienia przeciw formalności nie żądał orzeczenia sądu powiatowego i nie zastrzegł sobie zażalenia zaraz po odmowie lub ogłoszeniu orzeczenia.

§. 469. Trybunał pierwszej instancyi naradzać się będzie nad każdym powoływem naprzód na posiedzeniu niejawnem po wysłuchaniu prokuratora, a następnie odrzuci powoływ, gdy takowy założyła strona, której prawo powołania zgoła nie służy lub nie w tym kierunku, w jakim powołuje, albo strona która zrzekła się ważnie powoływu; gdy powoływ zapóźno jest zgłoszony, gdy punkta, przeciw którym jest wymierzony albo nieważności będące jedynym do niego powodem, nie są poszczególnie i dokładnie wyrażone. Jeżeli powoływ wymierzony jest tylko przeciw orzeczeniu co do kary lub co do roszczeń prywatnych, wówczas trybunał rozstrzyga zaraz i w samej sprawie.

§. 470. Na tej naradzie niejawnej trybunał pierwszej instancyi rozpozna także czy przytoczone w ślad §. 467 nowe zaszłości i dowody są stanowcze. Przesłuchanie nowych świadków i znawców wtedy tylko ma miejsce, gdy się spodziewać można że takowe wyświeci nieprawdziwość zaszłości stanowczych, które pierwszy sędzia za udowodnione przyjął. Trybunał może zarządzić sprawdzenie nowych dowodów tudzież zaszłości, z których wywodzoną jest nieważność, a jeśli tak wypada, poruczyć takowe wyznaczonemu z grona swego sędziemu.

Powtórne wysłuchanie takich świadków i znawców, których już na rozprawie głównej przed sądem powiatowym słuchano, wtedy tylko ma miejsce, gdy trybunał uzna to za potrzebne z powodu że prawdziwość zaszłości w wyroku pierwszej instancyi ustanowiona, znacznie zachwianą została. Jeżeli ten przypadek nie zachodzi, trybunał oprze swoje orzeczenie na protokółach w pierwszej instancyi spisanych.

Jeżeli już na niejawnej naradzie przygotowawczej okaże się że potrzeba aby rozprawa powtórnie się odbyła w pierwszej instancyi, trybunał natychmiast to zarządzi.

§. 471. Jeżeli nie zachodzi żaden z przypadków wymienionych w §. 469 i §. 470, ustęp 3, naznaczony będzie kres (termin, dzień sądowy) do rosprawy jawnej w przedmiocie powoływu, a to i wtedy gdy powoływ wymierzony jest przeciw orzeczeniu co do kary i co do roszczeń prywatnych. Do tej rosprawy należy w czasie właściwym przyzwać oskarżyciela, oskarżonego, oraz tych świadków i znawców, których przyzwanie w ślad §. 470 postanowione zostało.

Biorąc na uwagę odległość miejsca, gdzie przebywa oskarżony, od siedziby sądu w drodze odwołania się orzekającego, należy pozostawić oskarżonemu przynajmniej trzy dni na przygotowanie się do obrony.

Jeżeli oskarżony jest aresztowany a trybunał nie uważa iżby stawienie go przed sądem było potrzebne do wyśledzenia prawdy, wówczas oskarżony może stanąć przez zastępcę.

Dla wiadomości tak oskarżonego jak oskarżyciela uczyni się w przyzwaniu wzmianka, że chociażby nie stanęli, wywód uciążliwości będzie wziętym pod rozwagę i nastąpi rozstrzygnięcie powoływu gwoli ustawy.

Rościciel prywatny powinien być zawiadomiony o naznaczonym kresie z tą wzmianką, że mu wolno stanąć na takowym.

Jeżeli te osoby wskazały obrońcę lub zastępcę, przyzwanie do niego wystosować należy.

§. 472. Rozprawa przed sądem powoływu odbywa się jawnie a to podług przepisu §§. 228—231.

Zaczyna się od tego że członek sądu odczytuje sprawozdanie, w którem nie wyjawiając swego zdania ani też nie stawiając wniosku, wyłuszczy tylko faktyczny stan sprawy,

dotychczasowy jej przebieg, o ile to jest potrzebnem do rozpoznania wniesionego zażalenia, główniejsze punkta uciążliwości, i wypływające stąd punkta sporne.

Część wyroku pierwszej instancyi, będąca przedmiotem punktów powoływu ma być za każdym razem odczytana wraz z pobudkami orzeczenia, a jeśli przewodniczący uzna to za stosowne, także i protokół rosprawy głównej w pierwszej instancyi odbytej.

§. 473. Następnie wysłuchać należy świadków i znawców, jeżeli ich przyzwano, i oskarżonego, jeżeli jest osobiście obecny, stosując się w tem do przepisów, jakie są zakreślone we względzie rosprawy głównej przed trybunałami pierwszej instancyi.

Poczem zostanie wezwany powołujący aby swój powoływ upodstawnił a po nim przeciwnik aby na to odpowiedział.

Oskarżonemu lub jego obrońcy należy się w każdym razie ostatnie przemówienie.

Potem odchodzi trybunał dla naradzenia się i powzięcia uchwały.

§. 474. Jeżeli trybunał nie odrzuci powoływu jako nie mającego miejsca lub bezpodstawnego, albo uzna się właściwym, wówczas przystąpi do zawyrokowania w samej sprawie a to stosownie do przepisów o wyrokowaniu trybunałów pierwszej instancyi, chyba że w następujących paragrafach inaczej jest postanowiono.

§. 475. Jeżeli wyrok sądu powiatowego zostanie zniesionym dla jednej z nieważności w §. 468 pod 1 i 2 przywiedzionych, trybunał odeśle sprawę do innego sądu powiatowego swego obrębu dla odbycia nowej rozprawy.

Jeżeli sąd powiatowy wyrokował o czynie, który stanowi zbrodnię lub występek, wówczas na wniosek prokuratora wyrok sądu powiatowego należy znieść i zarządzić postępowanie ustawą wskazane.

Jeżeli sąd powiatowy co do zaszłości, do której się odnosi oskarżenie, bezpodstawnie uznał się niewłaściwym lub niezupełnie oskarżenie załatwił (§. 281, l. 6 i 7), trybunał poleci mu aby rozprawę odbył i zawyrokował, ograniczając się w ostatnim razie do punktów skargi, które bez załatwienia pozostały.

§. 476. Jednakże w przypadkach wzmiankowanych w §. 475, ustęp 1 i 3, wolno jest sądowi powoływu, bądź zaraz bądź na późniejszem posłuchaniu, jeśli wypada po powtórzeniu lub uzupełnieniu rozprawy, w pierwszej instancyi odbytej, i poprawieniu wadliwego działania przewodowego, w samej sprawie zawyrokować.

§. 477. Trybunał ograniczy się do punktów, w zażaleniu poruszonych, i te tylko części wyroku pierwszego sędziego zmienić może, przeciw którym skierowany jest powoływ. Wszelako jeżeli powoływ, przez kogo bądź założony, nastręczy mu sposobność przekonania się że ustawa karna na niekorzyść oskarżonego opacznie została zastosowaną (§. 281, l. 9—11), albo że te same pobudki, na których polega jego postanowienie na korzyść oskarzonego, służą także spółoskarżonemu, który albo zgoła nie wyniósł powoływu, albo nie w kierunku o którym jest mowa, trybunał tak postąpi jak gdyby taki powoływ był wyniesionym.

Jeśli powoływ założony został tylko na korzyść oskarżonego, trybunał nie może na oskarżonego rozciągać surowszej kary nad tę, jaką orzekł pierwszy wyrok.

§. 478. Przeciw wyrokowi sądu powiatowego, który stosownie do §. 459 z powodu niestawiennictwa oskarżonego zaocznie zapadł, ostatni może w okresie ośmiu dni od wrę-

czenia wyroku, założyć sprzeciw w wyrokującym sądzie powiatowym, jeżeli przyzwanie nie zostało mu należycie doręczone, albo jeśli wykazać może, że się dla tego nie stawił, ponieważ go zaszła nieuchronna przeszkoda.

Sprzeciw ten rozstrzygnie sędzia powiatowy za poprzedniem wysłuchaniem oskarżyciela. Jeżeli go odrzuci, wolno oskarżonemu w okresie trzech dni wynieść zażalenie do trybunału pierwszej instancyi. W takowym razie, oskarżony może z tym środkiem prawnym na przypadek odrzucenia go połączyć powoływ, w skutek którego postąpi się tak jak przepisują §§. 469—472.

Jeżeli sędzia powiatowy albo w skutek zażalenia trybunał uzna sprzeciw za upodstawniony, zarządzona będzie przed sądem powiatowym ponowna rosprawa, na której w razie stawienia się oskarżonego, sprawę przeprowadzić należy tak jak przepisuje §. 457. Jeżeli oskarżony i na tej drugiej rosprawie nie stanie, sprzeciw za niebyły a wyrok zaskarżony za prawomocny uważać się ma.

§. 479. Przeciw wyrokom trybunałów pierwsej instancyi, zapadłym w drodze powoływu, który przychodzi do nich w ślad §§. 463, 464 i 478, ma tylko miejsce zaskarżenie nieważności do sądu kasacyjnego w obronie ustawy (§§. 33 i 292).

§. 480. Co się tyczy wznowienia postępowania karnego, stosować się należy do zasad w rozdziale XX ustanowionych. Azali wznowienie ma miejsce, rozstrzyga sędzia powiatowy. Przeciw odmówieniu takowego wolno tylko wynieść zażalenie do trybunału pierwszej instancyi. Zażalenie będzie podane w okresie dni trzech do sądu powiatowego.

Upoważnienie w §. 362 sadowi kasacyjnemu udzielone nie służy mu w sprawach o przekroczenia.

§. 481. Przeciw orzeczeniom sędziów powiatowych, powołaniu nie podpadającym, służy tym, których to dotyczy, zażalenie do trybunału pierwszej instancyi w dniach trzech.

### V. Wykonanie kary.

§. 482. Wykonanie kar aresztu, nastąpi w tym sądzie powiatowym, który w pierwszej instancyi wyrokował, chyba że trybunał pierwszej instancyi w szczególnych przypadkach inaczej zarządzi.

Jeżeli prośba o złagodzenie lub darowanie kary (§§. 410 i 411) wniesioną została jeszcze przed jej rozpoczęciem, a poparta jest przytoczeniem takich okoliczności na wzgląd zasługujących, które dopiero po zapadłym wyroku na jaw wyszły; wówczas można wstrzymać wykonanie kary, jeżeli inaczej cel prośby byłby całkiem lub poczęści udaremniony.

## Rozdział XXVII.

### O postępowaniu karnem w sprawach drukowych.

§. 483. Wszystkie przepisy niniejszego kodeksu postępowania karnego stosują się także i do postępowania w sprawach karnych drukowych o ile nie uległy częściowej zmianie w następujących paragrafach.

§. 484. Sądztwo karne w sprawach drukowych służy wyłącznie sądom. Do rosprawy i orzekania powołane są sądy powiatowe, gdy chodzi o przekroczenia, sądy zaś przysięgłych gdy chodzi o zbrodnie lub występki, popełnione przez to co dzieło drukowe w sobie zawiera.

§. 485. Właściwym jest trybunał pierwszej instancyi, w którego obrębie zbrodnia lub występek popełniony został, i sąd powiatowy, znajdujący się w siedzibie trybunału pierwszej instancyi, w którego obrębie przekroczenie zostało popełnione; gdyby w rzeczonej siedzibie więcej było sądów powiatowych ten, któremu szczególnem rozporządzeniem załatwianie spraw karnych w ogóle poruczono.

§. 486. Jeżeli przestępstwo popełnionem zostaje przez osnowę pisma drukowego a miejsce druku jest wiadome i położone w obszarze krajów, w których niniejszy kodeks postępowania karnego obowiązuje, wówczas zawsze miejsce druku poczytuje się za miejsce czynu; jeżeli zaś miejsce druku jest niewiadome albo leży zewnątrz owego obszaru, wówczas miejsce rozszerzania w tymże obszarze za miejsce czynu uważać należy.

Jeżeli w ostatnim przypadku jest kilka sądów do tego samego śledztwa właściwych, rozstrzyga między niemi okoliczność który inne w dochodzeniu uprzedził.

§. 487. Pisma drukowe, które są wydawane lub rozszerzane wbrew przepisom ustawy drukowej, albo które z powodu treści swej przez wzgląd na dobro powszechne ściganiu podpadają, mogą być przytrzymane przez władzę bezpieczeństwa bądź bezpośrednio bądź na wezwanie prokuratora.

We wszystkich innych przypadkach przytrzymanie może być tylko nakazane przez sąd na skutek wyniesionej skargi i zamieszczonego w niej o to żądania oskarżyciela prywatnego.

Osobne zażalenie przeciw postanowieniu tymczasowego przytrzymania nie ma miejsca.

O przytrzymaniu przez władzę bezpieczeństwa bezpośrednio lub na wezwanie prokuratora uskutecznionem, należy donieść prokuratorowi tego miejsca, gdzie sąd do wymiaru sprawiedliwości karnej powołany, ma swoją siedzibę. Doniesienie nastąpi w przeciągu dwudziestu czterech godzin przy załączeniu okazu pisma drukowego.

§. 488. Jeżeli przytrzymanie pisma drukowego nastąpiło na wezwanie prokuratora, wówczas tenże prokurator w przeciągu trzech dni od chwili, kiedy mu o wykonaniu przytrzymania doniesiono, powinien do trybunału pierwszej instancyi a odnośnie do sądu powiatowego (§. 485) wnieść żądanie o zatwierdzenie takowego przytrzymania.

W przypadkach gdy władza bezpieczeństwa bezpośrednio przytrzymanie zarządziła, prokurator obowiązany jest w dniach trzech od dnia otrzymanego doniesienia, albo wezwać władzę bezpieczeństwa o uchylenie przytrzymania, albo żądać zatwierdzenia takowego jak w przypadku poprzedzającym.

§. 489. Sąd orzecze w dniach trzech albo zatwierdzenie albo uchylenie przytrzymania. Jeżeli zatwierdzenie nie nastąpi w dniach ośmiu po uskutecznieniu przytrzymania, a ze strony prokuratora nie wisi w toku instancyj zażalenie przeciw odmowie zatwierdzenia wówczas przytrzymanie gaśnie i władza bezpieczeństwa na żądanie strony obowiązaną jest takowe natychmiast uchylić.

Przytrzymanie zatwierdzone pozostaje w swej mocy (§. 490) aż do ostatecznego orzeczenia w sprawie głównej.

Niezastósowanie się do przepisów §. 488 lub uchylenie przytrzymania nie przeszkadza jednak dalszemu ściganiu w drodze karnej.

§. 490. W przeciągu dni ośmiu po zatwierdzeniu przytrzymania prokurator obowiązany jest, o ile to dotychczas nie nastąpiło, albo wnieść żądanie o prowadzenie w drodze sądowej śledztwa przygotowawczego albo podać akt oskarżenia (§. 91), w przeciwnym zaś razie przytrzymanie gaśnie i na żądanie strony uchylonem być powinno.

§. 491. W razie gdyby przytrzymanie przez władzę bezpieczeństwa bezpośrednio lub na wezwanie prokuratora uskutecznione zgasło lub uchylone zostało, poszkodowanemu w skutek takowego przytrzymania należy się z kasy rządowej wynagrodzenie dowodliwej szkody, wszelako w razie wyraźnego uchylenia tylko wtedy, gdy przytrzymanie nie da się usprawiedliwić ani osnową pisma drukowego ani spuszczeniem z uwagi przepisów, w ustawie drukowej zawartych. To roszczenie wynagrodzenia wykazane być powinno w sądzie pod przepadkiem, a to w przeciągu najbliższych dni czternastu.

Sąd orzecze w tej mierze za poprzedniem wysłuchaniem prokuratora z zastrogą wyniesienia zażalenia w ciągu dni ośmiu.

§. 492. Jeżeli uznano że osnowa pisma drukowego stanowi istotę czynu przestępstwa a przecie orzeczono że śledztwo przygotowawcze zostaje zaniechanem albo oskarżony od zarzutu uwolnionym, sąd powinien mimo to zarządzić w miarę ustaw całkowite lub częściowe zniszczenie pism drukowych za karygodne uznanych i wyrzec zakaz dalszego onych rozpowszechniania.

§. 493. Chociażby prokurator nie wnosił oskarżenia przeciw nikomu w szczególności,' wolno mu żądać w interesie ogółu, ażeby sąd orzekł czy osnowa pisma drukowego stanowi przestępstwo i ażeby w tym razie orzekł zakaz dalszego rozpowszechniania. Orzeka o tem trybunał pierwszej instancyi, a jeśli chodzi o przekroczenie właściwy sąd powiatowy, po wysłuchaniu prokuratora na posiedzeniu niejawnem, jednakże orzeczenie takowe nie przesądza postępowania karnego, jakieby mogło być później wytoczone przeciw komuś w szczególności.

Przeciw orzeczeniu sądu, które w razie wydania zakazu w siedzibie sądowej jawnie wywiesić i przez gazetę urzędową ogłosić należy, każdy komu na tem zależy, może w dniach ośmiu po ogłoszeniu wystąpić ze sprzeciwnem, który będzie rozstrzygniony przez sąd na posłuchaniu jawnem po wysłuchaniu prokuratora i tego kto sprzeciw zakłada.

§. 494. Zażalenie przeciw rozstrzygom w ślad §§. 487, 489, 491 i 493 zapaść mającym, idzie, jeżeli te były powzięte przez sądy powiatowe lub przez trybunały pierwszej instancyi, w pierwszym razie do trybunału pierwszej, w drugim zaś do trybunału drugiej instancyi. Dalsze odwołanie się nie jest dozwolone.

# Spis rzeczy.

## Rozdział XI.



## Rozdział XII.



## Rozdział XIII.



## Rozdział XIV.



## Rozdział XV.



## Rozdział XVI.



## Rozdział XVII.



## Rozdział XVIII.

## Rozdział XIX.



## Rozdział XX.



## Rozdział XXI.



## Rozdział XXII.



## Rozdział XXIII.



## Rozdział XXIV.



## Rozdział XXV.



## Rozdział XXVI.



## Rozdział XXVII.

# 120.

# Ustawa z dnia 23 maja 1873,

## o zawieszeniu czasowem sądów przysięgłych.

Za zgodą obu izb rady państwa, w uzupełnieniu artykułu 11 ustawy zasadniczej państwa z dnia 21 grudnia 1867 (Dz. u. p. Nr. 144) o władzy sędziowskiej, postanowiłem i stanowię co następuje:

§. 1.

Działalność sądów przysięgłych co do wszelkich im przekazanych przestępstw lub szczególnych rodzajów tychże może być czasowo zawieszoną a to najdłużej na rok jeden w pewnym okręgu, gdy tamże pojawiły się zaszłości, które wskazują potrzebę tego kroku dla zapewnienia bezstronnego i niezawisłego wymiaru sprawiedliwości.

Zawieszenie następuje w każdym szczególnym przypadku po wysłuchaniu sądu najwyższego, w skutek rozporządzenia całego ministerstwa i pod jego odpowiedzialnością.

Rząd obowiązany jest takowe rozporządzenie przy wyłuszczeniu pobudek przedłożyć zaraz obu izbom rady państwa, gdy ta jest zebraną, w przeciwnym zaś razie bezpośrednio po jej zebraniu się, i natychmiast znieść takowe, jak tylko tego jedna z izb rady państwa zażąda.

Jeżeli działalność sądów przysięgłych w jakim okręgu przez rozporządzenie zawieszoną została, zawieszenie to nie może być tamże w drodze rozporządzenia ani przedłużone ani przed najbliższem otwarciem na nowo posiedzeń rady państwa ponowione.

§. 2.

Tak zawieszenie działalności sądów przysięgłych jak ustanie takowego ogłoszone będzie w dzienniku ustaw państwa.

§. 3.

Zarządzenie w §. 1 wspomnione ma ten skutek że rozprawa główna co do przestępstw przedmiot jej stanowiących i środki prawne przeciw wyrokom co do nich zapadłym, stósować się będą do przepisów, obowiązujących co do tych zbrodni, które nienależą do sądów przysięgłych. Jeśli chodzi o zbrodnię, która jest zagrożona karą śmierci lub przeszło pięcioletniem więzieniem, rozprawa główna toczyć się będzie przed sześciu sędziami, z których jeden ma przewodniczyć; w razie równości głosów, zdanie dla oskarżonego przychylniejsze przeważa.

§. 4.

Do spraw karnych, co do których w dniu ogłoszenia rozporządzenia w §. 1 wzmiankowanego, rozprawa główna przed sądem przysięgłych już się odbyła lub przynajmniej zaczęła, przepis §. 3 o tyle będzie miał zastósowanie, że nastąpi powtórzenie rozprawy głównej. Przewody karne, w których na dniu ustałego zawieszenia sądów przysięgłych rozprawa główna pierwszej instancyi już się odbyła lub przynajmniej zaczęła, dokończone będą w ten sposób jak w §. 3 wyrażono.

§. 5.

Ustawa niniejsza wchodzi w wykonanie jednocześnie z nową procedurą karną.

Wiedeń, dnia 23 maja 1873.

**Franciszek Józef** r. w.

**Auersperg** r. w. **Lasser** r. w. **Banhans** r. w. **Stremayr** r. w.
**Glaser** r. w. **Unger** r. w. **Chlumecky** r. w. **Pretis** r. w.
**Horst** r. w. **Ziemiałkowski** r. w.

# 121.

# Ustawa z dnia 23 maja 1873,

## o układaniu listy przysięgłych.

Za zgodą obu Izb rady państwa postanowiłem i stanowię co następuje:

§. 1.

Na urząd przysięgłego powoływać należy tylko mężów, którzy

1. skończyli 30 rok życia;
2. umieją czytać i pisać;
3. posiadają prawo swojszczyzny w gminie należącej do jednego z królestw lub krajów w radzie państwa zastępowanych;
4. zamieszkują przynajmniej od roku w gminie, gdzie przebywają;
5. albo

*a)* płacą rocznie podatki bezpośrednie bez dodatku, wyjąwszy przypadki tą ustawą określone (§. 14), przynajmniej w ilości 10 zł., tam zaś, gdzie ludność przenosi 30.000 mieszkańców, przynajmniej w ilości 20 zł., albo

*b)* należą do stanu adwokatów, notaryuszy, profesorów i nauczycieli w szkołach głównych i średnich, lub na jednej z wszechnic krajowych stopień doktora otrzymali, chociażby niepłacili podatków w zakresie wyżej wskazanym.

§. 2.

Niezdatnym jest do urzędowania jako przysięgły:

1. Kto dla wad ciała lub umysłu nie jest w możności pełnienia obowiązków przysięgłego;

2. kto nie jest w zupełnem używaniu praw cywilnych, mianowicie zaś uznany sądownie za marnotrawcę i ten, względem czyjego majątku postępowanie upadkowe otworzono, aż do ukończenia takowego, a jeśli jest kupcem, dopóki nie uzyska na nowo uzdolnienia do używania praw w §. 246 ustawy o upadłościach z dnia 25 grudnia 1868 wymienionych;

3. kto jest pod śledztwem karnosądowem, pod oskarżeniem lub odbywa karę;

4. kto w skutek skazania przez sąd karny gwoli ustawom wyłączony jest od wybieralności do zastępstwa gminy, dopóki to wyłączenie trwa.

§. 3.

Na urząd przysięgłego nie należy powoływać:

1. Urzędników pospólnych w czynnej służbie zostających, z wyjątkiem profesorów i nauczycieli w szkołach głównych i średnich;

2. osób zostających w czynnej służbie lub z tymczasową pensyą urlopowanych stałego wojska, marynarki wojennej i obrony krajowej, ani też osób zarządu wojskowego, wyrażonych w §. 1, l. 2, ustawy o zakresie działalności sądów wojskowych z dnia 20 maja 1869 (Dz. u. p. Nr. 78) i

3. duchownych prawnie uznanych kościołów lub stowarzyszeń religijnych;

4. nauczycieli szkół ludowych;

5. osób zajętych służbą pocztową, służbą drogi żelaznej, telegrafu i żeglugi parowej.

§. 4.

Uwolnieni są od urzędowania jako przysięgli:

1. Ci, którzy 60 rok życia skończyli, na zawsze:

2. członkowie sejmów krajowych, rady państwa i delegacyj, na czas trwania kadencyi sejmowej;

3. osoby nie będące w służbie czynnej wszelako obowiązane do służby wojskowej przez czas, na jaki są powołane do tejże służby;

4. osoby zostające w służbie dworu cesarskiego, profesorowie i nauczyciele publiczni, lekarze i chirurgowie tudzież aptekarze, o ile przełożony urzędu lub gminy poświadczy że są niezbędni w swoich zawodach, na rok następny;

5. każdy, kto uczynionemu do siebie wezwaniu przez czas kadencyi sądu przysięgłych jako przysięgły główny lub uzupełniający zadość uczynił aż do końca najbliższego roku kalendarzowego.

§. 5.

Przełożony gminy z przybranymi przez siebie dwoma członkami jej zastępstwa sporządzi corocznie na początku września spis wszystkich osób, które według poprzedzających przepisów na przysięgłych mogą być powołane, a nie wystarały się o uwolnienie stósownie do §. 4, l. 1.

Spis zawiera w porządku abecadłowym i pod liczbami bieżącemi imiona i nazwiska osób wpisanych, ich stan lub zatrudnienie, miejsce zamieszkania i ilość opodatkowania, następnie wzmiankę który z języków krajowych rozumieją i którego najwięcej używają. Obok nazwisk osób obowiązanych do służby wojskowej (§. 4. l. 3) należy nadmienić azali i na jaki czas powołanie ich do służby wojskowej jest spodziewane. Spis ten stanowi pierwotną listę przysięgłych.

§. 6.

Pierwotna lista przysięgłych zostawać ma w siedzibie urzędowej przełożonego gminy przynajmniej przez ośm dni, i każdemu wolno będzie ją przezierać, co się poda do powszechnej wiadomości sposobem w miejscu używanym, z pouczeniem o prawie reklamacyi.

Każdemu, komu na tem zależy wolno jest podczas tego okresu, założyć u przełożonego gminy na piśmie protokolarnie reklamacyę z powodu pominięcia osób gwoli ustawy w liście umieszczonemi być mogących lub zapisania do tejże osób gwoli ustawy nie zdatnych i nie mogących być umieszczonemi, albo wykazać swoje przyczyny uwalniające.

§. 7.

Komisya gminna (§. 5) rozstrzyga wszystkie reklamacye i stanowi o rzetelności przytoczonych przyczyn uwalniających. O tych rozstrzygach tudzież o wniesionych przeciw tymże zażaleniach uczyni się wzmianka w odnośnych listach pierwotnych. Zażalenie takowe ma być wniesione w okresie trzech dni po urzędowem udzieleniu rozstrzygu.

Jeżeli w skutek rozstrzygów komisyi gminnej zaszły jakowe zmiany w ogłoszonej liście, należy takowe przez wywieszenie na siedzibie urzędowej ogłosić i tych, których to dotyczy, o nich zawiadomić. Reklamujący otrzymają zawiadomienie jak załatwiono ich reklamacye. W razie wykazywania przyczyn uwalniających, tak samo się postępować będzie.

§. 8.

Sprostowaną listę pierwotną, przy dołączeniu wszelkich pism, odnoszących się do wniesionych reklamacyj i próśb o uwolnienie, przełożony gminy prześle bezzwłocznie a

najpóźniej do końca września staroście powiatowemu. Starosta przystąpi zaraz do sprawdzenia listy a jeśli dostrzeże że w ułożeniu jej zaszły usterki przeciw ustawie lub znaczne niedokładności, zwróci ją przełożonemu gminy do sprostowania. Jeżeli w skutek sprostowania nastąpi wyłączenie osób poprzednio zamieszczonych lub zamieszczenie poprzednio wyłączonych, z listą sprostowaną postąpi się tak, jak z listą wprzód ułożoną (§§. 6, 7).

Sprostowana lista będzie napowrót przesłana staroście powiatowemu, najpóźniej do końca października.

Gdyby przełożony gminy sporządzenie, sprostowanie, lub przesłanie listy pierwotnej znacznie odwlekał, wolno staroście powiatowemu zarządzić wykonanie zalegającej czynności urzędowej na koszt gminy przez swoje własne organa.

§. 9.

Starosta powiatowy przedłoży pierwotne listy swojego urzędowego obrębu wraz z wszelkiemi do nich odnoszącemi się dokumentami prezydentowi trybunału pierwszej instancyi. Przy tej sposobności z pomiędzy mężów w listach pierwotnych zamieszczonych wskaże tych, o których sądzi że dla swego rozumu, uczciwości, prawości i tęgości charakteru, a w krajach gdzie kilka języków jest w użyciu, dla znajomości tychże szczególniej są uprzymiotnieni na urząd przysięgłego.

§. 10.

W miejscach mających własne statuta gminne przełożony gminy listę pierwotną prześle bezpośrednio prezydentowi trybunału pierwszej instancyi a przytem spełni zadanie skądinąd staroście powiatowemu w §. 9 nałożone.

§. 11.

Prezydent trybunału pierwszej instancyi zwoła komisyą, która na każdy obręb trybunału ułoży listę roczną najpóźniej w miesiącu listopadzie.

Komisya składa się, oprócz prezydenta lub jego zastępcy jako przewodniczącego, z trzech sędziów, wziętych z grona radców trybunału lub sędziów powiatowych jego obrębu tudzież z trzech mężów zaufania.

Członków wyznacza prezydent.

Mężami zaufania naznaczone być mogą tylko takie, nie zostające w pospólnej służbie osoby, które na ten obręb trybunalski posiadają uprzymiotnienie do urzędu przysięgłego.

Jeśli mężowie zaufania nie stawią się lub w inny sposób uchylają się od spełnienia swojego zadania, prezydent trybunału na ich miejsce powoła bezzwłocznie innych mężów zaufania.

Komisya rozstrzyga większością głosów. Przeciw jej uchwałom żadne zażalenie nie ma miejsca.

§. 12.

O mającem się odbyć posiedzeniu prezydent zawiadomi wcześnie naczelnika politycznej władzy krajowej, który wyśle na nie delegowanego.

Ten ma tylko głos doradczy.

§. 13.

Komisya rozstrzygnie naprzód zażalenia w listach wzmiankowane (§. 7). Jeśli jakie osoby wbrew ustawie nie zostały na liście zamieszczone, postanowi ich wpisanie. Następnie przystąpi do ułożenia listy rocznej, składającej się z listy głównej i z listy uzupełniającej.

§. 14.

Układanie list rocznych nastąpi w tym sposobie, że komisya z list pierwotnych weźmie osoby, które w myśl §. 9 za najgodniejsze i najwięcej uprzymiotnione na urząd przysięgłego uważa, i ułoży z nich listę (lista główna), z której brani będą przysięgli na przyszły rok kalendarzowy.

Taż komisya w taki sam sposób ułoży z osób, mieszkających w siedzibie trybunału przysiężniczego albo w najbliższej okolicy, drugą listę (lista uzupełniająca), z której brani będą przysięgli liczbę uzupełniający czyli zastępcy.

Obszerność obu tych list zastosowaną będzie do liczby kadencyj zwyczajnych i nadzwyczajnych, prawdopodobnie w roku kalendarzowym przypaść mających, a to w ten sposób, że na każdej liście umieści się o połowę więcej osób, niżby ich potrzeba było ze względu na spodziewaną ilość posiedzeń sądu przysięgłych.

Jeśli listy pierwotne obrębu trybunalskiego razem wzięte nie zawierają przynajmniej 800 osób na urząd przysięgłego gwoli §. 1 powołanych, prezydent trybunału pierwszej instancyi wezwie starostów powiatowych, jeszcze przed zwołaniem komisyi do ułożenia rocznej listy, aby od przełożonych gmin zażądali i nadesłali listy pierwotne uzupełniające, na których zamieścić należy te osoby na urząd przysięgłego skądinąd powołane, które opłacają podatki bezpośrednie bez dodatku rocznie przynajmniej w ilości 5 zł. Taka sama uzupełniająca lista pierwotna będzie zażądaną od przełożonych tych miejsc w obrębie znajdować się mogących, które własne statuta gminne posiadają. Te uzupełniające listy pierwotne mają być sporządzone i prostowane tak jak główne listy pierwotne, i równie jak te służyć będą za podstawę do ułożenia listy rocznej.

§. 15.

Lista roczna będzie wydrukowaną i udzieloną prezydentowi trybunału drugiej instancyi, nadprokuratorowi, naczelnikowi politycznej władzy krajowej, tudzież prokuratorom, starostom powiatowym, sędziom powiatowym i przełożonym gmin obrębu trybunalskiego.

§. 16.

Jeżeli przełożeni władz i gmin dowiedzą się w ciągu roku o okolicznościach, które przysięgłego z listy rocznej niezdatnym (§. 2) do urzędowania w tymże charakterze, albo powołanie do tego urzędu niemożnem (§. 3) czynią, albo jeśli powołanie wojskowo służyć obowiązanych (§. 4, l. 3) do służby wojskowej nastąpiło, obowiązani są donieść o tem zaraz prezydentowi trybunału pierwszej instancyi. Do tego prezydenta udać się winny także osoby w §. 4, l. 2 i 4 wymienione o wyłączenie ich, gdy ustawowa przyczyna wyłączenia zaszła dopiero po upływie okresu reklamacyjnego.

Czy zachodzi potrzeba wyłączenia kogo lub czy komu służy prawo wyłączenia się z listy rocznej, rozstrzyga prezydent trybunału pierwszej instancyi.

§. 17.

Lista służbowa ułożoną będzie w drodze losowania. Losowanie odbędzie się na posiedzeniu jawnem trybunału pierwszej instancyi na czternaście dni przed rozpoczęciem każdej kadencyi sądu przysięgłych, a to w obec dwóch sędziów i prokuratora. Izba adwokatów będzie wezwana aby wysłała do tego aktu jednego członka z swego grona.

§. 18.

Układając listę służbową należy naprzód wyłączyć z listy rocznej obowiązanych służyć wojskowo, których do służby wojskowej na czas kadencyi sądu przysięgłych powołano.

Poczem nazwiska osób pozostałych, do obu części listy rocznej wpisanych, wkładają się jedne do jednej, drugie zaś do drugiej urny, a z tych prezydent trybunału wyciąga naprzód 36 przysięgłych głównych a następnie 9 przysięgłych liczbę uzupełniających czyli zastępców.

Będzie spisany protokoł tej czynności.

§. 19.

Dopiero gdy lista roczna jest tak nieliczna, że lista główna mniej niż 54, zaś uzupełniająca mniej niż 14 nazwisk obejmuje, komisya złożona podług §. 11 uzupełni listę roczną nazwiskami z list pierwotnych aż do wysokości liczb rzeczonych, zanim się przystąpi do ułożenia listy służbowej.

§. 20.

Prezydent trybunału pierwszej instancyi wezwie na piśmie 36 przysięgłych głównych i 9 zastępców, przy wyrażeniu miejsca, dnia i godziny rozpoczęcia posiedzeń sądu przysięgłych oraz przy wskazaniu skutków prawnych nie stawienia się, poczem dopilnować należy aby doręczenie im wezwania do rąk własnych i na 8 dni przed rozpoczęciem kadencyi nastąpiło.

§. 21.

Jeżeli przed rozpoczęciem rozprawy głównej stawiło się mniej niż 30 głównych przysięgłych, niedostający do tej liczby będą zastąpieni przez przysięgłych z pomiędzy 9 liczbę uzupełniających. Tym końcem przewodniczący trybunału przysięzniczego, w obec członków tegoż sądu, oskarzyciela i obrońców osób oskarżonych wkłada do urny nazwiska 9 przysięgłych liczbę uzupełniających czyli zastępców, wyciąga z tej potrzebną ilość nazwisk i odczytuje.

Będzie sporządzony protokół tej czynności.

§. 22.

Jeżeli w sądzie przysięzniczym toczyć się ma tego samego dnia rozprawa główna w kilku przypadkach karnych, utworzenie ławy przysięgłych dla tych wszystkich przypadków karnych może nastąpić przed rozpoczęciem rozprawy co do pierwszego przypadku.

Ława przysięgłych, dla pierwszego przypadku karnego utworzona, pozostaje w swej działalności i dla następnych przypadków karnych pod rozprawę przychodzących, jeżeli osoby mające prawo wyłączenia przysięgłych oświadczą iż się na to zgadzają.

Jeżeli na żądanie osoby, mającej prawo wyłączania, dla jednego z następnych przypadków karnych nowa ława przysięgłych utworzoną zostanie, taż ława pozostanie w swej działalności i dla innych następnych przypadków karnych, jeżeli osoby mające prawo wyłączenia, oświadczą że się na to zgadzają

Jeżeli naznaczone rozpoczęcie rozprawy, z powodu dłuższego trwania poprzednich rozpraw lub z innych przypadkowych przyczyn tak się odwleka że rozprawa rozpoczyna się dopiero w czwartym lub jeszcze późniejszym dniu po tym, w którym ława przysięgłych utworzoną była, wówczas należy przystąpić do utworzenia nowej ławy przysięgłych.

§. 23.

Każdy przysięgły, który pomimo wezwania, nie wykazując nieuchronnej przeszkody, niestaje, albo przed skończeniem się posiedzenia sądu przysięgłych, bez pozwolenia przewodniczącego tegoż sądu, oddala się, skazany będzie przez trybunał przysięzniczy na grzywnę do 50 zł., a w razie powtórzenia do 100 zł.

Przeciwko temu orzeczeniu może skazany ale tylko w dniach ośmiu od doręczenia wynieść sprzeciw do trybunału przysięzniczego, lub gdyby ten nie był już zebranym, do

trybunału pierwszej instancyi, i wykazując dostatecznie poświadczeniem na piśmie że wezwanie nie było mu należycie doręczone lub że nieprzewidziana i nieuchronna przeszkoda stanąć mu niedozwoliła, lub że orzeczona kara nie jest zastósowaną do jego uchybienia, prosić o zniesienie lub złagodzenie nałożonej mu kary.

Przeciw rozstrzygowi w tej mierze zapadłemu nie służy żaden środek prawny.

Przepisy postępowania karnego, o użyciu kar pieniężnych, w temże postanowionych, znajdują zastósowanie i co do kar w niniejszym paragrafie wspomnionych.

## §. 24.

Przy zamknięciu każdej kadencyi sądu przysiężniczego, przewodniczący tegoż sądu zapyta przysięgłych czy chcą korzystać ze służącego im w ślad §. 4, l. 5 prawa uwolnienia się aż po koniec najbliższego roku kalendarzowego lub na czas krótszy. Złożone oświadczenia będą udzielone prezydentowi trybunału pierwszej instancyi dla zrobienia stósownych zapisków w liście rocznej.

## §. 25.

Każdy przysięgły i mąż zaufania, który spełnił swój obowiązek, otrzyma na żądanie, umiarkowane wynagrodzenie kosztów podróży, jeżeli miejsce jego zamieszkania oddalone jest więcej niż o milę od miejsca sądu przysiężniczego. Osobne rozporządzenie oznaczy ilość tego wynagrodzenia.

## §. 26.

Ustawa niniejsza zaczyna obowiązywać w dniu ogłoszenia.

Ustawa z dnia 9 marca 1869 (Dz. u. p. Nr. 33) o układaniu list przysięgłych dla sądów drukowych znosi się niniejszem.

Zanim będzie można korzystać z list rocznych podług przepisów niniejszej ustawy sporządzić się mających, listy służbowe, o ile zajdzie potrzeba ułożenia takowych, ułożone będą na podstawie dotychczasowych list rocznych w drodze losowania a to w sposób w §§. 17 i 18 omówiony.

Jak dalece w pierwszym roku wykonania tej ustawy, listy pierwotne i roczne jeszcze przed kresami czasu w §§. 5 i 11 naznaczonemi, spisane być mają, postanowi się w drodze rozporządzenia.

## §. 27.

Wykonanie niniejszej ustawy poruczone jest ministrom spraw wewnętrznych i sprawiedliwości.

Wiedeń, dnia 23 maja 1873.

**Franciszek Józef r. w.**

**Auersperg** r. w. **Lasser** r. w. **Glaser** r. w.